

Vilniaus universitetas
Komunikacijos fakultetas
Knygotyros ir dokumentotyros institutas

Rasa Kėkštienė,
Bibliotekų ir informacijos centrų vadybos studijų
programos studentė

Vilniaus miesto savivaldybės centrinės bibliotekos projektinė veikla

MAGISTRO DARBAS

Vadovė doc.dr. J. Zinkevičienė

Vilnius, 2006

Bakalauro/magistro darbas	
(bakalauro (ès)/magistranto (-ès) vardas, pavardė)	(nereikalingą žodį išbraukti)
tema _____	

parengtas gynimui.	
_____	_____
(data)	(vadovo parašas)
Darbas įregistruotas _____ institute/ katedroje	
_____	_____
(data)	(raštvėdės parašas)
Bakalauro/magistro darbą ginti leidžiu:	
_____	_____
(data)	(instituto direktoriaus/katedros vedėjo parašas)
Recenzentu skiriu:	
_____	_____
(data)	(dekano parašas)
Darbą recenzavimui gavau:	
_____	_____
(data)	(recenzento parašas)

Referato lapas

Kek-54 **Kėkėštienė , Rasa**

Vilniaus miesto savivaldybės centrinės bibliotekos projektinė veikla.: magistro darbas / Rasa Kėkėštienė ; mokslinis vadovas doc. J. Zinkevičienė; Vilniaus universitetas. Komunikacijos fakultetas. Knygotyros ir dokumentotyros institutas. – Vilnius, 2006. -78, [2] lap.: lent.- Maėšnr.- Santr. angl.

UDK 027.022:021(474.5)(075.8)

Bakalauro darbo objektas –Vilniaus miesto savivaldybės centrinės bibliotekos projektinė veikla.. Darbo tikslas- išanalizuoti ir atskleisti projektinę veiklą Vilniaus miesto savivaldybės centrinėje bibliotekoje. Pagrindiniai uėdaviniai: išsiaiėškinti taikomus teorinius projektų valdymo ir fondoieėškos pagrindus praktikoje, susisteminti Vilniaus centrinės bibliotekos rengiamus ir vykdomus projektus, iširti projektinės veiklos svarbą ir naudingumą bibliotekai, išsiaiėškinti bibliotekų darbuotojų poėžiūrį į projektinę veiklą.

Naudojantis analizės, anketavimo metodais, darbe susisteminti Vilniaus centrinės bibliotekos rengiami ir vykdomi projektai, atskleistas bibliotekų darbuotojų poėžiūris į projektinę veiklą. Daroma išvada, kad sėkmingai taikydamos projektinę veiklą , kai kurios bibliotekos išsiskyrė iš kitų, taip tapdamos sėkmingos veiklos pavyzdėiu. Projektas tapo viena iš pagrindinių priemonių skatinančių pokyčius bibliotekoje. Rengdamos projektus bibliotekos padeda vietos bendruomenės plėtrai, skatina bendruomenės narius aktyviai dalyvauti demokratijos ir informacinės visuomenės kūrimo procesuose. . Vilniaus centrinė biblioteka ieėško naujų galimybių maėzindama bibliotekos bendruomenės narių socialinę atskirtį ir nepasitikėjimą tarp atskirų visuomenės grupių. Bibliotekose, projektinės veiklos dėka, sukurtos: informacinės, techninės, edukacinės paslaugos, paslaugos bendruomenei.

Norint pagerinti bibliotekų darbą, būtini pokyčiai visuomenėje, platesnis kultūrinės veiklos suvokimas, projektų valdymo žinios ir jų sėkmingas pritaikymas praktikoje, personalo vystymosi perspektyvos. Bibliotekos sėkmingos veiklos pagrindas yra profesionalus, nebijantis mokytis, atviras permainoms ir naujovėms kolektyvas.

Darbas ar kai kurios jo dalys gali būti įdomūs ir naudingi: bibliotekų ir informacijos centrų vadybos studijų programos studentams, valdėios atstovams, atsakingiems uė vieėšųjų bibliotekų tinklą, vieėšųjų bibliotekų darbuotojams.

TURINYS

ĮVADAS.....	5
1. PROJEKTŲ VALDYMAS	8
1.1. Projekto samprata	9
1.2. Projekto valdymo metodai	12
1.3. Projekto valdymo funkcijos	13
1.4 Fondoieška	15
1.4.1 Finansavimo programų tipai	17
1.4.2. Tarptautinių programų ypatumai	18
2. BIBLIOTEKŲ RENGTI IR VYKDYTI PROJEKTAI.....	19
2.1 Socialiniai projektai	22
2.2. Projektai, skirti socialiai remtiniams vaikams	27
2.3. Vaikų užimtumo projektai	32
2.3.1. Meninės saviraiškos ir kūrybiškumo skatinimo projektai	36
2.3.2. Vaikų vasaros poilsio ir užimtumo projektai	44
3. BIBLIOTEKŲ APKLAUSOS REZULTATŲ ANALIZĖ	49
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	70
BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS	73
1 priedas	77
2 priedas	79
THE CENTRAL MUNICIPALITY LIBRARY OF VILNIUS CITY PROJECT ACTIVITY SUMMARY	80

IVADAS

Vilniaus miesto savivaldybės centrinė biblioteka (toliau Vilniaus centrinė biblioteka VCB) – Vilniaus miesto savivaldybės biudžetinė kultūros, švietimo ir informacijos įstaiga, kurioje kaupiami, tvarkomi, saugomi ir teikiami visuomenei bei individui naudotis dokumentai – knygos, periodiniai leidiniai, kiti spaudiniai, garso, vaizdo, elektroniniai ir kiti dokumentai, sisteminamos ir platinamos juose užfiksuotos žinios, atsižvelgiant į savivaldybės ekonominį ir kultūrinį vystymą.

Visais laikais viešoji biblioteka buvo kaip miesto bendruomenės narių susitikimų, laisvalaikio, skaitymo ir bendravimo vieta. Vilniaus centrinėje bibliotekoje organizuojami renginiai siejami su Vilniaus, bei Lietuvos gyvenimo aktualijomis, skatina vilniečių bei miesto svečių domėjimąsi savo miesto istorija, dabartimi, supažindina su šalies kultūra.

Vilniaus centrinė biblioteka aktyviai dalyvauja miesto bendruomenės gyvenime ir ieško naujų veiklos plėtros galimybių. Per viešųjų bibliotekų tinklą (27 bibliotekos Vilniaus mieste) teikiamos miesto gyventojams paslaugos, atitinkančios jų kultūrinius, švietimo, informacinius ir laisvalaikio poreikius.

Pasirinktoji tema – Vilniaus miesto savivaldybės centrinės bibliotekos projektinė veikla – itin aktuali laikotarpiu, kai bibliotekos yra veikiamos daugybės pokyčių: politinių (rinkos filosofija ir jos mechanizmai, privatizacija, decentralizacija), technologinių (elektroninės, skaitmeninės informacijos gausėjimas ir naujos įrangos taikymas), organizacinių (nauji vadybos ir planavimo, marketingo reikalavimai) . Anot knygos “The visible librarian” autorės J. A. Sies, tokiu sudėtingu laikotarpiu, kai informacija jos vartotojams jau nebėra susijusi tik su biblioteka ir bibliotekininku, kai kasmet dėl lėšų trūkumų yra uždaroma po keletą ir daugiau bibliotekų, vienintelis išsigelbėjimas bibliotekai – perimti verslo organizacijų patirtį, t.y. išmokti projektų rengimo pagrindų ir sugebėti juos pritaikyti kasdienėje bibliotekų veikloje [53,p.155].

Tyrimo objektas – Vilniaus miesto savivaldybės centrinės bibliotekos projektinė veikla.

Magistro darbo tikslas- išanalizuoti ir atskleisti projektinę veiklą Vilniaus miesto savivaldybės centrinėje bibliotekoje.

Uždaviniai:

- Išsiaiškinti taikomus teorinius projektų valdymo ir fondoieškos pagrindus praktikoje;
- Susisteminti Vilniaus centrinės bibliotekos vykdomus projektus;
- Ištirti projektinės veiklos svarbą ir naudingumą bibliotekai, išsiaiškinti bibliotekų darbuotojų požiūrį į projektinę veiklą.

Metodai: *analizės metodas, apklausos metodas.*

Vilniaus centrinė biblioteka - viešųjų savivaldybės bibliotekų tinklas Vilniaus mieste. Vilniaus centrinė biblioteka įkurta 1977 m., šiuo metu sistemoje veikia 26 viešosios bibliotekos, Skaitytojų aptarnavimo skyrius ir dokumentų komplektavimo ir katalogavimo skyrius.

Vilniaus centrinė biblioteka veikia atsižvelgdama į Vilniaus miesto savivaldybės strateginės veiklos prioritetus, viešosioms bibliotekoms keliamus uždavinius bei informacinės visuomenės infrastruktūros plėtrą. Vilniaus centrinė biblioteka (VCB) toliau plečia savo veiklą kaip informacinė – kultūrinė institucija, ypatingą dėmesį kreipianti į socialiai silpnesniųjų bendruomenės grupių poreikius, vietos bendruomenių telkimą ir plėtrą bei vilniečių laisvalaikio organizavimą.

1990-ieji metai buvo aktyvaus politinio gyvenimo ir didelių pokyčių metai. Lietuvos politinio gyvenimo pakitimai darė tiesioginę įtaką bibliotekų veiklai. Nepriklausomybės atkūrimas iš esmės pakoregavo visuomenės požiūrį į viešąsias bibliotekas, prasidėjo ekonominės ir socialinės permainos. Norėdamos neatsilikti nuo laikmečio reikalavimų, pokyčių visuomenėje, viešosios bibliotekos buvo priverstos prisitaikyti prie joms diktuojamų sąlygų. Tai buvo daroma įvairiais būdais: didinant vartotojų diferenciaciją, išskiriant tikslines grupes, plečiant paslaugų ir produktų asortimentą, teikiant diferencijuotas paslaugas, formuojant palankų požiūrį į bibliotekas, keičiant bibliotekininkų požiūrį į darbą, tobulinant bibliotekos veiklą, rengiant ir dalyvaujant projektuose ir t.t.

Tačiau didžiulė kliūtis, trukdanti bibliotekai siekti užsibrėžtų tikslų- tai nepakankamas bibliotekų finansavimas.

Bibliotekoms, turinčioms daug neišspręstų problemų, svarbi kiekviena finansinė parama. Didelis lėšų papildymo šaltinis tapo programų ir projektų lėšos, gautos iš įvairių fondų, pavienių asmenų, parama, organizacijų dovanos ir t.t.

Formuojantis informacinei visuomenei bibliotekos pradėjo keistis ir modernėti, “perimti” verslo organizacijose taikomus principus. Reikalavimai biudžetinėms organizacijoms didėjo, finansavimas- mažėjo. Sėkmingai veikiančios verslo organizacijos daug dėmesio skyrė savo teikiamų paslaugų kokybei, veiklos orientavimui į kiekvieną klientą, komandinei kultūrai kolektyve skatinti, darbuotojų kvalifikacijos kėlimui ir daugybei kitų svarbių faktorių, įtakančių sėkmingą organizacijos veiklą. Verslo organizacijos greitai reagavo į išorinius pokyčius, sąlygas ir greitai pertvarkė savo struktūrą, kuo optimaliau prisitaikydamos prie vartotojų poreikių. Straipsnio “Komandinės veiklos idėja bibliotekoje” autorė Daiva Kalvaitienė teigė : “ atėjo laikas, kai valstybinės įstaigos, tarp jų ir bibliotekos, nuo verslo įmonių nebesiskiria- ir labiausiai išsivysčiusiose šalyse valstybės teikiama parama jau nebegarantuoja ramios veiklos, bibliotekoms tenka kovoti už kiekvieną lankytoją”. [30,p.14]

Bibliotekoms atsivėrė daugybė galimybių tobulinti savo paslaugas, garantuoti jų tęstinumą, formuoti atviros visuomenei įstaigos įvaizdį, modernizuoti savo veiklą, pasitelkiant projektinį finansavimą. Daugelis autorių teigia, kad šios galimybės būtų efektyviai išnaudotos pirmiausia reikia

formuoti fondoieškos ir projektinės veiklos komandą (ir/ arba profesinėse draugijose, asociacijose), projekto komanda speciali savarankiška arba nesavarankiška projekto dalyvių grupė, kuri suburiama projekto rengimo ir realizavimo laikotarpiu. Vėliau ši grupė gali būti išformuojama, arba paliekama. Nuo darnios, projektinės veiklos komandos, jos kompetencijos, sugebėjimų taikyti projektų valdymo metodus priklauso projekto sėkmė.

Pokyčiams bibliotekose realizuoti vykdomi projektai, kuriuos realizuoja komanda- bendro tikslo siekiančios darbuotojų grupės. Projektų sėkmei didelę įtaką daro žmonės, todėl kitas ne mažiau svarbus veiksnys- projektinės, komandinės kultūros formavimas ir skatinimas kolektyve. Projekto sėkmė priklauso nuo labai daug veiksnių, tačiau bene didžiausią reikšmę turi žmogiškieji ištekliai bei jo socialinė aplinka, kurioje vykdomas projektas.

Nuo paraiškos, kuria remiantis ekspertai priima sprendimus, priklauso projekto finansavimo sėkmė. Todėl labai svarbu bibliotekos darbuotojams mokytis konkrečių paraiškos rengimo ir projekto įgyvendinimo bei valdymo įgūdžių, sukurti lanksčią ir atvirą informavimo apie projektus ir galimybes dalyvauti konkursuose bei teikti paraiškas sistemą.

Pritaikius visus šiuos reikalavimus, bibliotekos taps lankstesnėmis, pasirengusiomis permainoms, kaitai, lengviau pasieks, bei įgyvendins užsibrėžtus tikslus, bei siekius. Panaudojus projektų ir programų valdymo metodus ir priemones galima pasiekti pakankamai aukštą kokybės lygį, sutaupyti lėšas, laiką, sumažinti riziką, padidinti patikimumą, gauti papildomai lėšų.

Rašant darbą daugiausiai remtasi Vilniaus centrinės bibliotekos metinėmis veiklos ataskaitomis, ir autorių darbais, kurie tyrinėjo šią sritį, žurnalo “Tarp knygų” straipsniais.

Darbą sudaro įžanga, trys pagrindiniai skyriai, kurie skirstomi į smulkesnius, išvados ir rekomendacijos, bibliografinių nuorodų sąrašas, priedai Darbo apimtis.-80. puslapių, jame yra 24 lentelės. Bibliografinių nuorodų sąrašą sudaro 67 šaltiniai. Darbo pabaigoje pateikta 2 priedai (1 priedas- anketa, 2 priedas-Vilniaus centrinės bibliotekos tinklo sąrašas), papildantis tyrimo duomenis.

Darbas ar kai kurios jo dalys gali būti įdomūs ir naudingi:

- bibliotekų ir informacijos centrų vadybos studijų programos studentams;
- valdžios atstovams, atsakingiems už viešųjų bibliotekų tinklą;
- viešųjų bibliotekų darbuotojams.

1. PROJEKTŲ VALDYMAS

Projektų valdymo mokslo panaudojimo pradžia galima laikyti 1940-1950 metus. Šis mokslas pritaikytas tokiose sferose kaip JAV ginklavimosi ir gynybos pramonė, aviacijos pramonė, pirmosios atominės bombos kūrimąsi gamyba [38,p.16].

Per pastaruosius metus, kai pasaulyje atsirado internetas, projektų valdymas pradėjo sparčiai vystytis. Po to, kai taikymas elektroninių metodų pasiekė tam tikrą stadiją, tapo aišku, kad turi būti ir kiti metodai, orientuoti į konkrečius projektus ir padėsiantys žmonėms valdyti juos. Tuo metu išryškėjo žmogiškojo išteklių svarba projektų valdyme. Pastarųjų 40 metų laikotarpiu išsivysčiusiose šalyse projektų valdymas susiformavo kaip savarankiška mokslo ir studijų kryptis, padedanti institucijoms profesionaliai veikti rinkos ekonomikos sąlygomis. Šiandien projektų valdymas visame pasaulyje tapo pripažinta projektinės orientacijos metodologija. Šiuo metu projektų valdymas yra sparčiai populiarėjanti vadybos disciplina. Beveik visi projektai realizuojami remiantis projektų vadybos metodais. Autoriai Reške ir Šele (Решке. X ir Шелле X) knygoje "Projektų valdymo pasaulis" pabrėžiama, kad projektų valdyme būtina nustatyti tikslus tarpusavyje susijusius metodus, kurie pirmiausia padėtų nustatyti projekto tikslus, o vėliau padėtų jų pasiekti. Knygos autorius teigia, kad projektų valdymas nėra tikslusis mokslas, tačiau galintis koordinuoti projekto eigą, pavyzdžiui: kad projektas būtų pabaigtas laiku, pakaktų skirto biudžeto, sąnaudų ir t.t.[67,p.12]

Kauno technologijos universiteto dėstytojai projektų valdymą apibūdina, kaip profesionalią veiklą (profesionalus pokyčių valdymas), grindžiamą šiuolaikinėmis mokslo žiniomis, patirtimi, metodais, priemonėmis ir technologijomis ir orientuota į aukštus rezultatus [38,p.17]. Knygoje "Projektų valdymo pasaulis" ("Мир управления проектами") projektų valdymas-tai pokyčių valdymas, kurie įgyvendinami techninių, ekonominių, socialinių, organizacinių projektų forma. Projektų valdymas- tai pokyčių valdymas[38,p.4]. Autorius akcentuoja, kad svarbiausia projektų valdyme tai pokyčiai. A.Glosienė ir R.Petuchovaitė teigia, kad "projektų valdymas- tai specifinė praktinė veikla, skirta reguliuoti projekto įgyvendinimo procesus" [1,p.9].

Šiandien projektų valdymo taikymas sparčiai plinta ir tampa įprastu mažų ir vidutinių organizacijų valdymo ir plėtros reiškiniu. Tai susiję su:

- išteklių ribotumu;
- infliacija ir išlaidų augimu;
- projektų sudėtingumo didėjimu;
- konkurencijos stiprėjimu;
- socialinių problemų aštrėjimu ;

- vartotojų rinkos problemomis;
- didėjančiais reikalavimais darbų ir paslaugų kokybei ir t.t. [38,p.20]

Tarptautinė projektų valdymo asociacija (angl. International Project Management Institute) nustatė, kad projektų valdymas leidžia sutrumpinti projektų atlikimo trukmę vidutiniškai 20-30 proc., o kaštus- 10-15proc. Projekto realizavimo organizacijoje sėkmę lemia profesionali projekto vadybininkų komanda, darniai dirbanti su organizacijos specialistais [38,p.20].

Projektų valdymas labai sudėtingas ir atsakingas procesas. Sėkmingai įgyvendintas projektas užtikrina pasiektų rezultatų tęstinumą. Tačiau sėkmingas projekto įgyvendinimas reikalauja didelio ir atidaus pasiruošimo, darnios komandos, kontrolės ir t.t. Todėl šiandien projektų valdymas tapo visame pasaulyje pripažinta disciplina.

1.1. Projekto samprata

Vieningo, visuotinai priimto projekto apibrėžimo nėra, todėl tikslinga apžvelgti projekto apibrėžimus pateiktus skirtinguose projekto metodiką apibūdinančiuose literatūros šaltiniuose.

Clifford F. Gray knygoje “Project management” projektą apibūdina, kaip kompleksines, koordinuojamas, vienkartinės pastangas apribotas laiko, biudžeto, resursų ir kryptingų atlikimo specifikacijų skirtų patenkinti vartotojų poreikius [25,p.31]. Anot autoriaus, pagrindinis projekto tikslas- patenkinti vartotojų lūkesčius, bei poreikius. A. Glosienė, R. Petuchovaitė bibliotekininkams skirtoje knygoje “Projektų valdymo ABC bibliotekininkams” projekto sampratą apibūdina kaip priemonę: “ projektas yra priemonė ką nors pakeisti- organizacijai įgyti naujų savybių, paslaugų, vartotojų, sukurti kitą aplinką”[1,p.8]. Knygoje “ Мир управления проектами ” teigiama, kad projektų valdymas yra mokslas, numatantis veiklos tikslą ir organizacijos tikslus bei grupės darbą taip, kad visi šie tikslai projektui pasibaigus būtų pasiekti [67,p.11]. Pasak Projektų valdymo instituto (PMI) parengto projektų valdymo standarto (Project Management Body of Knowledge (PMBOK), “projektas- tai laikina veikla, orientuota sukurti unikalų produktą ar paslaugą” [4,p.7]. Tyrinėjant projekto sampratos apibrėžimus išryškėja, kad įvairūs autoriai projektą sieja su: pastangomis, priemonėmis, mokslu, laikina veikla. Nagrinėjant bibliotekų projektinę veiklą, projektas labiausiai atitinka priemonės bei pastangos sampratą. Todėl darbe bibliotekos projektinė veikla bus analizuojama remiantis projektu, kaip priemone ką nors pakeisti, pasiekti.

Apibendrinant, pateiktas projekto sampratas, galima teigti, kad egzistuoja įvairūs projekto apibrėžimai. Tačiau iš pateiktų apibrėžimų išryškėja tendencija, kad projektas pirmiausia sietinas su vienkartinė užduotimi, kurios rezultatas duoda ilgalaikiškumą ir tęstinumą. Kiekvienas rengiamas projektas pasižymi unikalumu, atskiri projekto elementai, patirtis gali būti panaudojama rengiant kitą

projektą. “Projekto rezultatų ilgalaikiškumas ir tęstinumas yra vienas svarbiausių projektinio darbo naudos organizacijai matų” [1,p.8]. Projektas yra unikali veikla, griežtai apribota tikslais pradžios ir pabaigos momentais, siekiant konkrečių tikslų, nustatant ir panaudojant reikalingus išteklius, numatant valdymo sprendimus ir priemones, žmogiškuosius išteklius sprendimams įgyvendinti.

Projektai išsiskiria tam tikromis savybėmis, būdingomis tik projektams. Nepriklausomai nuo veiklos srities, galima išskirti projektams būdingas bendrąsias ir specifines savybes

Bendrosios ir specifinės projektų savybės

1 lentelė

<u>Bendrosios</u> projekto savybės	<u>Specifinės</u> projekto savybės
• Vienkartiškumas	• Aiškūs ir konkretūs tikslai
• Unikalumas ir naujumas	• Griežtas laiko ribojimas
• Pasikeitimai	• Specifinė projekto organizacija
• Reikiamų išteklių ir įgūdžių poreikis	• Nauda
• Kompleksiškumas	• Biudžeto apimtis
• Rezultatų ilgalaikiškumas ir tęstinumas	• Dalyvių, grupių įvairovė
• Tęstinio mokymosi efektas	

1 Lentelėje pateiktos savybės įrodo projekto išskirtinumą iš kitų veiklos sričių.

Bendrosios projekto savybės būdingos visiems projektų tipams. Šios savybės taikomos nepriklausomai nuo laiko, biudžeto, tikslų ir t.t. **Bendrosios projektų savybės** pasižymi:

Vienkartiškumas- reiškia, kad projektas visada yra unikalus, nepasikartojantis. Projektui specialiai suburiama žmonių grupė, sutelkiami finansiniai ištekliai, paskirstomos laiko sąnaudos, paskirstomos užduotys, užtikrinamas nenutrūkstamas darbo procesas.

Unikalumas ir naujumas- šis bruožas būdingas ne tik atskiroms projekto proceso dalims, bet ir visam procesui kaip visumai. Projektas yra vienkartinis darbas, tačiau atskiri projekto procesai gali kartotis.

Pasikeitimai- kiekvienas projektas yra orientuotas į pasikeitimų įgyvendinimą. Rengiant ir įgyvendinant projektą tikimasi pokyčių organizacijoje, todėl, projektui pasibaigus, organizacija siekia turėti akivaizdžiai geresnius rezultatus .

Reikiamų išteklių ir įgūdžių poreikis- kiekviename projekte naudojami įvairūs ištekliai: finansiniai, žmogiškieji, materialiniai ir t.t. Nuo projekto specifikos priklauso ir įgūdžių poreikis.

Kompleksiškumas- kiekvienas projektas savyje talpina daugybę procesų, kurie tarpusavyje betarpiškai susiję, vidiniai veiksniai susiję su išoriniais veiksniais, visuomet yra veiksmų veikiančių projektą tiesiogiai ir netiesiogiai. Visi šie veiksniai tarpusavyje susiję ir daro įtaką projektui.

Rezultatų ilgalaikiškumas ir tęstinumas- projektus siejanti aiškiai apibrėžta strateginė kryptis, užtikrina veiklos vientisumą. Patirtis įgyta rengiant projektą, gali būti pritaikyta kitame projekte. Idealu, jei veikla nesibaigia pasibaigus projektui, rengiami kiti projektai, taip užtikrinamas projekto tęstinumas.

Tęstinio mokymosi efektas- pasibaigus vienam projektui reikalinga analizė, kad būtų įvardinta pasiekimai, klaidos, patirtis, įgytos žinios. Todėl nuolatinis mokymasis užtikrina sekančio projekto sėkmę.

Kai kurios projekto savybės būdingos tik tam tikriems projektams, ar projekto proceso dalims.

Specifinės projekto savybės :

Aiškūs ir konkretūs tikslai- dar ikiprojektinėje stadijoje turi būti nustatyti konkretūs tikslai, kurie bus įgyvendinti pasibaigus projektui. Kiekvieną kartą rengiant projektą tie tikslai gali kisti.

Griežtas laiko ribojimas- tai viena iš svarbiausių projekto savybių, minima beveik kiekviename projekto apibrėžime. Projektas turi turėti aiškius pradžios ir pabaigos momentus, projekto atlikimo terminus.

Specifinė projekto organizacija- projektui rengti ir įgyvendinti dažnai būtina sukurti specifinę organizacinę struktūrą. Kiekvienas projektas privalo turėti projekto vadovą (koordinatorių).

Nauda- kiekvieno projekto rengimas, įgyvendinimas, bei rezultatai organizacijai gali duoti įvairiausia naudą: patirtis, žinios, nauji partneriai, klientai, pasiekimai, klaidos ir t.t. Naudos įvertinimas dažnai priklauso nuo vadovo išvalgumo, nes ne visuomet nauda yra akivaizdi, turi materialią išraišką.

Biudžeto apimtis- kiekvienam projektui sutelkiamas skirtingas biudžetas, priklausomai nuo projekto apimties, poreikių, laiko ir t.t.

Dalyvių grupių įvairovė- dažnai vienam projektui suburiama grupė žmonių, turinčių skirtingas specialybes, dirbančias skirtingose organizacijose, pritraukiama kitos organizacijos ir t.t. taip tikimasi geresnio, efektyvesnio, rezultato.

Projektas sudėtingas procesas, kuris apima visus organizacijos lygmenis, jis gali apimti tiek vieną asmenį, tiek ir tūkstančius žmonių. Jų trukmė gali svyruoti nuo kelių šimtų iki kelių milijonų valandų. Projektas gali apimti ir vienintelį organizacijos (bibliotekos) elementą, ir kirsti organizacijos ribas, apjungti keletą organizacijų. Todėl projekto sėkmę lemia visų šių savybių integralumas, suderinamumas, tinkamas bendrųjų ir specifinių projekto savybių įvertinimas.

1.2. Projekto valdymo metodai

Projekto valdymas apima daugybę vienas po kito sekančių veiksmų: planavimą, veiklos apibrėžimą bei kontrolę. Projektų valdymo literatūroje galima rasti daugybę valdymo metodų: smegenų šturmas, minčių planas (angl. Mind- mapping), Ganto grafikas, žuvies kaulas, projekto modeliavimas, projektų išteklių analizė, tinklinis grafikas dar vadinamas PERT (angl. Program Evaluation and Review Technique), “Jėgų lauko” analizė ir daugelis kitų.

Vienas iš dažniausiai taikomų metodų yra *smegenų šturmas*. Metodo autoriumi laikomas Alexas Osbornas. Smegenų šturmo žaidimo tikslas- surinkti kuo daugiau idėjų. Tai grupinio darbo pavyzdys, kai visi komandos dalyviai išsako savo idėjas, kurios užrašomos, vėliau visos idėjos aptariamoms.

Ganto grafikas dažnai naudojamas tiksliam projekto grafikui sudaryti. Plačiausiai naudojamas dar ankstyvaisiais 1900 metais Henry Gantt sugalvotas ir jo vardu pavadintas “Gantt” metodas. Šis metodas - tai darbų trukmės vaizdavimas kalendorinėje skalėje. Šiame grafike naudojamas kalendorinis tinklelis, laiko vienetai priklauso nuo projekto trukmės (dienos, mėnesiai, metai ir t.t.). Ganto grafikas yra dažniausiai taikomas projektų planavimo metodas, nes nereikalauja ypatingų resursų, pasiruošimo.

Žuvies kaulas- tai grafinis duomenų klasifikavimo metodas. Metodo autoriumi laikomas K. Ishikawa. Metodas dažniausiai taikomas problemos priežastims atskleisti. Metodas skatina įvardinti keletą problemų, išsiaiškinti aktualiausias organizacijos problemas [1,p.20].

Projekto modeliavimas, remiantis projektu, numatoma darbų sudėtis, tarpusavio ryšiai ir sudarinėjama modelių hierarchinė sistema, atspindinti įvairių lygių vadovybės ir projekto dalyvių interesus [38,p.24]

“*Jėgų lauko*” analizė. Projekto problemai apibrėžti plačiai naudojama “Jėgų lauko” analizė. Rengiant projektą labai svarbu kuo aiškiau nusakyti problemą ir planuojamo pokyčio aktualumą. Todėl sudarant šią analizę nustatomi skatinančių jėgų poveikį stiprinantys veiksniai bei kliuvinius ir pasipriešinimą silpninantys veiksniai. “Jėgų lauko analizė” tai lyg projekto įvadas, kuriame argumentuotai išdėstytas projekto poreikis ir pokyčio naujai kokybei sukurti prielaidos.

Projektų valdymo metodai leidžia:

- išgryninti projekto tikslą ir pagrįsti projekto būtinumą;
- suformuluoti projekto struktūrą (pagrindiniai ir antraeilieji tikslai, uždaviniai, darbai);
- nustatyti finansavimo apimtį bei šaltinius;
- pasirinkti vykdytojus- projekto dalyvius;
- parengti ir sudaryti kontraktus;
- numatyti projekto baigimo terminus, sudaryti jo realizavimo grafiką, nustatyti būtinus išteklius;

- sudaryti projekto sąmatą ir biudžetą;
- planuoti ir įvertinti riziką;
- užtikrinti nuolatinę projekto vykdymo kontrolę ir kt. [38,p.23]

Projekto metodai tai tik įrankiai, padedantys pasiekti norimų tikslų. Projekto sėkmė priklauso nuo daugybės faktorių. Kokį metodą organizacija pasirinks, rengiant projektą priklauso nuo pačio projekto tikslų, tipo, projekto apimties ir t.t. Sėkmingam projekto valdymui reikia išmanyti projektų procesą, valdymo principus, žmonių motyvavimo metodus.

Projektų valdymo metodų įvairovė leidžia pasirinkti labiausiai tinkamą ir priimtina metodą. Griežto reikalavimo kokį metodą pasirinkti nėra. Todėl reikia pasirinkti lengviausiai suprantamą, patogiausią naudojimui, kuri bet kuris komandos narys bet kuriuo momentu galėtų efektyviai panaudoti projekto įgyvendinimui ir kontrolei.

1.3. Projekto valdymo funkcijos

Literatūros šaltiniuose pateikiamos projektų valdymo funkcijos: planavimas, kontrolė, analizė, sprendimų analizė, biudžeto sudarymas ir vykdymas, projekto vykdymo organizavimas, monitoringas, vertinimas, atskaitomybė (ataskaitos), ekspertizė, patikrinimas ir priėmimas, buhalterinė apskaita, administravimas [38,p.26] Tačiau dažniausiai išskiriamos keturios pagrindinės projektų valymo funkcijos:

- planavimo;
- organizavimo;
- vadovavimo;
- kontrolės.

Taikant valdymo metodus, vykdant planavimo, organizavimo, vadovavimo ir kontrolės funkcijas, užtikrinamas nenutrūkstamas, nuolat pasikartojantis darbo procesas.

Planavimas. Projekto planavimas - tai nepertraukiamas procesas, kuris apima visą projektą - nuo pat jo pradžios iki galo. B. Nevarausko teigimu planavimo tikslas yra numatyti būtinų atlikti darbų kompleksą, jų vykdymo tvarkaraštį, apskaičiuoti reikalingų projektui išteklių poreikį bei sudaryti projekto biudžetą [38,p.33]. Planavimas prasideda rengiant projekto koncepciją, projekto prielaidos turi būti apibrėžtos konkrečiais darbais, terminais, pinigine verte, parenkami projekto vykdymo strateginiai sprendimai. Šiame etape rengiamas, bei daromas darbų grafikas, pasirenkamas projekto valdymo metodas, sutelkiama darbo grupė, paskirstomi žmonių ištekliai, sudaromas biudžetas. Planas-tai veiksmų nukreipimas tam tikra linkme, suteikiančia organizacijai prasmę ir tikslą. "Planai yra gairės, kuriomis vadovaudamasi :

- organizacija gauna būtinus išteklius tikslams pasiekti ir jais disponuoja
- organizacijos nariai veikia pagal parinktus tikslus ir procedūras
- artėjimas pasirinktų tikslų link yra valdomas ir vertinamas, kad būtų galima laiku imtis priemonių pataisyti situaciją.[55,p.10].

Kuo projektas didesnis ir sudėtingesnis ir kuo dinamiškesni santykiai rinkoje, tuo mažiau organizacijos vadovybė gali pasikliauti savo intuicija. Atsiranda poreikis turėti nuolatinę planavimo sistemą.

Planavimo funkcija realizuojama visuose projektų valdymo posistemiuose. “Šio etapo rezultatas- aiškus, nuoseklus projekto planas arba rašytinis modelis to, kas atsitiks, jei bus sutelkti būtini ištekliai. Verslo projektams paprastai kuriamas verslo planas- programinis dokumentas, pagrindžiantis verslo sumanymo esmę, pelningumą, konkurencingumą tam tikru laikotarpiu (3-5 metams)” [1,p.11].

Organizavimas. Kitas nemažiau svarbus, bei neatsiejamas projektų valdymo proceso etapas yra organizavimas. “Organizavimo valdymo funkcija- tai užduočių nustatymas, grupavimas konkrečiuose organizacijos padaliniuose ir išteklių jiems paskirstymas” [7,p. 31].

Vadovavimas. Projekto sėkmei išskirtinę įtaką turi žmogiškieji ištekliai. Ypatingą reikšmę projekto sėkmei turi projekto vadovas nuo jo sugebėjimo organizuoti finansinius, bei žmogiškuosius išteklius, paskirstyti biudžetą, tinkamai parinkti, bei pritaikyti valdymo metodus, priklauso visuminis projekto rezultatas. Pagrindinis vadovavimo uždavinys, užtikrinti, kad darbuotojai atliktų organizacijos vadovo pavedamus darbus Organizacijos vadovas perduoda pavaldiniams parengtus standartus, normatyvus, taip sudarydamas sąlygas darbuotojams dirbti individualiai, tačiau tuo pat metu stebėti darbuotojų atliekamą darbą. Geras ir efektyvus, į rezultatus nukreiptas vadovavimas, tinkama aplinka, bei geranoriškumas su darbuotojais, padeda gauti gerus rezultatus, organizacijai veikti sėkmingai. Vadovavimui svarbiausia- žmonių santykiai ir laikas [55,p.11].

Kontrolė. Kontrolės funkcija vykdoma visuose projekto etapuose. Kontrolė yra neatsiejamas bet kokios organizacijos elementas : ji lydi planavimą, organizavimą, bei vadovavimą organizacijai. Kontrolės funkcija, susideda iš šių pagrindinių elementų:

- Atliekamo darbo standartų nustatymo
- Darbo vertinimo
- Jo palyginimo su nustatytais standartais
- Kai randama nukrypimų nuo standartų, pasirinktų veiksmų keitimas [55,p.12].

“Projekto kontrolė užtikrina, kad numatytų tikslų nuosekliai siekiama, kad jie bus sėkmingai pasiekti, todėl ši funkcija susijusi su informacijos rinkimu, stebėjimu ir sprendimų priėmimu”. [1,p.27]. Projekto valdymo etape svarbu laiko, biudžeto bei veiklos kontrolė.

Laiko (terminų) kontrolei svarbus sudarytas darbų grafikas. Būtina nuolat stebėti ir fiksuoti darbų statusą laiko požiūriu. Iškilus problemoms “galimos kelios išeities strategijos- atidėti terminą, sutelkti daugiau išteklių darbui, įspėti valdžią, rėmėjus, kad visi turėtų aiškų situacijos vaizdą” [1,p.27].

Biudžeto kontrolė. Projekto finansinės būklės stebėjimas turi būti nuolatinis reiškinys. Projekto radinio biudžeto formavimas, jo vykdymo kontrolė, vyksta kiekviename projekto etape. Sąmata leidžia tik prognozuoti projekto kainą, kadangi tikra kaina paaiškėja tik užbaigus projektą.

Veiklos kontrolė susijusi su kokybės apibrėžimu, kuris turi būti nustatomas kiekvienam projektui ar darbui atskirai. Kokybės kontrolei reikia nustatyti tikslą, paskirtį, vartotojo poreikius, reikalavimus ir priskirti jiems matus.

Norint sukurti efektyvią kontrolę, visos organizacijos veikla turi būti sisteminga, sėkminga, procesai turi būti nuolat kontroliuojami. Viena iš pagrindinių kontrolės savybių yra tai, kad kontrolė dažniausiai trunka trumpą laiką bet iš karto pateikia informaciją apie projekto veiklą, procesus, pateikia grįžtamąją informaciją.

Kiekvienas iš šių veiksmų: planavimas, organizavimas, vadovavimas ir kontrolė labai svarbūs organizacijai. Kalbėdami apie projektų valdymą, kaip kompleksinę veiklą, vadovai, taip pat darbuotojai vykdo tarpusavyje susijusius veiksmus, siekdami bendro tikslo. Kiekvieną dieną visuomenėje vyksta įvairūs pokyčiai, kuriuos reikia įveikti. Tačiau sukurti efektingą projektų valdymo sistemą organizacijoje gali būti nelengvas uždavinys, kurio turi siekti visi jos nariai.

1.4 Fondoieška

Fondoieška vadiname finansavimo ar finansinės paramos paieškos procesą. Fondoieška- vienas iš esminių projektinės veiklos aspektų.

“Paramos teikėjai vadinami įvairiai: rėmėjais, fondais, programomis, donorais, mecenatais ir kt. Paramos teikėjai gali būti privatūs asmenys, valstybinės, vyriausybės, nevyriausybės, tarptautinės, privačios ir kitos organizacijos, kurios arba vadovaujasi filantropijos, labdaringos veiklos nuostatomis, arba skirsto valstybinės/ organizacijos finansinius išteklius atsižvelgdamos į paraiškas/ projektus” [1,p.35].

Vienas iš sėkmingų būdų gauti parama- partnerystė. Abi partnerystės pusės sutelkia pastangas ir gauna naudos. Partnerystė gali turėti įtakos fondoieškos pasiūlymų gausai :

- Bendradarbiavimas su daugybe partnerių yra privalumas.
- Bibliotekos, muziejai ir archyvai gali tarpusavyje bendradarbiauti ieškodami papildomo finansavimo. Grantus teikiančiai organizacijai gali būti patrauklus bendras strateginis ir sisteminis projektas.

- Partnerystės, sudarytos tam tikram pasiūlymui, turėtų būti išlaikomos ir išnaudojamos kitiems pasiūlymams rengti.
- Artimi ryšiai su vartotojų grupėmis užtikrins, kad projektas atitiktų bendruomenės realius poreikius.
- Partnerystės gali sukelti sunkumų, kai pasiūlymas pateikiamas paskutinę minutę arba dėl dalinio finansavimo išteklių konkurencijos.[64,p.70]

“Partnerystės kultūra kai kuriose šalyse jau tapo valstybinės politikos dalimi, ją palaiko ir kuria daugelis nacionalinių vyriausybių, taip pat ir Europos Sąjunga. Todėl įvairių paveldo institucijų- muziejų, archyvų ir bibliotekų- bendradarbiavimas ir partnerystė, kurioje įžvelgiamas mokymosi, ekonomikos plėtros ir veiksmingesnio tautinės, socialinės bei kultūrinės tapatybės formavimosi potencialas, yra viena iš vyraujančių temų Europos Sąjungos ir kai kurių šalių kultūros bei švietimo politikoje” [42,p.74]. Partnerystės ateitis tiesiogiai susijusi su finansavimu. Siekiant tikslų, galima naudoti skirtingas bendradarbiavimo ir partnerystės formas.

Partnerystės tipai:

- *Regionų ir vietinės*, kai tam tikrame geografiniame regione organizacijos susitaria dėl bendradarbiavimo;
- *Dalykinės*, kai grupės specializuotų tam tikros srities organizacijų, nepriklausomai nuo geografinės padėties, susitaria dirbti kartu;
- *Panašios veiklos partnerystės*:
 - ✓ *Paslaugų teikimas*. Bendradarbiavimas rengiant pasiūlymus informacinės visuomenės plėtros projektams, teikiant paslaugas pagal nenutrūkstamo mokymosi programą ir pan.
 - ✓ *Mokymas*, pavyzdžiui organizuoti bendrus mokymus ir konsultacijas, bendrai naudoti mokymo šaltinius ir pan.
 - ✓ *IT plėtros partnerystė*, gali pagerinti bibliotekos paslaugas, kartu formuoti virtualią biblioteką, sukurti interneto prieigą prie katalogų ir duomenų bazių.
 - ✓ *Akademinės bibliotekoms leidinių įsigijimo partnerystė ir konsorciūmai*. Bendradarbiavimas įsigyjant leidinius- biudžetinių lėšų efektyvesnio naudojimo būdas.
- *Projektinė partnerystė* dažnai privaloma teikiant pasiūlymus įvairiuose konkursuose.
- *Finansinė partnerystė* [64,p.73].

Vyriausybės, kitos institucijos bei fondai finansiniams šaltiniams paskirstyti taiko konkurso arba projektinių pasiūlymų pagal paskelbtus reikalavimus metodus. Projektiniai pasiūlymai finansuojami konkurso būdu.[64,p.70].

Nepakankamas bibliotekų pagrindinis finansavimas pastūmėjo jas ieškoti kitų finansavimo šaltinių. Nors didžioji dauguma finansavimo šaltinių yra ne tarptautiniai, o nacionaliniai ar regioniniai, tačiau ir jie nepajėgia pilnai aprūpinti bibliotekų. Fondoieškos strategija turi būti įvairialypė: reikia

lankyti fondų tinklapius, dalyvauti elektroninėse konferencijose, sekti skelbimus spaudoje, prenumeruoti naujienas ir t.t.

1.4.1 Finansavimo programų tipai

Europos Sąjungoje yra du pagrindiniai finansavimo programų tipai:

- a) Struktūriniai fondai;
- b) Transnacionaliniai fondai.

A. Glosienės ir R. Petuchovaitės knygoje “Projektų valdymo ABC bibliotekininkams” pateikiami esminiai šių programų tipų skirtumai [1,p.37] :

Finansavimų programų tipų skirtumai

2 lentelė

<i>Struktūriniai fondai</i>	<i>Transnacionaliniai fondai</i>
Tam tikra geografinė padėtis	Prieinami visoms Europos teritorijoms
Nereikia partnerių	Būtini partneriai iš skirtingų šalių
Sprendimų priėmimas vietiniu lygiu	Centralizuotas sprendimų priėmimas
Galimybė naudotis dideliais fondais	Skiriamos mažo ir vidutinio dydžio subsidijos
Skirta kapitalinių įdėjimų darbams arba gyventojų veiklai	Pagrindinis dėmesys sutelkiamas į projektus (nuo 1 iki daugiausiai 3 metų), o ne į jų “pajamas”

Struktūriniais fondams priskiriami tokie fondai: Europos regioninės plėtros fondas (ERPF), Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas (EŽŪOGF), Europos socialinis fondas (ESF).

Transnacionaliniams fondams priskiriami tokie fondai kaip: Kultūra 2000, Media Plus, Leonardo da Vinci II, Socrates, Jaunimas, šeštoji mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros bendroji programa (FP6), e-Content, Life III, PHARE, TACIS, SAPARD, mažumų kalbos, turizmo, sportas [1,p.37].

Jokia biblioteka, kokia didelė ir pajėgi ji bebūtų, negali tikėtis sėkmės, jei dirbs viena. Būtina bibliotekų sąveika ir bendradarbiavimas su kitų šalių bibliotekomis, kitomis įstaigomis, institucijomis. Visais laikais buvo skatinamas platesnis bendradarbiavimas. Tokiu būdu biblioteka yra apsaugota nuo atotrūkio, izoliacijos ir savo paslaugas derina su kitų tipų bibliotekomis. Mažėjant finansavimo sąlygomis bendradarbiavimas yra viena iš galimybių, strategijų racionaliau tvarkyti išteklius [23,p.18]. Bibliotekos dalyvaudamos projektuose, programose, bendradarbiaudamos su užsienio organizacijomis, kitų šalių bibliotekomis dalinasi patirtimi, semiasi naujų žinių, gauna paramą, labdarą. Bendradarbiaudamos su kitomis šalimis, vyksta kultūriniai mainai tarp valstybių.

1.4.2. Tarptautinių programų ypatumai

Rengdamos ir dalyvaudamos tarptautiniuose projektuose organizacijos neretai susiduria su kultūriniais skirtumais. Permainos, vykstančios visame pasaulyje paveikė ir Lietuvą, globalizacija jau peržengė valstybių ir kontinentų ribas. Kaip ir bet kuriam projektui, taip ir tarptautiniam būtinos projektų valdymo žinios, bet kartais jų nepakanka. Rengiant tarptautinius projektus susiduriama su įvairiais sunkumais. “Potencialias problemas galima suskirstyti į tris grupes:

- Kultūros ir vertybių bei kalbos ir komunikacijos skirtumų problemos;
- Valstybių įstaigų, procedūrų ir kitose formaliose tvarkose skirtumai;
- Socialiniai ir fiziniai žmonių persikėlimo sunkumai [38,p.127].

Rengiant tarptautinius projektus dažniausiai susiduriama su pirmosiomis dviem problemomis. Antrosios grupės sunkumai susiję su atskirų projektuose dalyvaujančių valstybių jurisdikcijų ypatumais bei konkrečiomis ekonomikos sritimis. Rengiant tarptautinį projektą būtina susipažinti su partnerių stiliumi, kultūra, teisine baze. Skirtingose tautose susiformavo skirtingos etninės normos, skirtinga tikrovės ir realybės samprata, skirtinga pasaulėžiūra, visa tai įtakoja parengiant ir įgyvendinant projektus.

Dalyvavimas dideliuose tarptautiniuose projektuose dažnai Lietuvos bibliotekoms yra nepasiekiamas finansiškai. Sąlygos dalyvavimui tarptautiniuose projektuose kol kas yra tokios, kad norintys dalyvauti tokiuose projektuose kandidatai turi turėti ne mažiau nei 20 proc. reikalaujamos sumos, kurią dažniausiai sudaro keli ir net keliasdešimt tūkstančių litų, kurių biblioteka nepajėgia sumokėti.

Vilniaus centrinė biblioteka bendradarbiauja su kitų šalių bibliotekomis. Vilniaus centrinė biblioteka bendradarbiauja su Baltijos šalių kolegomis, Rusija, Skandinavijos bei kitomis šalimis. Į Lietuvą kviečiami atvykti užsienio šalių bibliotekų darbuotojai, taip pat mūsų darbuotojai vyksta ten, skaito pranešimus, dalyvauja konferencijose, keičiasi patirtimi. Tokiu būdu vyksta nuolatinis nenutrūkstamas kultūrinių mainų ryšys. Tai puikus būdas bei galimybė susipažinti su bibliotekų darbo patirtimi savo ir kitose šalyse. Šiuo metu vyrauja tendencija glaudaus bendradarbiavimo su kitų šalių bibliotekomis.

2. BIBLIOTEKŲ RENGTI IR VYKDYTI PROJEKTAI

Atgavus nepriklausomybę bibliotekos, kaip ir anksčiau, rengdavo masinius renginius, parodas, susitikimus, vakarus. Tačiau bendradarbiavimas apsiribodavo kitom Lietuvos bibliotekom, organizacijom, pavieniais asmenimis. Todėl nežiūrint teigiamų poslinkių masinių renginių organizavimo veikloje projektinės veiklos užuomazgos dar tik pradedamos formuoti. Lėšos Vilniaus miesto savivaldybės viešosiom bibliotekom buvo skiriamos iš savivaldybės biudžeto, bei kultūros ministerijos. Iš kitų juridinių ir fizinių asmenų bibliotekos lėšų negaudavo

Pagrindinės bibliotekų projektinės veiklos kryptys: bibliotekų modernizavimas, naujų technologijų diegimas, kad skaitytojai turėtų sąlygas gauti informaciją ir ja naudotis; bibliotekininkų mokymas ir kvalifikacijos kėlimas; naujų nestandartinių bibliotekos paslaugų vartotojams (ar jų grupėms) ir darbo formų diegimas ir gerinimas, bendradarbiavimo su savivaldybėmis, mokyklomis, nevyriausybinėmis ir kitomis organizacijomis skatinimas.

Kelias nuo projektų sumanymo iki jų įgyvendinimo nebuvo toks paprastas ir greitas. Bibliotekos suprato projektų būtinumą bei svarbą. Tarptautiniai ir nacionaliniai projektai, įvairios rėmimo formos kuriose dalyvaudamos bibliotekos galėtų:

- atgaivinti fondus;
- sudaryti sąlygas bibliotekų kompiuterizavimui;
- pagerinti paslaugas vartotojams;
- sudaryti galimybės dalyvauti intensyvaus mokymo seminaruose bibliotekų darbuotojams;
- paskatinti bibliotekas užsiimti projektine veikla.

Todėl atsižvelgdamos į bendrą kultūros proceso vystymąsi Lietuvoje ir informacinės visuomenės poreikius, bibliotekos pradėjo ieškoti galimybių ir lėšų bibliotekų modernizavimui. 1999 m. tam pradžią padarė Atviros visuomenės instituto skelbtuose konkursuose savo projektus pristačiusios Antakalnio ir Muzikos ir meno bibliotekos. Bibliotekos laimėjo ne tik pripažinimą, bet svarbiausia-finansinę pagalbą. Šių bibliotekų sėkmė paskatino ir kitas sistemos bibliotekas ieškoti sprendimų savo problemoms tarptautiniuose projektuose. Bibliotekos ataskaita pasipildė nauja eilute - iš kitų juridinių ir fizinių asmenų gauta 5045 Lt. Ši suma negalėjo išspręsti visų bibliotekos problemų, tačiau tai buvo žingsnis pirmyn, link aktyvios bibliotekų projektinės veiklos.

Analizuojant projektinę veiklą matyti, kad ji davė didelę ekonominę naudą. Projektų dėka bibliotekos gavo lėšų ne tik iš miesto savivaldybės, tačiau ir iš kitų fizinių bei juridinių asmenų. Įvairios rėmimo ir finansavimo formos įgalino bibliotekas: teikti naujas paslaugas, kompiuterizacijai, bei bibliotekų modernizavimui ir t.t. Per gana trumpą laikotarpį buvo parengta ir įgyvendinta daugybė projektų, kurių dėka bibliotekos gavo lėšų. Vienas iš projektų, kurio dėka biblioteka gavo net 105 300

Lt. "Vilniaus miesto bibliotekos paslaugos bendruomenei: kompetencijos tinklas". Bendra tęstinio projekto "Ištieskime pagalbos ranką" (Naujosios Vilnios biblioteka) sąmata- 22 000 Lt. Tokia parama buvo skirta Atviros visuomenės instituto Budapešte, Šiaurės šalių Ministrų Tarybos informacijos biuro Vilniuje bei Socialinės paramos centro. Dar pirmasis projektas "Ištieskime pagalbos ranką" inicijuotas 2000 Jaunimo metais ir dalinai paremtas (4 000 Lt.) Vilniaus miesto savivaldybės, leido bibliotekoje sukurti saugią erdvę socialiai remtinų paauglių bendravimui, mokymuisi ir laisvalaikio veiklai, taip sudarė galimybę paremti studentus iš socialiai silpnesnių šeimų (savanoriai dirbo su paaugliais). Už projekto "Bibliotekos paslaugos ieškantiems darbo" lėšas(30 000 Lt.) Gedimino bibliotekoje buvo nupirkti 4 personaliniai kompiuteriai, kopijavimo, spausdinimo, skenavimo aparatai, instaliuota Vilniaus darbo biržos SIP duomenų bazė, pajungtos skaitmeninė skirtinė interneto linija.

Išanalizavus bibliotekų projektus, jų dėka gautas paramas bei finansavimą galima teigti, kad ekonominė projektinės veiklos nauda akivaizdi. Didžiąją dalį projekto lėšų finansuojama Vilniaus miesto savivaldybės, tačiau vis daugiau privačių asmenų, verslo sektoriaus pritraukiama bibliotekų finansavimui. Vos per kelerius metus bibliotekos, projektinės veiklos dėka, gavo daugiau kaip 300 000 Lt.(3 Lentelė) Tai gana didelė suma, atsižvelgiant į tai, kad vartotojų poreikiai didėja, trūksta kompiuterių, interneto, bibliotekų pastatų būklė prasta, o bibliotekoms teikiamas savivaldybės finansavimas nepakankamas išspręsti visoms problemoms.

Projektų finansavimas

3 Lentelė

<i>Projekto pavadinimas</i>	<i>Gautos lėšos</i>
"Bibliotekos paslaugos ieškantiems darbo"	105 300 Lt.
"Ištieskime pagalbos ranką"	22 000 Lt.
"Vilniaus miesto bibliotekos paslaugos bendruomenei: kompetencijos tinklas"	30 000 Lt.
"Psicologinė tarnyba Naujosios Vilnios bibliotekos socialiai silpnų šeimų ir rizikos grupės vaikų ir jaunimo dienos centre"	25 800 Lt.
Elgesio ir emocijų prevencijos programa "Pažink save linksmi"	8 697 Lt.
"Vaikų užimtumas vasaros metu Antakalnio bibliotekoje"	1 500 Lt.
"Būk savas":skirtingų tautybių kultūros integracijos ir meninės kūrybos programa Naujosios Vilnios vaikams ir jaunimui	5 700 Lt.
"Per muziką ir meną- į pasaulio pažinimą"	4 075 Lt.
"Jaunimo meno centras "Debiutas" Naujosios Vilnios bibliotekoje"	28 320 Lt.
"Europos Sąjungoje- sveiki ir kūrybingi"	16 000 Lt.
Viso:	247 392 Lt.

Vieni projektai didesni, reikalaujantys didesnio finansavimo, kiti mažesni. Didesni bibliotekų projektai buvo daugiau aptarti spaudoje, kituose literatūros šaltiniuose. Ypač daug dėmesio buvo skirta Antakalnio bibliotekos rengtam projektui jaunimo Zona, straipsniai apie šį projektą pasirodė daugybėje žurnalų, dienraščių : “Antakalnio bibliotekoje – jaunimo zona”¹, “Antakalnio bibliotekoje įrengta laisvalaikio ir popamokinės veiklos zona paaugliams ir jaunimui”², “Miesto bibliotekos vilioja jaunuolius”³ ir t.t. Kai kurių projektų įgyvendinimui bibliotekos pasirenka netradicinius būdus gauti paramą, pavyzdžiui projekto “Knygseklių draugija” rengėjai kreipėsi į įvairias Vilniaus leidyklas, su prašymu skirti projektui 30 naujausių vaikiškų knygų. Tai puikus pavyzdys, kai bibliotekos darbuotojų išradingumas tampa sėkmingo projekto įgyvendinimo pagrindu. Sėkmingas projekto įgyvendinimas priklauso nuo bibliotekos darbuotojų išradingumo, sumanumo, entuziazmo bei sugebėjimo pritaikyti projektų vadybos mokslo praktikoje.

Bibliotekos darbuotojai sėkmingai dalyvauja miesto kultūriniame gyvenime. Bibliotekos suvokia socialinę atsakomybę todėl informaciją apie bibliotekų projektus stengiasi daryti prieinamą visiems. Bibliotekų darbuotojai rašo straipsnius į žurnalus laikraščius, dalyvauja radijo, televizijos laidose, konferencijose Dalia Jaskonienė straipsnis “Akiratyje- Vilniaus miesto bibliotekos”⁴, Dovydėnienė R. “Bibliotekų politika: dabartis ir ateitis”⁵, Venskūnienė R. “Ištieskime pagalbos ranką”⁶ ir t.t. Tai labai sėkmingas viešųjų ryšių pavyzdys, kuriuo pasinaudoti ir pritaikyti savo veikloje gali ir kitos bibliotekos.

Vilniaus centrinė biblioteka savo vykdomus ir baigtus projektus pristato visiems. Savo internetinėje svetainėje pateikia visus projektus (jų aprašymus, rezultatus) įvykusius per metus, juos pažymi ir savo veiklos ataskaitoje, kurią taip pat galima rasti bibliotekos internetinėje svetainėje. Visus šiuos projektus sieja bendra idėja – sukurti naujas paslaugas ir teikti naują informaciją bendruomenės nariams bei atskiroms jų grupėms, stiprinti bibliotekos ryšį su skaitytoju Tokiu būdu biblioteka dalinasi savo patirtimi su kitomis bibliotekomis, daugeliui ji puikios veiklos pavyzdys. Gerai įvertinti bibliotekų projektai buvo patvirtinti kaip pavyzdiniai modeliai, kurių įgyvendinimo patirtis būtų naudinga ne tik Lietuvai, bet ir kitoms šalims.

Todėl siekiant įgyvendinti visas šias veiklos kryptis, Vilniaus centrinė biblioteka (jos tinklas) pradėjo rengti projektus, kuriuos sąlyginai, atsižvelgiant į keliamus jiems tikslus, galima suskirstyti į:

¹ Antakalnio bibliotekoje-jaunimo zona:/ apie projektą”Paaugliai –informacinės visuomenės piliečiai”. Liet.aidas.- 2000,saus.27,p.14.

² Bibliotekos:/ Antakalnio bibliotekoje įrengta laisvalaikio ir popamokinės veiklos zona paaugliams ir jaunimui. Dialogas. 2000, vas.4,p.15.

³ Miesto biblioteka vilioja jaunuolius:// apie Antakalnio bibliotekoje įrengtą popamokinės veiklos zoną. Liet. Rytas. 2000,saus.28, priedas “Sostinė”,p.8.

⁴ Jaskonienė, Dalia. Akiratyje- Vilniaus miesto bibliotekos. Tarp knygų.2000, nr .4,p.1-3.

⁵ Davydėnienė,R. Bibliotekų politika: dabartis ir ateitis. Tarp knygų. 2003, nr.5, p.1-2.

⁶ Venskūnienė, R. Ištieskime pagalbos ranką. Tarp knygų. 2000, nr.10, p.6.

- Socialinius;
- Projektus socialiai remtiniems vaikams;
- Meninės saviraiškos ir kūrybiškumo skatinimo;
- Vaikų užimtumo projektus.
- Vaikų vasaros poilsio ir užimtumo projektus;

Darbe aptarti projektai: socialiniai, socialiai remtiniems ir vaikų užimtumo ir vaikų vasaros poilsio užimtumo. Išanalizuoti jų tikslai, uždaviniai, nauda bibliotekai ir jos bendruomenei.

Vienas iš pagrindinių socialinių projektų tikslų yra mažinti bibliotekos bendruomenės narių socialinę atskirtį ir nepasitikėjimą tarp atskirų visuomenės grupių. Socialinių projektų dėka daugelis bibliotekų pradėjo teikti naujas paslaugas vietos bendruomenei.

Projektų, skirtų socialiai remtiniems vaikams, rizikos grupės vaikams, vaikams iš nepilnų šeimų, tikslas- materialiai paremti socialiai remtinai šeimai, sukurti sąlygas užimti vaikus, spręsti psichologines ir komunikacines problemas. Daugeliui socialiai remtiniems vaikams, vaikams iš nepilnų šeimų vasaros metu biblioteka tapo antraisiais namais, kuriuose specialiai jiems buvo sukurtos laisvalaikio užimtumo zonos.

Kitas labai svarbus projektų "tipas"- tai meninės saviraiškos ir kūrybiškumo skatinimo projektai. Šiais projektais siekiama vaikus skatinti pažinimo, saviraiškos poreikius, plėtoti jaunimo gebėjimus. Įgyvendinant šiuos tikslus bibliotekose sukuriamos laisvalaikio užimtumo zonos, vasaros stovyklos.

Vaikų užimtumo projektai. Šių projektų tipą galima išskaidyti į du – tai projektai nuolat vykstantys bibliotekoje ir tie projektai, kurie rengiami ir įgyvendinami vasaros metu – tai vaikų vasaros poilsio ir užimtumo projektai.. Šie projektai labiausiai orientuoti į vaikų ir paauglių užimtumą vasaros metu.

Pastarieji metai bibliotekoms tapo funkcijų atnaujinimo ir savo nišos informacijos visuomenėje nustatymo laikotarpiu. Kiekvienais metais projektų skaičius didėja, džiugina tai, kad didelė jų dalis - tęstiniai projektai. Nuo paraiškų teikėjų aktyvumo tiesiogiai priklauso projekto įgyvendinimo sėkmė. Gautos lėšos rodo, kad projektų įgyvendinimas davė realių rezultatų, kurių priežastis- aktyvi ir sėkminga projektinė veikla bibliotekoje.

2.1 Socialiniai projektai

Bibliotekos, kartu su muziejais, galerijomis, žiniasklaidos priemonėmis yra viena iš socialinių institucijų. Bibliotekos aptarnauja visas visuomenės institucijas, todėl gali būti laikomos ir pripažįstamos kaip stipri integruojanti jėga. Aštrėjant ekonominei situacijai, kai sustiprėja kova dėl finansavimo, vis labiau pripažįstama, kad bibliotekos privalo parodyti savo vertę.

Kurdamos naujas paslaugas viešosios bibliotekos padeda vietos bendruomenės plėtrai, skatina bendruomenės narius aktyviai dalyvauti demokratijos ir informacinės visuomenės kūrimo procesuose. Bibliotekos garantuoja informacijos ir žinių gavimo, bei sklaidimo laisvę visiems bendruomenės nariams, neatsižvelgiant į jų socialinę padėtį, tautybę, religines pažiūras ir t.t.

Europos komisijos projekto “Pulman” dalyviai vieningai pritarė, kad viešosios bibliotekos privalo:

- ✓ *Puoselėti pilietinę demokratišką visuomenę, tenkindama bendruomenės narių poreikius, teikti atvirą įvairių kultūros, Žinijos ir informacijos išteklių prieigą, tirpdyti socialinę atskirtį, tapdamos patraukliais bendruomenės centrais,*
- ✓ *Kad būtų patenkinti poreikiai tokių grupių, kaip neįgalieji, paaugliai, bedarbiai, pensininkai ir t.t.,*
- ✓ *Bibliotekos turi kurti nuotaikingą, saugią ir skatinančią mokymuisi ir laisvalaikiui aplinką, pritaikydamos naujas paslaugas, bendraudamos su mokyklomis ir kitomis švietimo įstaigomis,*
- ✓ *Turi tapti neformalaus ugdymosi centrais, prisidėti prie raštingumo sklaidos informacinėje visuomenėje,*
- ✓ *Teikti naujas ir kokybiškas paslaugas, diegti skaitmenines technologijas, įgalinančias piliečius analizuoti savo asmeninius tikslus kintančiame pasaulyje.*

Vilniaus centrinė biblioteka (VCB) ieško naujų galimybių mažindama bibliotekos bendruomenės narių socialinę atskirtį ir nepasitikėjimą tarp atskirų visuomenės grupių. Rengti socialinius projektus bibliotekas pastūmėjo tai, kad bibliotekos vartotojus sudaro pakankamai “mozaikiška” socialinė bendruomenė (potencialus vartotojų skaičius, jų sudėtis pagal amžių, lytį, šeimos sudėtį, išsilavinimą, gyvenamąją vietą, profesijas, tautybes ir t.t.).

Vilniaus centrinės bibliotekos skaitytojais- pensijinio amžiaus vilniečiai, ar kitų socialiai silpnų bendruomenės grupių atstovai, bibliotekoje skaitantys periodinius leidinius, studentai, vaikai. Vartotojai vaikai į viešąsias bibliotekas ateina ieškoti tų spaudinių, kurių neranda mokyklų bibliotekose, dažnai ieško programinės grožinės literatūros, kurios ir VCB bibliotekose dažnai trūksta (mažas egzemplioriškumas. Daugelis darbininkiškų profesijų atstovų, bedarbiai, socialiai remtini asmenys į viešąją biblioteką ateina skaityti periodikos ar lengvo turinio grožinės literatūros, todėl biblioteka jiems – bendravimo, informacijos paieškos apie darbą, socialinės informacijos ar kitais populiariais klausimais, vieta.

Siekdama maksimaliai patenkinti bendruomenės poreikius, sukurti naujas paslaugas, biblioteka pradėjo rengti socialinius projektus. Vilniaus savivaldybės vykdyti socialiniai projektai: “Vilniaus miesto bibliotekos paslaugos bendruomenei: kompetencijos tinklas (VCB Antakalnio, Naujosios Vilnios ir Žirmūnų bibliotekos), “Bibliotekos paslaugos ieškantiems darbo” (Gedimino biblioteka), ir t.t.

Visi šie įgyvendinti projektai leido sutelkti jaunimą iš socialiai silpnų, nedarnių šeimų. Daugeliui jų biblioteka tapo viena pagrindine laisvalaikio, popamokinės veiklos, užimtumo vieta. Projektuose dalyvavusiose bibliotekose šių bendruomenės grupių nariams buvo sudarytos sąlygos įsitraukti į vietos bendruomenės gyvenimą, spręsti savo problemas bendruomenės kontekste, buvo skatinama domėtis vaikų ir jaunimo problemomis, bei jas spręsti.

Toliau darbe bus aptarti vykdyti socialiniai projektai, jų svarba, nauda bibliotekai, bei bibliotekos bendruomenei. Vienas pagrindinių tikslų, vienijančių visus šiuos projektus- siekis mažinti bibliotekos bendruomenės narių socialinę atskirtį, ugdyti skirtingų tautybių tautinę toleranciją.

➤ *“Bibliotekos paslaugos ieškantiems darbo”*

Vilniaus centrinė biblioteka, ieškodama naujų veiklos ir bendradarbiavimo tarp institucijų galimybių, siekdama mažinti bibliotekos bendruomenės narių socialinę atskirtį parengė projektą “Bibliotekos paslaugos ieškantiems darbo”. Šis projektas buvo parengtas atsižvelgiant į bibliotekos vartotojų poreikius. Beveik pusę Gedimino bibliotekos vartotojų sudaro darbo ieškantys žmonės.

Projekto tikslai:

1. Sukurti naujas informacines bibliotekos paslaugas socialiai silpnesnei bendruomenės grupei – darbo ieškantiems žmonėms (tuo tikslu įrengiant bibliotekoje 4 kompiuterines darbo vietas su prieiga prie Vilniaus darbo biržos duomenų bazės SIP, bei interneto).
2. Naujų bibliotekos teikiamų paslaugų pagalba mažinti socialinę atskirtį tarp atskirų visuomenės grupių – dirbančiųjų ir ieškančių darbo. Ir darbo ieškantieji, ir dirbantieji naudotųsi ta pačia informacija, bedarbiai nesijaustų savotiškais “atstumtaisiais”.
3. Skatinti ir formuoti naujus darbo ieškančių žmonių informacinius poreikius.
4. Gedimino bibliotekos bendruomenę nuolat informuoti apie socialines atskirų jos grupių problemas, bei bibliotekos teikiamas paslaugas (leisti bibliotekos informacinį laikraštėlį, bibliotekos renginių metu).

Įgyvendinant šiuos tikslus, bibliotekoje buvo siūloma įrengti 4 kompiuterines darbo vietas, kur darbo ieškantys žmonės galės nemokamai naudotis Vilniaus darbo biržos duomenų baze, kuri kasdien papildoma naujausia informacija apie darbo vietas.

Parengti ir įgyvendinti šį projektą pastūmėjo tai, kad 1999 m. ir 2000 m. Gedimino bibliotekoje buvo atlikta bibliotekos veiklos analizė, pagal gautus rezultatus paaiškėjo, kad reikia sukurti naujas paslaugas pagrindinei bibliotekos vartotojų grupei- ieškantiems darbo žmonėms. Vilniaus darbo birža, suinteresuota bedarbystės mažinimu Vilniaus mieste, geranoriškai sutiko dalyvauti šiame projekte.

Projekto įgyvendinimas vyko keliais etapais:

1 etapas- *Techninės įrangos pirkimas*. Perkami personaliniai kompiuteriai, kopijavimo aparatas, skeneris, spausdintuvas. Ruošiamos kompiuterinės darbo vietos.

2 etapas- *Darbuotojų mokymas*. Kompiuterinio raštingumo kursai (40 val.): darbas su tekstiniu redaktoriumi, paieška internete.

3 etapas- *Vidinio kompiuterinio tinklo sukūrimas ir prijungimas* prie skirtinės skaitmeninės linijos.

4 etapas- *Vilniaus darbo biržos duomenų bazės instaliavimas*.

5 etapas- *Naujų bibliotekos teikiamų paslaugų pristatymas bendruomenei*. Bibliotekos vartotojų informavimas apie naujas bibliotekos teikiamas paslaugas, žiniasklaidos priemonių informavimas. Informacinio laikraščelio leidyba. Konsultacijos kaip naudotis Vilniaus darbo biržos duomenų baze, bei internetu

6 etapas- *Naujų informacinių paslaugų teikimas*. Kompiuterinėmis darbo vietomis pradės naudotis bedarbiai, bibliotekos darbuotojai rinks statistinę medžiagą apie naujai teikiamų paslaugų kokybę, vykdys bibliotekos vartotojų anketines apklausas

Sukurtos naujos paslaugas darbo ieškantiems žmonėms:

- Padės mažinti vienos iš silpnesnių Gedimino bibliotekos bendruomenės grupių – bedarbių socialinę atskirtį. Darbo ieškantys žmonės turės tas pačias galimybes gauti tiek spausdintą, tiek elektroninę informaciją, kaip ir dirbantieji.
- Padidins darbo ieškantiems galimybes įsidarbinti (bus galima gauti pačią naujausią informaciją apie laisvas darbo vietas Vilniuje).
- Leis darbo ieškantiems žmonėms ugdyti ir formuoti naujus informacinius poreikius – ieškoti reikalingos informacijos ne tik spausdintose laikmenose, bet ir internete.
- Biblioteka taps bendruomenės informacijos centru, skatins atskirų bendruomenės grupių integraciją į miesto bendruomenę.

Pasibaigus projekto vykdymo laikui Gedimino biblioteka rengs panašaus pobūdžio projektus ir ieškos galimybių plėsti jau teikiamas informacines paslaugas. Biblioteka siekia tapti bendruomenės informacijos centru, kur atskirų jos grupių nariai galėtų formuoti ir tenkinti informacinius poreikius. Bedarbiams biblioteka sudarys sąlygas naudotis interneto ryšiu, bei kopijavimo, spausdinimo ir skenavimo paslaugomis nemokamai.

Beveik pusę bibliotekos vartotojų sudaro socialiai silpnesnės visuomenės grupės nariai: bedarbiai, iš įkalinimo įstaigų grįžusieji asmenys, įvairių nakvynės namų gyventojai. Tai sąlygoja labai patogus susisiekimasis – į biblioteką galima atvažiuoti iš bet kurio Vilniaus mikrorajono. Bibliotekoje nemaža periodinių leidinių, kuriuose bedarbiai gali rasti skelbimų apie laisvas darbo vietas.

Gedimino biblioteka – vienintelė viešoji biblioteka, veikianti Vilniaus centre, todėl jos vaidmuo bibliotekos bendruomenei itin svarbus. Galėdama teikti naujas informacines paslaugas vartotojams, ieškantiems darbo, biblioteka labai padėtų šios bendruomenės grupės socializacijai.

Informacija apie laisvas darbo vietas periodiniuose leidiniuose ne visada yra pilna, bibliotekos vartotojams reikalinga prieiga ir prie elektroninių informacijos šaltinių. Darbo ieškantys žmonės būtų skatinami ugdyti naujus informacinius poreikius, sumažėtų socialinė atskirtis tarp dirbančiųjų ir ieškančių darbo. Nemokama prieiga prie elektroninės informacijos šaltinių (ypač naujausia Vilniaus darbo biržos informacija) palengvintų darbo paieškas, bibliotekos vartotojai lengviau susirastų darbą, tai padėtų jiems išspręsti kai kurias socialines problemas, o biblioteka taptų bendruomenės informacijos centru, kuriame savo, kaip bendruomenės narių galimybes, galėtų realizuoti ir silpnesnių jos grupių nariai.

➤ *Vilniaus miesto bibliotekos paslaugos bendruomenei: kompetencijos tinklas*

Šiame projekte dalyvavo Vilniaus centrinės bibliotekos Antakalnio, Naujosios Vilnios ir Žirmūnų bibliotekos. Projektas leido sutelkti bibliotekose 14-21 m. jaunimą iš socialiai silpnų, nedarnių šeimų 10-12 m. amžiaus vaikus. Projekte dalyvavusiose bibliotekose šių bendruomenės grupių nariams buvo sudarytos sąlygos ištraukti į vietos bendruomenės gyvenimą, spręsti savo problemas bendruomenės kontekste. Bibliotekos bendruomenės buvo skatinamos domėtis vaikų ir jaunimo problemomis ir jas spręsti.

Pagrindiniai projekto tikslai:

- Įkūrti Karoliniškių, Naujosios Vilnios ir Žirmūnų bibliotekose dienos centrus socialiai remtiniams vaikams ir paaugliams popamokinei jų veiklai bei laisvalaikiui;
- Aprūpinti reikiama informacija ir technologijomis, kurios leistų nevaržomai keistis idėjomis, žiniomis, požiūriais su bendruomenės nariais;
- Skatinti saviraišką bei mokymąsi, per nepriverstinį, savanorišką darbą bibliotekoje ar kitoje nevyriausybinėje organizacijoje.

Projektas paremtas Atviros visuomenės instituto Budapešte ir Šiaurės Ministrų Tarybos informacijos biuro Vilniuje išplėtė bibliotekoje veikiančio Jaunimo dienos centro funkcijas: sudarė sąlygas pagerinti popamokinės ruošos galimybes, naudojant naujas informacines technologijas, ugdyti naujus dienos centro lankytojų informacinius įgūdžius. Vykdamas šį projektą bibliotekos darbuotojams buvo organizuoti mokymai, skirti įgyti reikiamų žinių darbui su socialiai silpnesnių ir nedarnių šeimų vaikams ir jaunimui.

➤ *“Langas į ateitį”*

Vis daugiau dėmesio skiriama informacinės visuomenės plėtrai, vienas iš svarbiausių veiksmų yra internetu teikiamų viešųjų paslaugų plėtra. Svarbiausios į gyventoją, kaip į vartotoją, orientuotų naujos kartos paslaugų savybės- paslaugų kokybė, paprastas naudojimas, visuotinis prieinamumas. Šiems tikslams įgyvendinti buvo inicijuotas projektas “Langas į ateitį”.

Nuo 2002 metų viešosios interneto prieigos centrų kūrimą įgyvendina privataus verslo iniciatyva “Langas į ateitį”, į kurią vėliau įsijungė ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija (2003 m. įsteigė 100 viešųjų interneto prieigos centrų). Tai buvo pirmasis pagal PHARE 2003 socialinės-ekonominės sanglaudos programa finansuojama projekto “Viešųjų interneto prieigos taškų steigimas kaimiškose vietose” įgyvendinimo etapas. Europos Sąjungos PHARE programos lėšos buvo panaudotos techninei įrangai, baldams įsigyti, interneto ryšiui įrengti bei naudojamoms paslaugoms teikti vykdant projektą.

Vienas pagrindinių nepriklausomo verslo aljanso “Langas į ateitį” tikslų buvo pagreitinti informacinės visuomenės plėtrą. Šiam tikslui įgyvendinti buvo kuriami viešieji interneto tinklai bibliotekose.

Aljanso “Langas į ateitį” interneto centrų kūrimo patirtis parodė, kad tinkamiausia viešam internetui vieta yra viešoji biblioteka. Verslo aljanso ir Švietimo ir mokslo ministerijos bendrų pastangų dėka per 2003 m. vykdant projektą gyventojai buvo apmokyti naudotis internetu, buvo siekiama kompiuterinio raštingumo plėtra.

Visi šie socialiniai projektai sutelkė vietos bendruomenę, siekiant mažinti bibliotekos narių socialinę atskirtį. Tai labai svarbūs projektai tiek vietos bendruomenės, tiek visos visuomenės atžvilgiu.

2.2. Projektai, skirti socialiai remtiniams vaikams

Didelę bibliotekų rinkos dalį sudaro socialiai remtini vaikai, vaikai iš socialiai silpnesnių šeimų, nedarnių ar nepilnų šeimų vaikai ir jaunimas. (Ypač labiausiai socialiai nuskurdusiame Naujosios Vilnios mikrorajone). Daugelis tokių vaikų ir jaunimo namie negali atlikti pamokų ruošos, turiningai praleisti laisvalaikį. Daugeliui tokių vaikų pagrindinė laisvalaikio praleidimo vieta- “gatvės gyvenimas”. Todėl bibliotekos vykdydamos projektus skirtus socialiai remtiniams vaikams, kaip alternatyvą “gatvės gyvenimui” stengėsi sudaryti sąlygas laisvalaikį praleisti bibliotekoje, tapti kultūros židiniu ir saugia erdve.

Nuo 1999 m. VCB pradėjo teikti ne tik tradicines, bet ir naujas informacines paslaugas bibliotekų vartotojams. Naujosios Vilnios bibliotekos vykdyto projekto “Ištieskime pagalbos ranką” metu bibliotekoje buvo sutelkti nedarnių šeimų vaikai ir jaunimas, sudarytos sąlygos jų popamokinei ir laisvalaikio veiklai. 2000 m. pradėtas vykdyti kaip socialinis projektas “Vilniaus miesto bibliotekos

paslaugos bendruomenei: kompetencijos tinklas” tęsia įgytą patirtį ir plečia savivaldybės bibliotekų ir trečiojo (nevyriausybinio) sektoriaus institucijų bendradarbiavimą. Pagrindinė projekto idėja – skatinti vietos bendruomenių iniciatyvą, kuriant kokybiško gyvenimo sąlygas socialiai silpnesnių nedarnių šeimų vaikams ir jaunimui. “Būk savas: skirtingų tautybių kultūros integracija ir meninės kūrybos programa Naujosios Vilnios vaikams ir jaunimui” (Naujosios Vilnios biblioteka), padedant socialinės pedagogikos specialybės studentų savanorių bibliotekoje kūrybinio proceso eigoje buvo siekiama ugdyti tautinę toleranciją ir skirtingų tautybių tarpusavio supratimą. Naujosios Vilnios bibliotekoje vykdytas projektas “Psichologinė tarnyba Naujosios Vilnios bibliotekos socialiai silpnų šeimų ir rizikos grupės vaikų ir jaunimo dienos centre” leido sukurti vaikų ir jaunimo dienos centrą, kuriame visi šie vaikai rado profesionalaus psichologo ir psichoterapeuto pagalbą, netrukdomai galėjo leisti laisvalaikį bibliotekoje.

Visų projektų, skirtų socialiai remtiniams vaikams įgyvendinimas, leido bibliotekose sukurti saugias erdves, dienos centrus, kuriuose vaikai galėtų rasti profesionalias psichologų, psichiatrų pagalbas, užsiimti popamokine veikla, netrukdomai reikšti savo mintis, diskutuoti, turiningai praleisti laisvalaikį. Tokių būdu bibliotekos stengiasi integruoti socialiai remtinus vaikus, nepilnų šeimų vaikus ir paauglius į visuomenę, kryptingai orientuoti į laisvalaikio užimtumą, ugdyti mokymosi motyvaciją. Dažnai įgyvendinant tokius projektus bibliotekos tampa tarpininkais tarp vaikų- tėvų- mokyklos, siekiama vaikų- tėvų- pedagogų bendradarbiavimo tinklo sukūrimas.

Visus projektus, skirtus socialiai remtiniams vaikams, vienijantis tikslas- socialinio sluoksnio paauglių neprievartinis įsijungimas į demokratinę visuomenę. Ištirinti projektai, skirti socialiai remtiniams vaikams parodė, kad bibliotekos atlieka labai svarbų vaidmenį integracijos į visuomenę procese.

➤ *“Ištieskime pagalbos ranką”*

Projektas “Ištieskime pagalbos ranką” tai integracijos programa socialiai remtinų ir nedarnių šeimų jaunimui bibliotekose.

1999 m. labiausiai socialiai nuskurdusiame Naujosios Vilnios mikrorajone biblioteka tapo ne tik svarbiu informacijos ir kultūros židiniu, bet ir saugia erdve socialiai remtiniams, vienišiams, bei nedarnių ar nepilnų šeimų paaugliams. Naujosios Vilnios mikrorajone yra nemažai likimo valiai paliktų paauglių, todėl ypač svarbi šio jaunimo integracija į demokratinę visuomenę. Daugelis vaikų namie negali ramiai atlikti pamokų ruošos, neturi poreikio mokslo žinioms įgyti. Todėl bibliotekoje įkurta popamokinė programa tapo socialinio sluoksnio paauglių neprievartinio įsijungimo į demokratinę visuomenę užuomazga.

Projekto tikslai buvo:

- Integruoti socialiai remtinų, bei nepilnų ir nedarnių šeimų jaunuomenę į demokratinę visuomenę;
- Skatinti paauglių savanorišką dalyvavimą bibliotekų ir nevyriausybinių organizacijų veikloje;
- Skatinti betarpišką bendradarbiavimą “tėvai- paaugliai- pedagogai” psichologinio supratimo lygmenyje;
- Kryptingai orientuoti į laisvalaikio užimtumą, bei estetinį ir meninį lavinimą atitinkantį jų poreikius ir prioritetus.
- Ugdyti jaunimo mokymosi motyvaciją bei alternatyvų gyvenimo būdą.

Projekto uždaviniai:

- Iš 4-ių Naujojoje Vilnioje esančių vidurinio lavinimo mokyklų sudaryti jaunimo grupes popamokinei namų darbų ruošai;
- Įtraukti į projektą aukštesniosios pedagogikos mokyklos studentus, padėti paaugliams dažnai atsiliekančioms moksle, ruošti namų darbų užduotis;
- Ugdyti mokslo, informacinius, estetinius įgūdžius.

Projekto vykdymo eiga buvo vykdoma dviem etapais. Pirmajame etape buvo numatoma. Surinkti duomenis apie programos dalyvius, rengti susitikimą su dalyviais ir jų globėjais, supažindinti dalyvius su bibliotekoje esančia tvarka. Antrajame etape pradėti popamokinę namų darbų ruošą, organizuoti susitikimus, šventes, bei diskusijas, aptarti globojamų grupių paauglių projekto programos veiklos rezultatus.

Projekto laukiami rezultatai:

- Paauglių laisvalaikio užimtumas;
- Paauglių nusikalstamumo prevencijos problemų išsprendimas;
- Mokslo ir informacijos žinių sukaupimas, bei poreikio joms atsiradimas;
- Savo asmenybės suvokimo atsiradimas demokratinėje visuomenėje;
- Šio amžiaus grupei būdingų psichologinių problemų sprendimo būdų suradimas;
- Vaikų- pedagogų- tėvų bendradarbiavimo tinklo sukūrimas;
- Pasitikėjimo savimi ir saugumo jausmo atsiradimas
- Estetinių- meninių įgūdžių įgijimas.

Šio projekto dėka bibliotekoje buvo sukurta saugi erdvė socialiai remtinų vaikų bendravimui, mokymuisi ir laisvalaikiui, taip pat buvo suteikta galimybė paremti studentus iš socialiai silpnesnių šeimų, kurie dirbo su paaugliais. Buvo skatinamos paauglių pilietiškumo, dalyvavimo vietos bendruomenės gyvenime bei demokratijos plėtros idėjos. Paaugliai tapo ne tik dienos centro lankytojais, bet ir bibliotekos vartotojais, įgijo naujų komunikacijos įgūdžių bei bendravimo patyrimą.

Tėvų, globėjų bei visuomenės apleistiems paaugliams biblioteka tapo saugi erdvė nuomonėms reikšti, čia jų neslegia pedagogo autoritetas. “ Vakarų šalyse įprasta, kas vaikai ir paaugliai, kol tėvai negrįžę iš darbo, ruošti pamokų, skaityti knygų ir net žaisti eina į arčiausiai nuo namų esančią viešąją biblioteką. Lietuvoje- tai pirmasis tokio pobūdžio projektas” [6,p.25]. Konstruktyvus kasdieninis paauglių dalyvavimas šioje veikloje, informacijos prieinamumas bibliotekos sukurtoje nuoseklių vertybių sistemoje, leido sukurti pilietinės informacijos paklausą.

- *“Psichologinė tarnyba Naujosios Vilnios bibliotekos socialiai silpnų šeimų ir rizikos grupės vaikų ir jaunimo dienos centre”*

Projekto “Psichologinė tarnyba Naujosios Vilnios bibliotekos socialiai silpnų šeimų ir rizikos grupės vaikų ir jaunimo dienos centre” idėja atsirado ištyrus Naujosios Vilnios bibliotekos vaikų ir jaunimo dienos centro lankytojų poreikius, interesus, problemas. Naujosios Vilnios rajonas- daugiatautis ir labiausiai apleistas Vilniaus mikrorajonas. Vietos bendruomenei centro veikla labai svarbi, nes rajone nėra kitų institucijų teikiančių paslaugas įvairių tautybių šios socialinės grupės žmonėms.

Nuo Vaikų ir jaunimo dienos centro įkūrimo pradžios (2000 m.) pasirinktas popamokinės veiklos modelis vis kinta, atsižvelgiant į vaikų ir paauglių interesus ir poreikius.

Projekto tikslas: Naujosios Vilnios bibliotekos vaikų ir jaunimo dienos centro funkcijų ir paslaugų išplėtimas, biblioterapijos pagrindu padedant spręsti psichologines ir komunikacijos dienos centro lankytojų ir jų artimų žmonių problemas, profesionalaus psichologo ir psichoterapeuto pagalba stiprint ir skatint suaugusių ir vaikų bei paauglių bendradarbiavimą, atsižvelgiant į jų psichologinius poreikius ir ypatumus- kelti psichologinį raštingumą.

Vaikų ir jaunimo dienos centras veikia viešojoje bibliotekoje, bibliotekos išteklių įvairovė teikia galimybę pasinaudoti biblioterapija, kaip sėkmingiausia psichologinės pagalbos forma ir kartu perteikti Šiaurės šalių patirtį toje srityje.

Pagrindinės projekto veiklos kryptys ir uždaviniai:

- Psichologinės pagalbos tarnybos suformavimas Naujosios Vilnios bibliotekos vaikų ir jaunimo dienos centro lankytojams dalyvaujant abiejų ličių specialistams;
- Biblioterapinės lektūros fondo suformavimas pagal dienos centro lankytojų: amžiaus grupes, lytį, tautybę, asmenybės išsivystymo lygį;
- Socialiniai užsiėmimai- apmokymai bibliotekos personalui ir savanoriams, socialinei psichologinei kompetencijai įgyti;
- Dienos centro testavimas pagal: gabumus, problemų grupes, komunikacijos įgūdžius, saviraiškos ypatumus ir t.t.;

- Darbas su vaikų ir jaunimo dienos centro lankytojais mažose grupėse;
- Informacinis- sociologinis tiriamasis darbas, anketinės apklausos, užduočių atlikimo analizė;
- Biblioterapinių vaikų ir jaunimo dokumentų duomenų bazių kūrimas;
- Informacijos apie atliekamą veiklą viešas publikavimas ir paskelbimas.

Projekto įgyvendinimas davė neabejotinų rezultatų: biblioterapija sustiprino dienos centro lankytojų saviraišką ir kūrybines galias, atsirado didesnis savęs vertinimas, sustiprėjo saugumo jausmas, pagerėjo tėvų- pedagogų- vaikų tarpusavio santykiai, sumažėjo socialiai nuskriaustų vaikų socialinė atskirtis, vaikai įgijo komunikacijos, bendravimo įgūdžių, sprendžiamos socialinės ir psichologinės problemos.

- *“Būk savas”*: skirtingų tautybių kultūros integracijos ir meninės kūrybos programa Naujosios Vilnios vaikams ir jaunimui.

Šios programos tikslinė grupė buvo Naujosios Vilnios bibliotekos Vaikų ir jaunimo dienos centro vaikai ir paaugliai, savivaldybės mokyklos moksleiviai, socialiai remtini, našlaičiai, vaikai likę be tėvų globos. Programos įgyvendinime dalyvavo ne tik Naujosios Vilnios bibliotekos darbuotojai, tačiau ir Vilniaus pedagoginio universiteto socialinės pedagogikos specialybės studentai savanoriai. Projekto vykdymo laikas buvo mėnuo, tačiau per tokį trumpą laiką pasiekta labai daug.

Projekto tikslai: Sudaryti sąlygas Naujosios Vilnios vaikams ir paaugliams iš probleminių ir tautiškai mišrių šeimų pažinti skirtingų tautų kultūrą ir tradicijas, per vaikų ir paauglių interesus ir poreikius pagal amžių ir lytį, taikant teatro meno pažinimą, liaudies kūrybą ir meninę kūrybinę veiklą. Vasaros užsiėmimai fiksuojami video juostoje. Įgyvendinant šiuos tikslus bibliotekoje padedant profesionaliam psichologui buvo siekiama: išsiaiškinti bibliotekos vaikų ir paauglių grupės kūrybinius poreikius ir interesus pagal amžiaus, kalbinius ir lyčių skirtumus, padedant profesionaliam režisieriui sukurti vaidybinio pobūdžio scenarijų, pagal pasakos, būdingos lenkų, rusų, baltarusių ir lietuvių tautoms motyvus, kartu su vaikų ir paauglių grupe, operatoriumi ir režisieriumi parengti ir sumontuoti meninį video filmą iš visų filmuotų veiksmų, pristatant jį vietos bendruomenei ir tautinių bendrijų atstovams, kaip bendrą meninio kūrybinio darbo rezultatą, parodant kartu gyvenančių tautybių tradicijų ar papročių bendrumus ir skirtumus.

- *“Išmok pažinti save”*

Programos „Išmok pažinti save“ tikslas: per organizuojamų Vilniaus apylinkėse vasaros dienos žygių ar išvykų programą mokyti vaikus ir paauglius pažinti savo vidines galias ir galimybes, mokantis pažinti, pripažinti ir vertinti kitokio mąstymo tipo bendraamžį ar suaugusį žmogų bendraujant grupėje

ar individualiai, įveikiant neigiamas išorines gyvenimo aplinkybes ir netikėtas situacijas, padėti suprasti pozityvaus bendravimo ir savipagalbos svarbą.

Projekto rezultatas - Naujosios Vilnios seniūnijos dalies socialiai remtinų vaikų ir paauglių užimtumas vasaros metu, naujų bendravimo ir savęs pažinimo įgūdžių įgijimas, atsakomybės už save ir kitus suvokimas. Vaikai išmoko ir įtvirtino naujus socialinius ir psichologinius įgūdžius.

Visi šie vaikų projektai, leido socialiai remtiniams vaikams, našlaičiams, vaikams likusiems be tėvų globos integruotis į visuomenę, pasijusti reikalingiems ir svarbiems. Tai puikus pavyzdys, kada biblioteka atlieka vieną iš svarbiausių funkcijų- bendruomenės plėtrą. Biblioteka tokiu būdu mažina bibliotekos bendruomenės narių socialinę atskirtį, sujungia visus jos narius į vieną visumą. Socialiai remtini vaikai, našlaičiai, bendraudami su “normaliais” vaikais nesijaučia atstumti.

Didelė dalis bibliotekos lankytojų - vaikai iš socialiai silpnų šeimų, rizikos grupės vaikai. Todėl bibliotekos kaip alternatyvą “gatvės gyvenimui” užsibrėžė tikslą tapti kultūrinu židiniu, kur skatinama integracija į visuomenės gyvenimą. Bibliotekose sukurtos specialios saugios erdvės, kur vaikai užsiima popamokine veikla, leidžia laisvalaikį, bendrauja su kitais panašaus likimo vaikais, sprendžia iškilusias problemas. Išskirtinė projektų socialiai remtiniams vaikams savybė- pagalba bei integracijos skatinimas.

2.3. Vaikų užimtumo projektai

Vaikų užimtumo projektai skirti skatinti vaikų ir jaunimo pažinimo, lavinimosi, saviraiškos poreikius, plėtoti gebėjimus ir patirtį. Skirtingai nuo vaikų vasaros poilsio ir užimtumo projektų jie skiriasi tuo, kad vyksta ne tik vasaros metu, bet ištiesus metus. Aktyviausiai šioje srityje dirba Muzikos ir meno biblioteka, kuri viena pirmųjų bibliotekų iš VCB tinklo pradėjo rengti projektus, todėl galima teigti turi didžiausią patirtį, Naujosios Vilnios biblioteka, kuri labai aktyviai dalyvauja vietos bendruomenės gyvenime, Antakalnio biblioteka, kurioje sukurta jaunimo zona. Projektas “Paaugliai - informacinės visuomenės piliečiai” Antakalnio bibliotekoje leido sukurti atskirą erdvę. Antakalnio Jaunimo Zoną – paauglių ir jaunimo bendravimui, mokymosi ir laisvalaikio veiklai. Vietos bendruomenei bibliotekos veikla labai svarbi. Viena iš labiausiai pažeidžiamų visuomenės dalių- vaikai, jiems buvo inicijuoti užimtumo projektai. Visais šiais projektais stengiamasi pritraukti vaikus į bibliotekas, turiningai užimti jų laisvalaikį. Bendraujant ir bendradarbiaujant vaikams – mažinti jų socialinę atskirtį, propaguoti tautinę toleranciją, ugdyti skirtingų tautybių tarpusavio supratimą.

Griežtos ribos tarp vaikų užimtumo projektų ir vaikų vasaros poilsio ir užimtumo projektų nėra. Visų šių projektų tikslas- vaikų užimtumas bibliotekoje. Šie projektai reikalauja bene mažiausių investicijų, beveik visų projektų sąmata siekia apie 3-4 tūkst. litų, tačiau rezultatas įgyvendinus juos itin svarbus ir reikšmingas vaikams.

Tokių svarbių projektų dėka vaikus ir jaunimą stengiamasi “priartinti” prie bibliotekos, parodyti, kad ir bibliotekoje vaikai gali turiningai, linksmai, kūrybingai praleisti laisvalaikį.

Pastaruoju metu sparčiai išaugo kompiuterių ir interneto naudojimo apimtys, ypač tarp vaikų ir jaunimo. Todėl atsiliepdama į padidėjusius poreikius Naujosios Vilnios biblioteka inicijavo “Internetas Naujosios Vilnios jaunimui” projektą, kurio dėka buvo sukurta prieiga prie interneto.

Jau keletą metų Muzikos ir meno bibliotekoje veikiantis klubas Z_orang@ pritraukė nemažai jaunimo, kuriems šis klubas tapęs antraisiais namais. Jau ne vienas menininkas dalyvavo Muzikos ir meno bibliotekos organizuojuose renginiuose, klubo nariai ir parys rengia įvairius kūrybinius vakarus, muzikinius koncertus. Klubo veiklos “menu” labai platus: parodos, susitikimai, rankdarbių burelis, klubo periodinis leidinys, filmų peržiūros ir t.t. Šis klubas galėtų būti puikus pavyzdys kitoms Vilniaus centrinės bibliotekos tinklo bibliotekoms. Z_orang@ -pirmasis ir gaila, kad kol kas vienintelis tokio pobūdžio klubas, veikiantis bibliotekoje.

Šių projektų įgyvendinimas suteikė unikalią galimybę bibliotekose įkurti atskiras jaunimo Zonas, klubus, saugias erdves, kuriose jaunimas netrukdomai gali praleisti laisvalaikį, bendrauti, kurti.

➤ “Jaunimo zona”

1999 m. Atviros visuomenės institutas Budapešte paskelbė projektų konkursą “Viešojoji biblioteka kaip bendruomenės centras”. Konkursui buvo pateiktas ir Vilniaus centrinės bibliotekos projektas “*Jaunieji piliečiai kaip informacinės visuomenės dalyviai*”. Projekto tikslai – paskatinti pilietinės informacijos paklausą tarp 14-21 metų amžiaus jaunimo, užtikrinti bibliotekos paslaugas, atitinkančias jų poreikius ir prioritetus. Be Atviros visuomenės instituto, projektą parėmė Vilniaus miesto savivaldybė, Nyderlandų jungtinis fondas “Foundation Het R.C. Maagdenhuis”, Europos Tarybos informacijos ir dokumentacijos centras.

Projekto vykdymo metu Vilniaus miesto centrinės bibliotekos Antakalnio bibliotekoje buvo sukurta speciali erdvė 14-21 m. jaunimui – Jaunimo Zona, aprūpinta naujausiomis kompiuterinėmis technologijomis, knygų kolekcija, skirta tenkinti 14-21 m. amžiaus jaunimo informacinius poreikius. 1999 m. Antakalnio bibliotekoje pradėti organizuoti seminarai šios grupės jaunimui ir vietos bendruomenei “Žmogaus teisių perspektyva vietos bendruomenėje” (seminarus surengti padėjo projekto partneriai – Pilietinių Iniciatyvų Centras). Iš viso įvyko tokie 3 seminarai. Jų metu vietos bendruomenės atstovai (policininkai, mokytojai, seniūnijos darbuotojai, nevyriausybinų organizacijų atstovai, mikrorajono mokyklų mokiniai, įvairaus amžiaus bibliotekos lankytojai) ir jaunimas diskutavo žmogaus teisių, vaikų teisių, pilietinės savimonės skatinimo temomis. Buvo kuriami bendri projektai, skirti mažinti įvairių bendruomenės grupių socialinę atskirtį, pvz. sukurtas projektas rizikos

grupės vaikų integracijai į vietos bendruomenę. Antakalnio bibliotekos Jaunimo zona tapo ta vieta, kurioje jaunimas gali ugdyti informacinius įgūdžius ir panaudoti pilietines žinias, diskutuoti jaunimui aktualiomis temomis. Seminarų metu buvo pasiruošta Veiksmo diena Vilniaus m. savivaldybėje.

2000 m. kovo 14 d. Vilniaus m. savivaldybėje įvyko Veiksmo diena, kurios metu Antakalnio jaunimas susitiko su miesto valdžios atstovais, diskutavo apie jaunimo problemas, skatino miesto valdžią daugiau dėmesio skirti jaunimo užimtumo klausimams.

➤ *“Internetas Naujosios Vilnios jaunimui”*

Beveik pusę Naujosios Vilnios bibliotekos vartotojų sudaro jaunimas (iš 3048 skaitytojų – 1508 vaikai ir jaunimas). Šios bendruomenės grupės informaciniai poreikiai nuolat auga ir tradicinių bibliotekos teikiamų paslaugų jiems nebepakanka, todėl biblioteka parengė projektą “Internetas Naujosios Vilnios jaunimui”, kurio vienas iš tikslų- išplėsti Naujosios Vilnios jaunimo prieigą prie interneto, naujų informacinių technologijų pagalba teikti informacines paslaugas, bei skatinti ir informuoti jaunų bibliotekos bendruomenės narių informacinius poreikius. Siekiant įgyvendinti projekto “Internetas Naujosios Vilnios jaunimui” tikslą, buvo siūloma įrengti atskirą 4 vietų interneto skaityklą visiems mikrorajono jauniems žmonėms ir taip sudaryti galimybę jaunimui naudotis įvairiais informaciniais šaltiniais, o tuo pačiu ir praturtinti jų komunikacijos ir saviraiškos galimybes.

Pagrindiniai projekto “Internetas Naujosios Vilnios jaunimui” tikslai yra:

- Naujų informacijos technologijų pagalba teikiant naujas ir plėsti jau teikiamas informacines paslaugas jauniems bibliotekos vartotojams;
- Skatinti vietos jaunų žmonių informacinių įgūdžių formavimą ir ugdymą, bei neformalų mokymąsi;
- Išplėsti bibliotekoje veikiančio vaikų dienos centro funkcijas ir pratęsti vykdomo projekto “Vilniaus miesto bibliotekos paslaugos bendruomenei: kompetencijos tinklas” idėją – socialiai silpnesnį jaunimą skatinti dalyvauti ne tik vietos bendruomenės, bet ir Lietuvos gyvenime;
- Naujosios Vilnios bendruomenę nuolat informuoti apie socialines atskirtų jos grupių problemas, bei bibliotekos teikiamas paslaugas- leisti bibliotekos laikraštį.

Įkurta Naujosios Vilnios bibliotekoje interneto skaitykla, išplėtė informacines paslaugas, kurios užtikrino jaunimui prieigą prie elektroninių informacijos išteklių, sumažėjo socialinė Naujosios Vilnios jaunų žmonių atskirtis, jie gali ugdyti naujus informacinius poreikius, biblioteka tapo bendruomenės informaciniu centru, skatinančiu atskirų gyventojų grupių integraciją į bendruomenę.

➤ *Klubas Z_orang@*

Muzikos ir meno bibliotekos palėpės kampelyje įsikūręs jaunimo klubas Z_orang@. Yra daugybę jaunuolių, turinčių aukštus dvasinius poreikius, pakankamai idėjų, iniciatyvos ir svarbiausia noro kurti, bendrauti, dalintis mintimis, idėjomis su kitais

Vieną sanitarinę dieną, kartu su jaunimu, bibliotekos darbuotojai iškraustė ir sutvarkė palėpės kambarėlį ir pavadino jį jaunimo klubu Z_orang@. Ta diena ir tapo oficialia klubo atidarymo data. Klubo grupę sudarė 12 narių, kurių amžius nuo 15 iki 19 metų. Tą pačią dieną ir buvo numatytas klubo strateginis planas:

- *rengti parodas, susitikimus su žinomais meno ir kultūros veikėjais, lankytis renginiuose, parodose, o vėliau klube rengti jų aptarimus, taip pat pasikviečiant ir specialistų, kritikų, žurnalistų ar kitų įžymių menininkų,*
- *įkurti rankdarbių būrelį, kuriame bus mokomi puošti savo aplinką, rankdarbiais kurti jaukumą. Į šią veiklą galima įtraukti ir pradinukus,*
- *planuojama leisti klubo periodinį leidinį, kuriame bus publikuojama ne tik svarbi informacija, bet ir spausdinama jaunų poetų bei rašytojų kūryba, klubo narių sukurtos karikatūros, piešiniai, fotografijos,*
- *remti jaunus muzikus, ne tik rengiant jų debiutinius pasirodymus, bet ir sudarant sąlygas jiems repetuoti. Palaikyti visus muzikos stilius, rūšis, instrumentus ir visa, kas yra daroma iš širdies,*
- *organizuoti “Cinema club” meninių filmų peržiūras ir aptarimus.*

Šiame klube jaunuoliai klausosi mėgstamos muzikos, žiūri filmų vaizdajuostes, planuoja bei aptaria būsimus klubo renginius, ruošia pamokas, bendrauja tarpusavyje, ieško bendraminčių draugų ar tiesiog stengiasi pasislėpti nuo gatvės šurmulio bei kasdienių asmeninių rūpesčių. Tai puikus jaunimo užimtumo projektas, kuris galėtų būti užkrečiančiu pavyzdžiu kitom bibliotekom.

➤ *“Žmonių Europa”*

Naujosios Vilnios biblioteka aktyviai plečia informacinę, šviečiamąją pobūdžio veiklą Naujosios Vilnios bendruomenėje, organizuojant įvairių formų renginius apie Europos Sąjungą.

“Žmonių Europa” tai renginių ciklas pagal Europos Sąjungos projektą. Plečiant informacijos apie Europos Sąjungą sklaidą į šį projektą buvo įtrauktos valstybinių ir nevyriausybinių institucijų atstovai, remiančios bibliotekos šviečiamąją veiklą, informacijos sklaidą, kuriant integruojantį bendradarbiavimo ryšį su vietos bendruomene, pereinant prie viešos diskusijos kitose Vilniaus miesto centrinės bibliotekos tinklo bendruomenėse, bei Vilniaus miesto savivaldybės Kultūros ir meno skyriuje. Pagal šį projektą 2003 m. Naujosios Vilnios bibliotekoje įvyko paskaita/diskusija

“Bedarbystės problemos sprendimas Vilniaus regione ir įsidarbinimo galimybės”, dalyvaujant Vilniaus M.Darbo biržos lektoriams.

Renginių ciklo tikslas: per viešąją Naujosios Vilnios biblioteką profesionaliai ir argumentuotai perteikti išsamią informaciją apie Europos Sąjungą įvairioms Naujosios Vilnios bendruomenės grupėms, siekiant suaktyvinti bendruomenės piliečių socialinį ir politinį sąmojingumą Europos Sąjungos integracijos procese. Organizuoti paskaitų/diskusijų ciklą, sudaryti galimybę jauniems ir pagyvenusiems Naujosios Vilnios bendruomenės nariams ne tik gauti išklaudyti informaciją jiems rūpimomis temomis, bet ir patiems dalyvauti diskusijose, skatinančiose ieškoti bendrų vertybių ir kolektyvinių siekių, skatinti piliečius stipriau remti Europos vienijimąsi

2.3.1. Meninės saviraiškos ir kūrybiškumo skatinimo projektai

Akivaizdu, kad bibliotekos svarbios visiems bendruomenės nariams, vis labiau tampa bendruomenės socializacijos centrais. Todėl kaip vieną iš savo veiklos funkcijų bibliotekos užsibrėžė rengti projektus, skirtus meninės saviraiškos ir kūrybiškumui skatinti. Viešųjų bibliotekų paslaugos populiarios visuose bendruomenės grupėse, ypač tarp socialiai silpnesnių bendruomenės grupės narių, jaunimo Gaila, kad dar ne visus bendruomenės poreikius biblioteka gali patenkinti, trūksta finansinių lėšų. Tačiau tam išeitis- projektinė veikla ir projektinis finansavimas.

Meninis ugdymas yra labiausiai susijęs su jausmų pasauliu, estetinėmis, dorovinėmis, dvasinėmis nuostatomis ir leidžia nukreipti jaunimą gerumui ir grožio kūrimui, humaniškam bendravimui, formuoti imunitetą vienišumui, depresijai, agresyvumui ar savižudybei. Šiems humaniškiems jaunimo vidinio ugdymo tikslams pasiekti Vilniaus centrinėje bibliotekoje buvo rengiama ir įgyvendinama daugybė projektų, aktyviausiai pasireiškė rengiant tokius projektus bene didžiausią patirtį darbe su jaunimu turinti Muzikos ir meno biblioteka, jos rengti projektai: “Per muziką ir meną- į pasaulio pažinimą”, “Neformalus darbas su jaunimu Muzikos ir meno bibliotekoje”, “Vaikų muzikinės ir estetinės kultūros ugdymas Muzikos ir meno bibliotekoje”, dėka projekto vykusio Naujosios Vilnios bibliotekoje buvo įkurtas jaunimo meno centras “Debiutas”. Visi šie projektai orientuoti į vaikų ir jaunimo meninės saviraiškos ir kūrybingumo skatinimą.

Visi šie projektai, meninės saviraiškos ir kūrybingumo skatinimui, skirti vaikų bendravimo bei bendravimo problemoms spręsti, lavinti vaikų skonį ir padėti vaikams įgyti meno žinių. Tokiais projektais bibliotekos siekia pritraukti vaikus į bibliotekas, atskleisti jų meninius sugebėjimus, padedant bibliotekos darbuotojams, profesionalams. Tai puikus pavyzdys, kai bibliotekos jau nebeatlieka vien tradicinių funkcijų, tačiau ir plačiai taiko netradicines darbo formas. Vaikai, suprato, kad biblioteka, tai ta erdvė, kur jie nevaržomai gali reikštis, ugdyti menines saviraiškas bei

kūrybingumą. Sprendžiant laisvalaikio užimtumo problemą daugelis bibliotekų surengė tokius projektus, kurių dėka vaikai užsiima popamokine veikla, padedant profesionalų skatina meninę vaizduotę.

Kai kurie iš šių projektų rengėjų, greta meninės saviraiškos ir kūrybiškumo ugdymo, užsibrėžė tikslą plėsti informaciją apie Europos Sąjungą- projektas “Žmonių Europa” (Naujosios Vilnios biblioteka), “Europos sąjungoje- sveiki ir kūrybingi” (Muzikos ir meno biblioteka). Siekdama skatinti pažinimo apie Lietuvos bei Europos šalių kultūras Muzikos ir meno bibliotekas surengė projektą “Pažink savo kraštą”, kuriuo stengėsi užpildyti informacinės ir kultūrinės veiklos stoka.

- *Elgesio ir emocijų prevencijos programa „Pažink save linksmai“, kaip socialinio mokymosi perspektyva vaikų ir jaunimo dienos centro vaikams ir paaugliams“*

„Elgesio ir emocijų prevencijos programa „Pažink save linksmai“, kaip socialinio mokymosi perspektyva vaikų ir jaunimo dienos centro vaikams ir paaugliams“ – tai inovacinė tęstinė programa skirta skatinti vaikų ir paauglių saviraiškos ir savęs pažinimo galimybes, įtraukiant į šį procesą labiau psichologiškai ir idėjiškai „uždaros“ vaikų ir jaunimo bendruomenės dalį.

Projekto idėja: per meninius kūrybinius užsiėmimus, kai psichologiškai sąveikauja jaunas menininkas ir jo „modelis“, abipusiai stiprinti emocinę ir elgesio sistemą atpažįstant mąstymo, emocijų ir elgesio ryšius, keičiant negatyvų mąstymą apie save, skatinti bendravimo ir bendradarbiavimo galimybes, padedant psichologui ir bendraamžiams draugams, skatinti pozityvaus elgesio ir emocijų atsiradimą.

Projekto tikslai: vaikų ir jaunimo dienos centro lankytojų elgesio ir emocinės būklės atpažinimas ir stiprinimas bendraamžių ir vietos bendruomenės bei dienos centro psichinės sveikatos specialistų pagalba, naudojant meno terapijos ir socialinės psichologinės paramos metodus, kurių pagalba amortizuojami emociniai ir streso padariniai ieškant geros komunikacijos su draugais ir suaugusiais.

Plečiant paslaugas vaikų ir jaunimo dienos centrą lankantiems vaikams ir paaugliams turintiems elgesio ir emocijų problemų sukurta inovacinė programa savęs pažinimui ir įvertinimui, per bendrą meninės krypties kūrybinį psichologinį darbą. Socialinės paramos siūlymas ir pagalba psichologinėje srityje probleminių šeimų vaikams, užkerta kelią į negatyvų mąstymą, kurio pasakoje pažeidžiamo amžiaus vaikai atsiduria krizėje, atsiranda emociniai ir elgesio sutrikimai.

Projekto uždaviniai:

- Vadovaujant projekto vykdytojams vaikų ir jaunimo dienos centro darbuotojams socialiniam darbuotojui ir psichologui, bei meno terapijos specialistui suformuoti jaunųjų menininkų-šaržo kūrėjų grupę iš Vilniaus kolegijos dailės katedros studentų, kurie kurs meninius-

psichologinius vaikų ir jaunimo dienos centro lankytojų portretus ir psichologo bei draugų pagalba juos įvertins.

- Sudaryti draugiškų šaržų vertinimo komisiją psichologiniu ir meniniu aspektu.
- Kartą per dvi savaites surengti šaržų kūrimo užsiėmimus vaikų ir jaunimo dienos centre.
- Du kartus per mėnesį surengti šaržų aptarimą grupėse, atvirai diskutuojant apie šaržo autoriaus ir „modelio“ charakterio savybes bei meninės saviraiškos būdus. Diskusijose dalyvaus psichologė.
- Programos pabaigoje organizuoti vietos bendruomenės institucijų dalyvavusių programoje aptarimą, išrinkti ir apdovanoti sėkmingiausius šaržų autorius ir geriausiai pristačiusius savo šaržą dalyvius.
- Programos vykdymo rezultatus paskelbti interneto puslapyje, publikuoti spaudoje ir programą pristatyti kitoms organizacijoms, kaip sėkmės atvejį sprendžiant probleminių šeimų vaikų ir paauglių emocines ir elgesio problemas. (išleidžiant lankstinuką).

Vaikų ir jaunimo dienos centras – Naujosios Vilnios vaikų ir paauglių traukos vieta, čia lankosi įvairaus amžiaus vaikai, norintys susirasti draugų, kartu spręsti įvairias savo amžiaus problemas, įgyti pasitikėjimo savimi. Esant tokiai situacijai vaikų ir jaunimo dienos centro lankytojams parengta programa, kurios vykdymo metu vaikai ir paaugliai mokėsi pažinti ir įvertinti savo emocijų, mąstymo ir elgesio ryšius, per bendraamžių (Vilniaus kolegijos dailės katedros studentai) sukurtus portretus – šaržus linksmu būdu geriau pažinti save, savo charakterį, draugus. Programoje dalyvaujančio psichologo ir socialinio darbuotojo vaidmuo, padėti teigiamai įvertinti bendraamžio sukurtą „portretą“, atpažinti ir kontroliuoti emocinius nuopuolius ir juos sužadinančius įvykius.

Projekto dėka per nuotaikingą kūrybinį projektą pirmą kartą skirtingo amžiaus ir požiūrių vaikai ir paaugliai susibūrė į bendruomenę, atvirai kalbančią apie saviraiškos ir savo amžiaus problemas. Naujosios Vilnios bendruomenėje sprendžiant vaikų ir paauglių emocines ir elgesio problemas pirmą kartą buvo pademonstruotas bendraamžių “savipagalbos” metodo efektyvumas. Vaikai išmoko atvirai bendrauti su skirtingos gyvensenos ir požiūrio bendraamžiais, ugdyti toleranciją kitai mąstantiems.

➤ *“Pažink savo kraštą”*

Šis projektas, kaip daugybė kitų bibliotekų rengiamų projektų skirtas meninės saviraiškos ir kūrybiškumo skatinimui. Siekdama skatinti pažinimo, saviraiškos poreikius, plėtoti jaunimo gebėjimus, patirtį, užimti biblioteka 2004 metais planavo organizuoti dieninę vaikų stovyklą “Pažink savo kraštą”. Paaiškėjo, kad jaunimui trūksta informacijos apie Lietuvos bei Europos šalių kultūras,

tarpusavio bendravimo įvairiose kultūrinėse ir švietėjiškose programose. Stovykla “Pažink savo kraštą” stengėsi užpildyti informacinės ir kultūrinės veiklos staką bei spręsti jaunimo užimtumo problemą. Vasaros metu bibliotekoje buvo rengiama filmų peržiūros ir jų aptarimai, filmų prioritentinė tema- Lietuvos kultūra ir istorija. Vykdamas šį projektą bendradarbiavo atminties institucijos: bibliotekos, archyvai ir muziejai. Tai puikus bendradarbiavimo pavyzdys, kada atminties institucijos bendradarbiauja siekiant bendro tikslo. Vaikams buvo siūlomas pažintinis pasivaikščiavimas po istorinį, kultūrinį ir literatūrinį Vilnių. Vienas iš pagrindinių projekto tikslų buvo skatinti vaikus sportuoti, o kartu ir pažinti Lietuvą, organizuoti pažintines išvykas dviračiais, išvykas į sporto klubus ir baseinus.

Įgyvendinant projektą “Pažink savo kraštą” vaikai ir paaugliai išmoko bendradarbiauti ir atskleisti savo kūrybines idėjas per meną, susipažino su jų gyvenamosios aplinkos praeitimi ir dabartimi, o svarbiausia viso projekto eigoje, bei jam pasibaigus buvo siekiamas ugdyti tautinę toleranciją ir tautybių tarpusavio supratimą.

➤ *“Per muziką ir meną- į pasaulio pažinimą”*

Muzikos ir meno bibliotekos darbuotojos turi nemažą darbo patirtį su vaikais ir jaunimu, nes keturis metus veda Estetinio lavinimo mokyklėlė ir du metus dirba su paaugliais jaunimo klube „Z_orang@“, kuriame nuolat veikia 2 klubo padaliniai: „Cinema club“ ir „Dailės ir rankdarbių studija“. Be to, Muzikos ir meno bibliotekoje trečius metus dalyvauja dieninių vaikų stovyklų organizavime. Už šią veiklą buvo apdovanoti savivaldybės padėkos raštu. Šios vasaros dieninės stovyklos šūkis: „Per Meną – į Grožį, Gėrį ir Humaniškumą!“

Vienas pagrindinių tikslų buvo sudaryti sąlygas vaiko ir paauglio saviraiškai, padėti jam pažvelgti į savęs, pažinti savo „AŠ“ ir tuo pagrindu sudaryti asmeninių vertybių tinklą, tokių kaip: gėris, grožis, sveikata, teisingumas, artimo meilė, lygybė, laisvė, sąžiningumas, tolerancija, draugiškumas, drąsa, savigarba, pasitikėjimas savimi, kūrybiškumas ir kt. Šiam humaniškam vaiko vidinio ugdymo tikslui pasiekti buvo tęsiama „Cinema club“ veikla: meninių ir dokumentinių filmų peržiūros ir jų aptarimai, pasikviečiant specialistus (pvz. psichologus, pedagogus, kinokritikus, muzikus, kosmetologus ir t.t.)

Choreografijos užsiėmimus, padėjo teorinių pagrindu pažinti choreografijos istoriją, o praktinių – ugdyti plastinę saviraišką, šokio dėka lavinti vaiko estetinius poreikius, leisti patirti džiaugsmą, pažinti pasaulį pačia priimtinausia vaikystės kalba – plastinio judesio, kūno kalba. Sprendžiant laisvalaikio užimtumo problemą, skatinant meninę vaizduotę, kūrybiškumą, saviraišką tęsiama „Dailės ir rankdarbių studijos“ veiklą. Siekdami visapusiškai patenkinti kultūrinius jaunimo poreikius, tobulinti meninį imlumą organizuojamos išvykos į parodas. Siekiant išmokinti vaikus bei paauglius

rūpintis ir išorinių Grožiu bibliotekoje buvo organizuojamas paskaitų ciklas su profesionaliu kosmetologu, kuris padėjo suformuoti sveikos gyvensenos įgūdžius bei supratimą apie estetinį įvaizdį.

Įgyvendinant šį projektą buvo siekiama išspręsti vaikų bendravimo bei bendradarbiavimo problemas, lavinti vaikų skonį, padėti vaikams įgyti meno žinių.

Projektas nesunkiai leido išspręsti vaikų užimtumo problemas, vaikai bibliotekoje išmoko turiningai ir prasmingai leisti laisvalaikį, lavinti saviraišką, iniciatyvumą, kūrybiškumą.

➤ *“Kūrybinga vasara Justiniškių vaikams”*

Skatinant vaikų kūrybingumo ugdymą 2004 metais Justiniškių bibliotekoje buvo parengtas projektas “Kūrybinga vasara Justiniškių vaikams”. Skatinant domėjimąsi savo miesto, rajono, krašto istorija buvo rengiamos pažintinės ekskursijos po Vilniaus senamiestį, Verkių regioninį parką, Botanikos sodą, bažnyčių lankymai, išvyka į „Arkos“ galeriją. Vienas iš projekto uždavinių buvo skatinti vaikų smalsumą, savarankiškumą, suteikti vaikams galimybę įvairiuose renginiuose ir siūlyti savo idėjas, padėti išryškinti ir puoselėti kūrybingo vaiko savybes, pasitikėjimo savimi ugdymas.

➤ *“Neformalus darbas su jaunimu Muzikos ir meno bibliotekoje- meninės saviraiškos bei kultūros vartai”*

Muzikos ir meno biblioteka viena iš pirmųjų bibliotekų pradėjusi projektinę veiklą, sėkmingai tęsia ją, aktyviai dalyvauja miesto kultūriniame gyvenime. Muzikos ir meno bibliotekos lankytojai daugiausia jaunimas, kuriam muzika ir menas užima svarbią vietą jų gyvenime. Bibliotekos darbuotojai aktyviai dirba su jaunimu, rengia jiems projektus, vienas iš jų “Neformalus darbas su jaunimu Muzikos ir meno bibliotekoje – meninės saviraiškos bei kultūros vartai”. Šiuo projektu buvo siekiama Lietuvos kultūros plėtros ir programavimo, jaunų žmonių saviugdų, iniciatyvos, kūrybiškumo skatinimo, ruošiant juos aktyviam ir prasmingam dalyvavimui visuomenės gyvenime, jaunimo laisvalaikio ir užimtumo problemų sprendimas, jaunimo bendravimas ir bendradarbiavimas.

Muzikos ir meno bibliotekoje jau keletą metų veikia Jaunimo klubas Z_orang@ , kuriame susivienija neformalus, meninių pomėgių jaunimas ir Estetinio lavinimo mokyklėlė, kurią lanko A.Vienuolio gimnazijos pradinė klasių moksleiviai. Jau dabar aiškus jos efektyvumas ir populiarumas tarp vaikų ir jaunimo. Tokios veiklos nauda akivaizdi Vilniaus bendruomenei, sprendžiant jaunimo laisvalaikio, užimtumo, meninės bei kūrybinės saviraiškos problemas.

➤ *“Vaikų muzikinės ir estetiškos kultūros ugdymas Muzikos ir meno bibliotekoje”*

Nuo 2003 m. sausio mėn. CB muzikos ir meno biblioteka ir A.Vienuolio gimnazija vykdo bendradarbiavimo projektą. Bibliotekos ir gimnazijos kaimynystėje yra labai paranki vaikams ir mokytojams. Bibliotekos veikla, paslaugos realiai remia mokymo programą. Muzikos, dailės ir darbų pamokėlės, kruopščiai, profesionaliai paruošiamos, įdomiai ir neformaliai pateikiamos vaikams, papildo mokyklinę programą. Mokinukai tampa bibliotekos skaitytojais, susipažįsta su informaciniais šaltiniais, domisi audio įrašais. Bibliotekos darbuotojų pastangos skatina moksleivius tobulėti ir aktyviai dalyvauti kultūriniame Vilniaus gyvenime.

➤ *“Knygseklių draugija”*

Projektą sukurti įkvėpė 2005 m. kovo 18 d. Vilniuje įvykusi tarptautinė konferencija „Skaitymo skatinimas ir kalbos įgūdžių ugdymas“. Jos metu buvo pristatyta Lietuvoje rengiama ir kitose šalyse jau vykdoma skaitymo propagavimo programa. Didelis dėmesys šiose programose skiriamas vaikų dėmesio knygai išlaikymui, vaikų skaitymo džiaugsmo sužadanimui. Viena iš veiklos kryptų šioje srityje – žaidybinių–kūrybinių programų kūrimas, kurių metu vaikai supažindinami su knygomis, jų personažais ir autoriais. Projektas „Knygseklių draugija“ skiriamas 9-13 metų vaikams.

Projekte dalyvaujantys vaikai susikurtų knygaseklių atributiką (pažymėjimus, ženkliukus, vėliavėles,) su kuria dalyvautų žygiuose ir atkreiptų praeivių dėmesį, paieškos žygiai turėtų būti žaismingi ir dinamiški. Projektu buvo siekiama įtraukti vaikus į skaitymo skatinimą ir jo fotografavimą vaikų tarpe, skatinti vaikų kūrybiškumą rašant, piešiant, lipdant, fotografuojant. Biblioteka ieškojo galimybių kaip turiningai ir išradingai užimti Antakalnio mikrorajono vaikus- bibliotekos skaitytojus. Didžiąją dalį bibliotekos vartotojų sudaro vaikai ir jaunimas, kuriems svarbu išreikšti savo sugebėjimus, kūrybines galias, todėl šis projektas buvo labai svarbus mikrorajono vaikams. Bibliotekos darbuotojai, rengdami šį projektą ieškojo netradicinių formų, stengėsi kuo labiau sudominti ir pritraukti vaikus į biblioteką. Tam tikslui buvo iš bibliotekos fondo surinkti ir pateikti vaikams susipažinimui naujausias vaikiškas knygas, pakviesti vaikus dalyvauti jų aptarimo diskusijose, išsakyti savo nuomonę įvairiais knygose iškeltais klausimais, taip pat skirti informacijos paieškai nemokamas interneto valandas, surengti bibliotekoje vaikų kūrinių ir reportažų parodą, skirtą skaitymo skatinimui ir propagavimui vaikų tarpe, sukurti įdomiausių knygų „reklaminius“ plakatus, sukurti draugijos atributiką (ženkliukus, vėliavėles, pažymėjimus), stengdama sumažinti atotrūkį tarp tėvų ir vaikų biblioteka užsibrėžė į išvykas ir diskusijas pakviesti vaikų tėvus. Skatindami vaikų žurnalistinius sugebėjimus nuspręsta dalį vaikų parengtos medžiagos pateikti publikacijai leidyklos „Kronta“ meniniame-literatūriniame žurnale vaikams „Laimiukas“.

Vis mažiau vaikų skaito knygas, didžiąją laiko dalį vaikai praleidžia prie kompiuterio. Todėl šis projektas puiki galimybė pritraukti ir sudominti vaikus. Šiuo projektu buvo stengiamasi skatinti vaikų kūrybiškumą per knygų skaitymą, sukurti savo draugiją- knygseklių ir tapti jos nariais.

➤ *“ Jaunimo meno centras “Debiutas” Naujosios Vilnios bibliotekoje”*

VCB Naujosios Vilnios biblioteka siekia ir ieško naujų kokybiškų meno propagavimo kryptimi organizuojamų darbo formų ir metodų, todėl parengė projektą “ Jaunimo meno centras “Debiutas” Naujosios Vilnios bibliotekoje”, kurio tikslai atitinka Lietuvos kultūros plėtros ir propagavimo politikos reikalavimus. Pagrindinė projekto idėja – per viešąją biblioteką skatinti jaunų debiutuojančių menininkų bei nevyriausybinų kultūros institucijų (Lietuvos dailininkų sąjunga) bendradarbiavimą, sudaryti sąlygas jaunų menininkų saviraiškai, plėsti Vilniaus miesto Naujosios Vilnios bendruomenės galimybes plačiau pažinti šiuolaikinio meno kryptis ir tendencijas per Lietuvos jaunųjų menininkų kūrybą. Siekiant įgyvendinti projekto tikslus Naujosios Vilnios bibliotekoje buvo įkurtas jaunimo meno centras “Debiutas”, kuriame savo darbų parodas rengtų jauni debiutuojantys menininkai, besirengiantys tapti dailininkų sąjungos nariais, J.Vienožinskio dailės mokyklos diplomantai, pristatydami savo darbus bibliotekoje. Darbai atrenkami pagal pateiktus projektus, kuriuos vertins bibliotekos bendruomenė, bei profesionalių menininkų ekspertų komisija. Jauniems debiutuojantiems menininkams būtų teikiami paskatinimo prizai. Ši nauja meno pristatymo ir vertinimo forma skatintų ne tik debiutantų saviraiškos galimybes, bet ir jų socializaciją, ugdytų pasitikėjimą savo kūrybinėmis jėgomis. Naujosios Vilnios bendruomenei atsirastų nuoseklesnė ir patikimesnė galimybė pažinti profesionalų meną, ne tik pristatant parodas, bet ir teikiant pažintinę teorinę įvairių meno krypčių informaciją paskaitų ir diskusijų forma, skatinant visų šio rajono bendruomenės narių estetinių, meninių įgūdžių ugdyimą, bei integraciją į platesnį Vilniaus miesto kultūrinio gyvenimo pažinimą.

Pagrindiniai projekto “Jaunimo meno centras “Debiutas” Naujosios Vilnios bibliotekoje” tikslai: tęsiant šią meno ir debiutuojančių menininkų propagavimo programą, išplečiant veiklos apimtį, bendradarbiaujant su kitomis nevyriausybinėmis ir valstybinėmis organizacijomis, buriant tarpbendruomeninį tinklą, atsirastų didesnė paskata jauniems menininkams pademonstruoti savo talentą sveikos konkurencijos tvarka. Biblioteka tapusi šio mikrorajono bendruomenės meno centru skatins visų bendruomenės grupių socializaciją ir integraciją, estetinius ir kultūrinius poreikius.

Pasibaigus LR Kultūros ir sporto rėmimo fondo finansavimui VCB Naujosios Vilnios biblioteka rengs panašaus pobūdžio projektus ir ieškos naujų galimybių bendradarbiavimui su kitomis, propaguojančiomis meną valstybinėmis ir nevyriausybinėmis institucijomis. Kuruojant Lietuvos dailininkų sąjungai rengs jaunų debiutuojančių menininkų parodas, suteikiant mikrorajono bendruomenės nariams galimybę pažinti naujas šiuolaikinio meno idėjas.

➤ *“Europos sąjungoje- sveiki ir kūrybingi “*

Vykdamas projektą Muzikos ir meno bibliotekoje sukurta erdvė (patalpos, bibliotekos fondai, fonoteka, internetinis ryšys, muzikos aparatūra, muzikos instrumentai), skirta jaunimo meniniam ir kultūriniam ugdymui; bibliotekos specialistai dalyvavo projekto vykdyme; bibliotekos fondų pagalba, jaunimas turėjo galimybę plačiau susipažinti su Lietuvos ir Europos kultūros istorija, etnografija, meno ir muzikos naujovėmis. Pasitelkiant jau įrengta bibliotekoje internetine skaitykle, jaunimas galėjo dalintis patirtimi, diskutuoti įvairiais jaunimui aktualiais klausimais. Vykdamas projektą buvo sukurta internetinė jaunimo klubo svetainė, kurioje veikė meno kūrinių virtuali galerija – tuo buvo užtikrintas Lietuvos kultūros ir meno propagavimas užsienyje, jaunimas dalyvavo Europos kultūros kūrime. Kadangi Muzikos ir meno biblioteka ir A.Vienuolio gimnazija turi bendradarbiavimo sutartį, todėl projekte dalyvavo gimnazijos pedagogai ir vyresnių klasių moksleiviai, rengiant įvairius renginius.

Projekto tikslai buvo: sveikos gyvensenos įgūdžių formavimas jaunimo tarpe; Lietuvos kultūros plėtra ir propagavimas; jaunų žmonių saviugdosa, iniciatyvos, kūrybiškumo skatinimas, ruošiant juos aktyviam ir prasmingam dalyvavimui daugiakultūrės Europos kūrime; jaunimo laisvalaikio ir užimtumo problemų sprendimas; jaunimo bendravimas ir bendradarbiavimas.

Projekto metu organizuotas paskaitų ciklas, skirtas sveikos gyvensenos įgūdžiams formuoti, dokumentinių vaizdajuosčių (skirtu šiai tematikai) peržiūros, sporto salių ir baseinų lankymus, sportinės ir pažintinės išvykos po nacionalinius Lietuvos parkus. Be to, projektu buvo siekiama padėti jaunimui atskleisti meninį ir kūrybinį potencialą, skatinti jų kūrybiškumą, per biblioteką, kaip bendruomenės centrą, miesto visuomenei suteikti galimybę susipažinti su jaunų menininkų kūryba. Tam pasiekti, planuota organizuoti paskaitas, koncertus, bei jaunimo meninės kūrybos pristatymų ciklus, sukurti internetinį puslapį, suteikti jauniems žmonėms galimybę užsiimti kūrybine veikla tiesiog bibliotekoje.

Bibliotekos ieško netradicinių formų, darbui su jaunimu, siekiant pritraukti vaikus ir jaunimą į bibliotekas turiningai praleisti laisvalaikį, atskleisti savo meninius sugebėjimus, skatinti kūrybiškumą. Jau keletą metų, tokių projektų dėka, biblioteka vienija panašaus mąstymo, amžiaus, požiūrio vaikus ir jaunimą. Bibliotekos tokiais būdais vykdo plačią švietimo, kūrybingumo programą. Tokios programos nauda akivaizdi bendruomenei, sprendžiant jaunimo laisvalaikio, užimtumo, meninės bei kūrybinės saviraiškos problemas, skatina Vilniaus kultūrinio gyvenimo plėtojimą.

2.3.2. Vaikų vasaros poilsio ir užimtumo projektai

Biblioteka yra neatsiejama bendruomenės dalis. Todėl bibliotekos užsibrėžė tikslą užimti vaikus ir paauglius vasaros metu, tuo pačiu pritraukiant naujus vartotojus. Siekdamos skatinti pažinimo, saviraiškos poreikius, plėtoti jaunimo gebėjimus, užimti vaikus vasaros atostogų metu bibliotekos įsitraukė į projektinę veiklą. Vilniaus centrinės bibliotekos vykdyti vaikų vasaros poilsio ir užimtumo projektai: “Vaikų užimtumas vasaros metu Antakalnio bibliotekoje” (Antakalnio biblioteka), šis projektas leido įkurti bibliotekoje vaikų laisvalaikio užimtumo zoną, buvo sukurta speciali erdvė, kurioje vaikai turėjo galimybę praleisti laisvalaikį. Siekdamos paskatinti vaikus vasarą skaityti Karoliniškių ir Tomo Zano bibliotekos vykdė tokius projektus: “Sugražinkime vaiką prie knygų” (Karoliniškių biblioteka), “Vasara su pasaka” (Tomo Zano biblioteka). Šie projektai leido sutelkti jaunimą bibliotekoje vasaros metu, paskatinti vaikus vasarą skaityti, skatino saviraiškos poreikius, plėtoti gebėjimus, bei svarbiausia- laisvalaikį leisti bibliotekoje. Visiems vaikų vasaros poilsio projektams keliami tokie tikslai:

- Skatinti pažinimo, lavinimosi, saviraiškos poreikius, plėtoti gebėjimus ir patirtį;
- Materialiai remti socialiai remtinų šeimų vaikus;
- Užimti vaikus ir jaunimą vasaros atostogų metu.

Konkurso programos skirstomos į tris grupes:

Pirmoji grupė- šalies ir tarptautinės vaikų vasaros poilsio stovyklų programos (moksleiviai iš trijų ir daugiau apskričių bei moksleiviai iš užsienio valstybių).

Antroji grupė- stacionarių vaikų vasaros poilsio stovyklų programos.

Trečioji grupė- vietinės vaikų vasaros poilsio stovyklų programos (dalyvauja savivaldybių moksleiviai).

Toliau bus aptartos pastarosios, trečiosios grupės programos bei projektai. Visų programų finansavimas vykdomas pagal LR Vyriausybės 1996 m. gegužės 10 d. nutarimu Nr. 560 patvirtintą Vaikų vasaros poilsio organizavimo ir finansavimo tvarką. Vaikų vasaros poilsio ir užimtumo projektų sąmata siekia 1.5-2 tūkst. Litų (panašiai kaip vaikų užimtumo projektai). “:Vaikų užimtumas vasaros metu Antakalnio bibliotekoje” (Antakalnio biblioteka) – 1 500 Lt., “Sugražinkime vaiką prie knygos” (Karoliniškių biblioteka) – 1 760 Lt., “Vasaros akimirkos bibliotekoje” (Tomo Zano biblioteka) – 2 050 Lt., “Vasara su pasaka” (Tomo Zano biblioteka) – 1 950 Lt. Visi šie vaikų vasaros poilsio ir užimtumo projektai buvo finansuojami Vilniaus miesto savivaldybės.

Pasibaigus mokslo metams daugeliui vaikų biblioteka praranda svarbą, būtinumą. Tokie vaikai čia (į biblioteką) užsuka tik tuomet, kai mokyklos bibliotekoje neranda jiems reikalingos literatūros. Todėl biblioteka jaučia būtinybę parodyti, kad biblioteka svarbi ir įdomi ir vasaros metu. Todėl bibliotekose buvo įkurtos dieninės poilsio stovyklos, turinčias kūrybinės- meninės stovyklos profilius.

Kiekviena biblioteka išsiskyrė savo stovyklų profiliais: vienos bibliotekose veikė dailės studija, animacinių filmų peržiūra, kitose veikė skaitymo užsiėmimai ir t.t.

Visi vaikų vasaros poilsio ir užimtumo projektai- tai daugelio žmonių, organizacijų bendradarbiavimo produktas. Šių projektų vienas iš pagrindinių ir bene svarbiausių tikslų- suvienyti ir užimti vieną labiausiai pažeidžiamą visuomenės dalį-vaikus bibliotekoje vasaros metu.

➤ *“Vaikų užimtumas vasaros metu Antakalnio bibliotekoje”*

2004 metais birželio 15 d.- rugpjūčio 15 d. Antakalnio bibliotekoje buvo įkurta vaikų laisvalaikio užimtumo zona. Tai dieninė poilsio stovykla, turinti kūrybinės- meninės stovyklos profilį. Bibliotekoje buvo sukurta speciali erdvė, kurioje vaikai turėjo galimybę praleisti laisvalaikį. Programos tiksluose buvo planuojama įkurti vaikų dailės studiją, rodyti vaikams animacinius filmus, rengti piešinių ir nuotraukų konkursus-parodas, įrengti vaikų žaisloteką.

Vasaros stovyklos vaikams Antakalnio bibliotekoje rezultatais buvo pateikti saviraiškos darbaisurengta piešinių ir nuotraukų konkursas-paroda apie vasaros stovyklą bibliotekoje. Patiems aktyviausiems vaikams ir geriausių darbų autoriams buvo numatoma įsteigti paskatinamuosius prizus. Žaislotekai įsigyti, žaidimai bei dailės studijai skirtos darbo priemonės bus naudojamos ir ateityje, tęstinei vaikų zonos veiklai. Vaikai bet kuriuo metu atėję į biblioteką galės praleisti laisvalaikį, naudotis naujomis bibliotekos paslaugomis. Surinkta animacinių filmų kolekcija sėkmingai naudojama vaikų švenčių bei kitų vaikams skirtų renginių metu.

➤ *“Sugrąžinkime vaiką prie knygų”*

Vilniaus miesto savivaldybės centrinės bibliotekos Karoliniškių biblioteka 2005 m. liepos, rugpjūčio mėnesiais parengė projektą - “Sugrąžinkime vaiką prie knygų”, kurio tikslas buvo per organizuojamus Karoliniškių bibliotekoje vasaros renginius, skaitymo užsiėmimus, meninės kūrybos užsiėmimus paskatinti Karoliniškių vaikus vasarą skaityti, laisvalaikį leisti bibliotekoje. Programos dalyviai buvo 7-15 metų Karoliniškių mikrorajono mokyklų moksleiviai. Buvo planuojama vykdant programą “Sugrąžinkime vaiką prie knygų” išsiaiškinti, kiek laiko mokiniai skiria knygų skaitymui, kokio žanro knygos populiariausios. Bibliotekoje buvo organizuojami renginiai, susitikimai su knygų autoriais, piešinių konkursai, ekskursijos.

Karoliniškių bibliotekoje yra susikūręs lėlių teatras, todėl vasaros užsiėmimų metu buvo statomas naujas spektaklis, kuriame dalyvavo stovyklos vaikai, patys pasigaminę lėles ir dekoracijas.

Šios vasaros stovyklos siekis, kad vaikai bibliotekoje galėtų turiningai praleisti laisvalaikį, ugdyti bendravimo įgūdžius, išmokyti įdomiai leisti laiką. Parengti ir įgyvendinti šį projektą pastūmėjo

tai, kad vis mažiau vaikų vasarą praleidžia bibliotekoje ir tuo labiau skaitydami, todėl projektu buvo siekiama skatinti skaitymą, bei per dailės ir teatro meno užsiėmimus skatinti vaikų saviraišką.

➤ *“Vasara su pasaka”*

2005 m. vasarą 6-12 m. amžiaus Senamiesčio mokyklų moksleiviams Tomo Zano bibliotekoje buvo įgyvendintas dar vienas vaikų vasaros poilsio ir užimtumo projektas – “Vasara su pasaka”. Projekto tikslas- vaikų ir paauglių sutelkimas bibliotekoje laisvalaikio užimtumui vasaros metu; pasakų skaitymas, kaip skaitymo skatinimo programos, kurią Tomo Zano biblioteka vykdo visus metus, dalis; meninė- kūrybinė veikla. Projekto metu bibliotekoje buvo skaitoma H.K Anderseno pasakos. Siekiant vaikų saviraiškos plėtojimą buvo kuriamos naujos pasakos, talkininkaujant A.Vienuolio gimnazijos pedagogams, bibliotekininkėms ir vyresniesiems programos dalyviams. Neapsiribota vien tradiciniu pasakų sekimu, vaikai patys kūrė personažus pasakų motyvais, juos vaidino, buvo kuriamos pasakų personažų lėlės. Bendradarbiaujant su profesionalia dailininke, pasakos buvo vaizduojamos mene – karpiniuose, tapybos darbuose, koliažuose.

Šiuo projektu buvo skatinamas vaikų skaitymas vasaros metu, kūrybiškas laisvalaikio praleidimas, kaip alternatyva gatvės “gyvenimui”, programos dalyviai išmoko kūrybiškai suvokti skaitomą tekstą, patys dalyvavo pasakos kūrime.

➤ *“Vasaros akimirkos bibliotekoje”*

Šis projektas, Tomo Zano bibliotekoje – puikus bendradarbiavimo pavyzdys. Inicijuojant šį projektą buvo ieškoma naujų veiklos ir bendradarbiavimo galimybių, siekiant pasaulio ir savęs pažinimą per meną, saviraiškos ir kūrybinių galių skatinimą, pajvairint bibliotekos veiklą. Projekto metu buvo bendradarbiaujama su profesionaliu dailininku, kuris padėjo vaikams susipažinti su įvairiomis meno rūšimis ir kryptimis, padėjo jiems išreikšti save kuriant įvairiomis sąlygomis (bibliotekoje, gamtoje, Vilniaus senamiestyje ir t.t.), bendradarbiaujant su profesionalia floriste organizuotos išvykos į gamtą, parkus, įgavus floristikos teorinius pradmenis kurti ir dirbti uždaroje patalpoje (puokščių ir kompozicijų komponavimas, kūrimas. Pasitelkus į pagalbą studentus-praktikantus, organizuotos kultūrinės-pažintinės išvykos į Vilniaus m. muziejus, parodas, žymesnes Vilniaus m. vietas. Bendradarbiaujant su Vilniaus m. A.Vienuolio gimnazijos pedagogais, surengti vaidybos užsiėmimai, padėti įsigilinti į vaidybos meną ir įgytas žinias pritaikyti, kuriant vaidinimus, vaidinant patiems.

Šis projektas tai daugelio žmonių bendradarbiavimo produktas, kuris tapo vaikų integracijos į visuomenę užuomazga. Biblioteka vaikams tapo saugia erdve, kurioje jie nevaržomai gali reikštis,

dalintis idėjomis. Daugeliui socialiai remtinų vaikų vasarą biblioteka tapo svarbiausia vieta, kur jie gali netrukdomai leisti laiką, plėtoti gebėjimus, bei praleisti vasarą ne gatvėje, o bibliotekoje.

Daugybei biblioteka tapo vieta, kur vaikų nekamuoja rūpesčiai, smurtas, pažeminimas. Kaip alternatyva „gatvės gyvenimui“ biblioteka tapo pažinimo, saviraiškos vieta.

Visų vasaros stovyklų bibliotekoje sąmata siekia apie du, tris tūkstančius litų. Tai palyginus nedidelė kaina, už kurią vaikai gali pasijusti reikalingais, mylimais ir lygiais. Gaila, kad ne visos bibliotekos pajėgios rengti tokius projektus. Daugeliui bibliotekų nepajėgia įgyvendinimui tokių projektų dėl patalpų būklės. Gaila, kad tai tampa pagrindine priežastimi, užkertančia vaikams bendrauti, bendradarbiauti. Reikia tikėtis, kad ateityje, gerėjant šalies ekonominei situacijai gerės ir bibliotekų būklė. Ir šiuo metu rengiamos vasaros stovyklos taps visus metus trunkančiomis stovyklomis, laukiančiomis jaunųjų savo skaitytojų.

Dėka visų šių projektų daugeliui vaikų, biblioteka tapo ta vieta, kur jie netrukdomi, po pamokų gali užsukti, čia jie visuomet laukiami. Biblioteka tapo neabejotinai reikalinga, reikšminga, naudinga, įdomi. Biblioteka tapo ta vieta, kurioje bendruomenė gali ugdyti informacinius įgūdžius ir panaudoti pilietines žinias, diskutuoti aktualiomis temomis, dalintis patirtimi. Šie projektai leido skatinti vaikų ir paauglių iš socialiai silpnų ir probleminių šeimų saviraiškos ir savęs pažinimo galimybes, įtraukiant į šį procesą labiau psichologiškai ir idėjiškai „uždaros“ vaikų ir jaunimo bendruomenės dalį. Visi šie projektai atvėrė puikias galimybes vaikų kūrybiškumui, laisvalaikio užimtumui bibliotekoje skatinti. Pasibaigus šiems projektams ir toliau rengiami panašaus pobūdžio projektai, ieškoma galimybių plėsti paslaugų spektrą. Didelę dalį bibliotekos vartotojų sudaro vaikai, todėl bibliotekos suprasdamos jų užimtumo svarbą rengia projektus. Tokiu būdu skatina bendruomenės narius aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime, mažina jos narių socialinę atskirtį. Todėl viena iš prioritetinių veiklos sričių ir toliau išliks- projektų skirtų vaikams ir jaunimui rengimas.

Didžioji dalis bibliotekų rengiamų projektų orientuoti į vaikus ir jaunimą, tačiau nepamirštama ir apie kitus bendruomenės narius, tai įrodo įvykę projektai. Griežtos ribos, skiriančios visus šiuos projektus: socialinius, projektus, skirtus socialiai remtiniems vaikams, vaikų vasaros ir poilsio užimtumo, vaikų užimtumo, meninės saviraiškos ir kūrybiškumo skatinimo projektai- nėra. Panašūs projektų tikslai. Vieni svarbiausi jų: bendruomenės integracija į demokratinę visuomenę, naujų (informacinių) paslaugų, prieigos prie interneto sukūrimas, vaikų laisvalaikio užimtumo problemos sprendimas, kūrybiškumo ugdymas, socialinės atskirties mažinimas. Visi šie tikslai aktualūs tiek bibliotekoms, tiek mokymo, švietimo įstaigoms, savivaldybėms, taip pat ir verslo sektoriui. Skiriasi tik tikslinė auditorija, kam skirti šie projektai, tačiau ir čia griežtai išskirti negalima, visi jie skirti bibliotekos bendruomenei. Bibliotekos vienos pirmųjų žengė žingsnį link šių tikslų įgyvendinimo. Projektų sėkmę lėmė ir tikslingas bibliotekos darbuotojų kvalifikacijos įgūdžių ugdymo procesas,

darnus bendradarbiavimas su kitomis bibliotekomis, organizacijomis, ir bene svarbiausia - aktyvumas ir noras keisti ir keistis.

Vilniaus centrinės bibliotekos vykdyti projektai išsprendė daugybę vietos bendruomenei aktualių klausimų. Sprendžiant juos dažnai bibliotekos priverstos ieškoti netradicinių darbo metodų ir būdų. Parengti ir įgyvendinti daugelį projektų pastūmėjo bibliotekose atliktos veiklos analizės, atsižvelgimas į bendruomenės poreikius ir t.t. Rengdama tokius projektus Vilniaus centrinė biblioteka padeda bendruomenės grupės socializacijai ir integracijai, todėl atlieka itin svarbų vaidmenį visuomenės kontekste.

3. BIBLIOTEKŲ APKLAUSOS REZULTATŲ ANALIZĖ

Analizuojant projektinės veiklos įtaką bibliotekų veiklai, jų paslaugoms, aptarnavimui, reikia nustatyti koks pačių bibliotekos darbuotojų požiūris į projektus ir remiantis tuo, gauti rezultatus.

Buvo pasitelktas vienas iš tyrimų būdų – anketinė apklausa. Anketos buvo pateiktos Vilniaus viešųjų bibliotekų tinklą sudarančioms 27 miesto bibliotekoms. (žr.2 priedas)

Tyrimo tikslas- išsiaiškinti, bibliotekos darbuotojų požiūrį į projektus, jų svarbą, būtinumą bibliotekai.

Tyrimo uždaviniai:

- ištirti priežastis, dėl kurių bibliotekos dalyvauja/nedalyvauja projektinėje veikloje;
- išsiaiškinti projektinės veiklos būtinumą bei svarbą;
- ištirti projektų įtaką bibliotekos pokyčiams

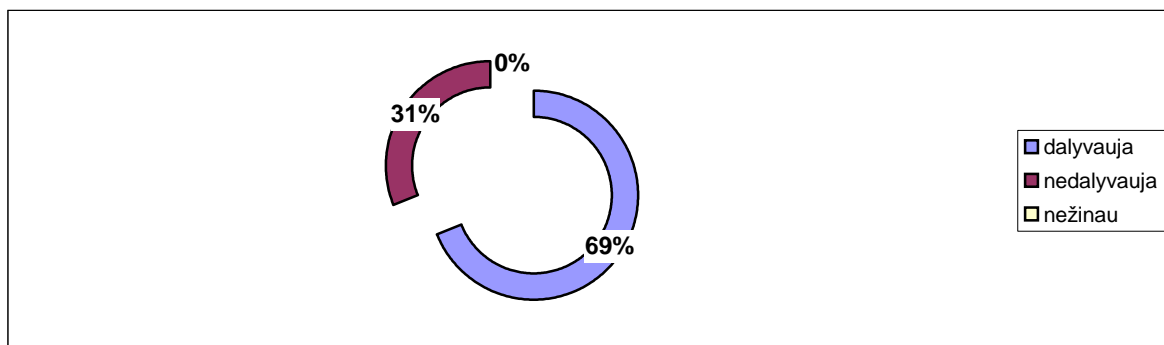
Anketavimo metu Kalvarijų bibliotekoje bei vaikų bibliotekoje “Papartis” vyko remonto darbai, todėl tų bibliotekų projektinė veikla neatsispindės apklausos rezultatuose.

Respondentai, kuriuos sudarė bibliotekų darbuotojai, atsakingi už filialo veiklą., atsakė į pateiktus anketoje 11 klausimus. Klausimai buvo susiję su konkrečia biblioteka, todėl darbuotojai buvo kompetetingi atsakant į klausimus.

Pirmasis klausimas, nuo kurio priklausė tolimesni atsakymai į anketos klausimus: ***ar Jūsų biblioteka dalyvauja projektuose?***

Ar biblioteka dalyvauja projektuose?

4 lentelė

Remiantis anketos išvadomis, matyti, kad didžioji dalis 69 proc. bibliotekų dalyvauja projektuose. Ir tik 31 proc. apklaustųjų bibliotekų nedalyvauja projektuose. Respondentų, nežinančių ar jų biblioteka rengia projektus nebuvo.

Apie priežastis, lemiančias bibliotekų nedalyvavimą projektinėje veikloje anketoje buvo pateiktas sekantis klausimas: ***jei nedalyvaujate, dėl kokių priežasčių?***

Į šį klausimą buvo pateikti keli atsakymų variantai: nėra patirties, dėl finansinių galimybių, nežinome apie renginius. 11 proc. respondentų teigė, kad nedalyvauja projektuose dėl patirties stokos, 14 proc. respondentams finansinės galimybės neleidžia dalyvauti projektuose, tačiau dalyvavimas projektinėje veikloje, tai vienas iš būdų gauti finansinę paramą bibliotekai. Nebuvo respondentų teigiančių, jog nežino apie bibliotekoje rengiamus projektus. Buvo paliktas vienas atviras atsakymo variantas, į kurį respondentai galėjo išsakyti savo mintis. Todėl daugelis respondentų išsakė priežastis, kurios yra didžiausios kliūtys, stabdančios projektinę veiklą jų bibliotekoje.

Atėjus informaciniam amžiui, keičiantis bibliotekoms, vis vien yra manančių, kad biblioteka išliko archaiška, nepakankamai reaguojanti į išorinius pokyčius, bei kelianti tam tikrą nepasitikėjimą institucija. Bibliotekos, atsiliepdamos į nuolat besikeičiančios visuomenės poreikius, stengiasi plėsti paslaugų spektrą, tačiau paslaugų kokybę apsprendžia ir darbuotojų profesionalumas, kūrybiškumas, išradingumas, entuziazmas, bei požiūris į savo darbą. Vaikų biblioteka "Saulutė" (Žirmūnų g. 220) dirbti pradėjo tik nuo balandžio mėnesio, todėl ši biblioteka dar nespėjo įtraukti į projektinę veiklą, bet ateityje tikisi aktyviai dalyvauti joje. Bibliotekos darbuotojai, kaip vieną pagrindinių priežasčių, dėl kurių biblioteka nedalyvauja projektuose pateikė: bloga materialinė bazė, bloga patalpų būklė, šiai dienai dar yra bibliotekų, kurios žiemos sezonu yra nešildomos, daugelis bibliotekų įsikūrusios gyvenamųjų namų butuose (Justiniškių, Lazdynų, Šeškinė ir kt. bibliotekos), prasta materialinė bazė, fondų būklė lemia pačių bibliotekininkų skeptišką požiūrį į bibliotekų dalyvavimą bet kokioje veikloje, tame tarpe ir projektinėje. Todėl keli respondentai kaip priežastį, dėl kurios nedalyvauja projektuose nurodė, kad nėra susidomėjimo ir intereso kažką keisti. Kita respondentų grupė, tiesiogiai nedalyvaujanti bibliotekos projektuose yra, bibliotekos, dalyvaujančios mikrorajono, mokyklų, darželių rengiamuose projektuose, todėl, jų manymu, bibliotekai nėra būtinybės pačiai rengti projektus.

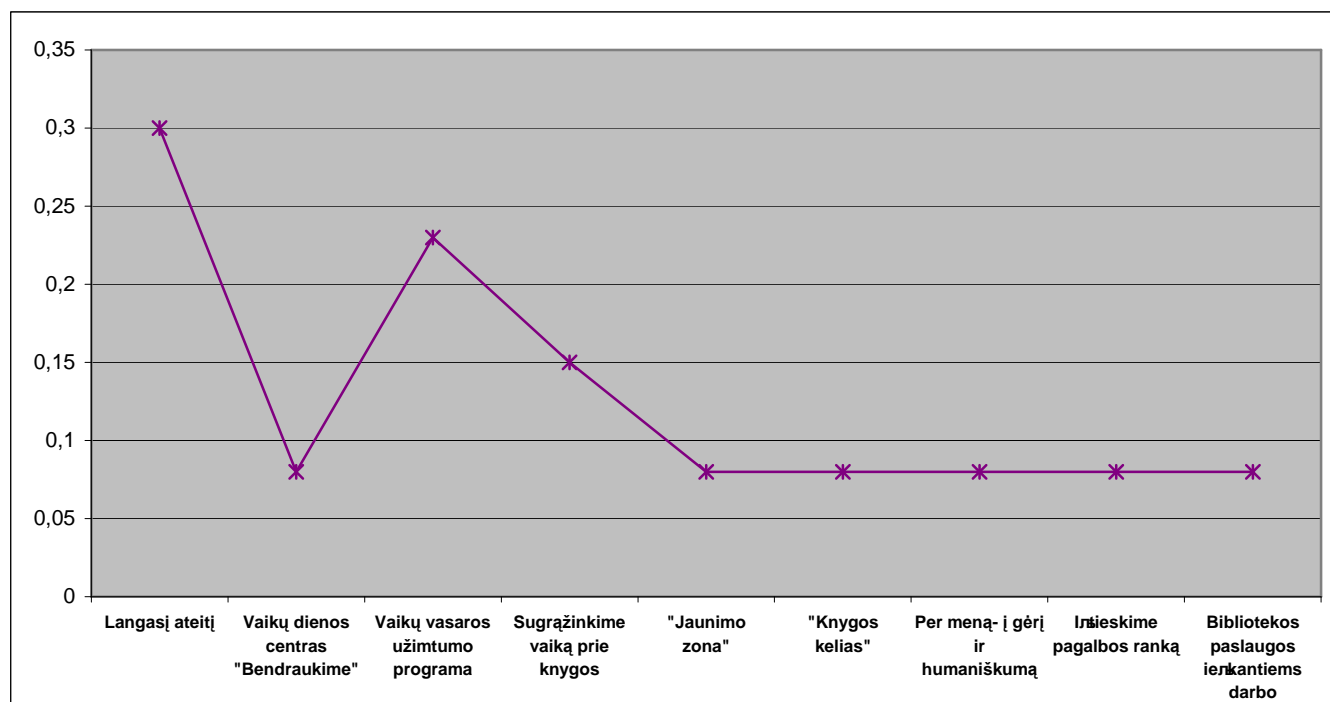
Nepriklausomai ar biblioteka dalyvauja projektinėje veikloje, svarbus bibliotekų darbuotojų požiūris į kolegas, jų iniciatyvą dalyvauti projektuose. Tuo tikslu respondentams buvo pateiktas klausimas ***kaip vertinate kolegų dalyvavimą projektinėje veikloje?***

Į šį klausimą visi respondentai (visi bibliotekų darbuotojai) vienareikšmiškai atsakė teigiamai. Respondentų atsakymai į šį klausimą sudarė 100 proc. Nebuvo respondentų, neigiamai vertinančių ar neturinčių nuomonės dėl kolegų dalyvavimo projektinėje veikloje. Visi respondentai sutinka su projektų svarba bibliotekai. Nuomonė dėl projektų reikšmingumo sutapo tarp visų respondentų, visi vieningai sutiko, kad kolegų dalyvavimas projektinėje veikloje yra sveikintinas dalykas, tačiau kaip matyti iš anketos rezultatų (1 klausimas ar Jūsų biblioteka dalyvauja projektuose?) daugeliui bibliotekų labiau priimtinas pasyvaus stebėtojo vaidmuo, 31 proc. bibliotekų stebėdamos kolegų dalyvavimą projektuose, sėkmingus rezultatus, nesistengia pritaikyti jų savo veikloje, perimti patirties, žinių, bei svarbiausia noro.

Anketoje buvo pateiktas atviras klausimas *koks projektas buvo pats įdomiausias?* Į šį klausimą atsakinėjo tik bibliotekos, kurios dalyvauja projektuose. Paprašyti išvardinti labiausiai jiems patikusius projektus respondentai pateikė tokius atsakymo variantus.

Projektai

5 lentelė

Vienas labiausiai patikusių ir sėkmingiausių projektų- "Langas į ateitį", kurio dėka bibliotekose buvo sukurti viešieji interneto prieigos centrai. Šio projekto tikslas - pagreitinti informacinės visuomenės plėtrą, vienas iš itin svarbių bibliotekai veiklos sričių.

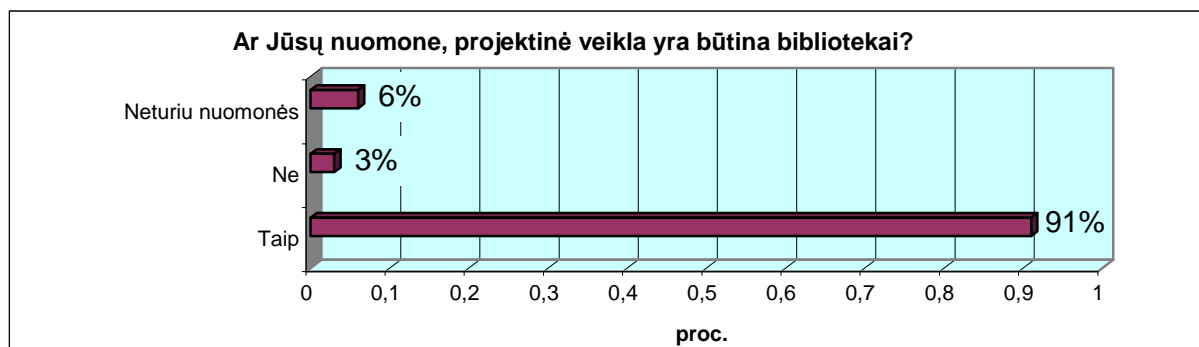
Jau keletą metų daugelis bibliotekų vasaros metu rengia vaikų vasaros poilsio ir užimtumo projektus. Šių projektų tikslas- užimti vaikus ir paauglius, socialiai remtinus vaikus vasaros metu, per meninius užsiėmimus skatinti vaikų saviraišką, kūrybingumą. Todėl šie projektai taip pat sulaukė teigiamo respondentų atsiliepimo.

Kiti projektai, tokie kaip: "Jaunimo Zona" (Antakalnio biblioteka), "Per meną- į gėrį ir humaniškumą"(Muzikos ir meno biblioteka), "Ištieskime pagalbos ranką" (Naujosios Vilnios biblioteka), "Bibliotekos paslaugos ieškantiems darbo"(Gedimino biblioteka) apėmė tik konkrečias bibliotekas, todėl tų bibliotekų darbuotojams šie projektai labiausiai įsiminė.

Į klausimą apie *projektinės veiklos būtinumą* bibliotekai beveik visi respondentai atsakė teigiamai.

Projektinės veiklos būtinumas _

6 lentelė

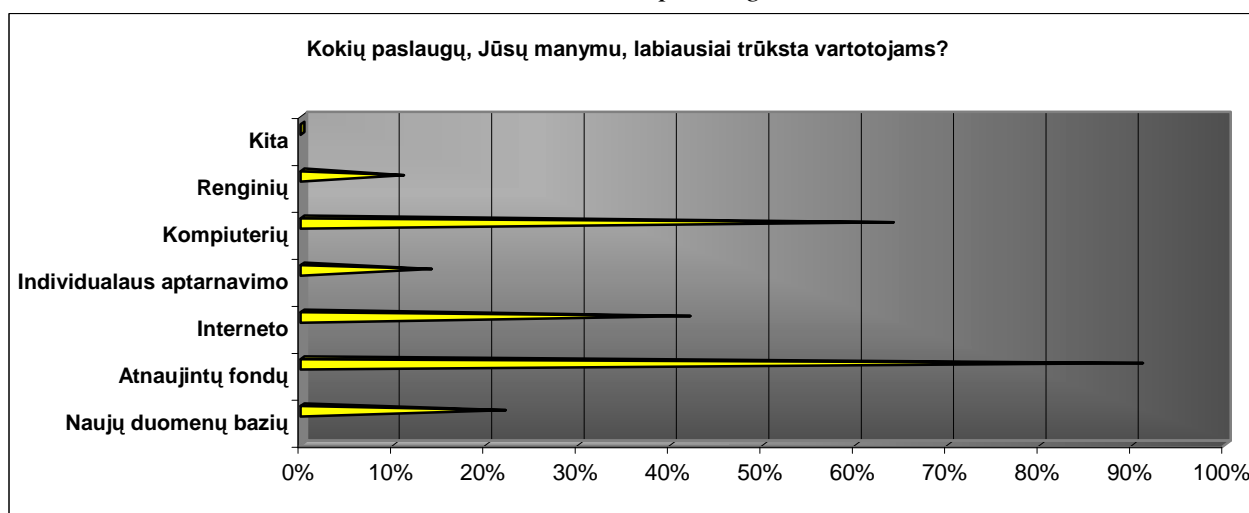

Suvokdami projektinės veiklos svarbą, darbuotojai beveik vienareikšmiškai pritaria projektinės veiklos būtinumą bibliotekų veiklai. Nepriklausomai ar apklausta respondentų biblioteka dalyvauja projektuose ar ne, 91 proc. respondentų nuomone ši veikla labai svarbi bibliotekai. Per pastarąjį dešimtmetį bibliotekų paslaugų pasiūla gerokai padidėjo, pakito bibliotekų prestižas, atsivėrė didesnės galimybės bendradarbiavimui, visa tai- projektinės veiklos įtaka. Bibliotekos, dalyvaudamos projektuose, bendradarbiaudamos su užsienio organizacijomis, kitų šalių bibliotekomis, turi galimybę dalintis patirtimi, žiniomis, gauti papildomą finansinę paramą, kuri šiuo metu labai svarbi bibliotekoms, skatinti kultūrinius mainus tarp valstybių. Respondentai suvokia ir tai pažymi, kad sėkmingo darbo bibliotekoje priežastis- projektinė veikla. Todėl jos (projektinės veiklos) būtinumui pritaria didžioji dalis respondentų.

Biblioteka nuolat turi stengtis teikti kokybiškas paslaugas, kad išlaikyti savo klientus, pritraukti naujų. Juk kokybiškos paslaugos bibliotekoje jos vizitinė kortelė. Apsilankius bibliotekoje ir nenusivylus jos paslaugomis norisi sugrįžti dar kartą, pasidalinti patirtimi su kitais. **Kokių paslaugų, Jūsų manymu, labiausiai trūksta vartotojams?** (Į šį klausimą respondentai galėjo pažymėti kelis atsakymo variantus.)

Bibliotekos paslaugos

7 lentelė

Naujų, kokybiškų paslaugų atsiradimo bibliotekoje priežastis- sėkminga projektinė veikla ir tam skirtas projektinis finansavimas. Maksimaliai išnaudodama projektinės veiklos galimybes biblioteka gali teikti kokybiškas, naujas, vartotojų poreikius atitinkančias paslaugas, rengti renginius, atnaujinti fondus ir t.t.

Bibliotekos fondas laikomas labai svarbia bibliotekos struktūrine padala, visos jos veiklos, gyventojų skaitymo reikmių tenkinimo, bibliografinio informacinio darbo materialiniu pamatu. Be bendrų skaitytojų interesų, egzistuoja specialūs interesai. Kiekvienas gyventojas priklauso kuriai nors socialinei grupei: profesinei, amžiaus ar kitai demografiniai grupei, kuriai taip pat būdingi specifiniai skaitymo interesai [16,p.101]. Nuo bibliotekų fondų sudėties, kiekybės ir kokybės tiesiogiai priklauso bibliotekos veiklos turinys. Fondo naudojimo intensyvumas priklauso nuo daugelio veiksnių: skaitytojų aktyvumo, fondo propagandos ir daugelio kitų. Bet svarbiausia – fonde esamų dokumentų informacinė vertė, jų prieinamumas ir reikalingumas skaitytojams. Kiekvienos bibliotekos uždavinys pasiekti fondo apimties ir turinio optimalumą.

Anketos rezultatai rodo, kad didžiausioji dalis respondentų teigia, kad vartotojams labiausiai trūksta atnaujintų bibliotekos fondų. Kad fondas būtų naudingas skaitytojams, jį nuolat reikia įvertinti, patikrinti, nustatyti ar jis atitinka fondų vystymosi gaires, bei nuolat atnaujinti. 91 proc. visų apklaustų respondentų savo bibliotekose norėtų nuolat atnaujintų fondų, kurie maksimaliai tenkintų skaitytojų poreikius. Tačiau dažnai bibliotekos finansiškai neįstengia tobulai sukomplektuoti savo fondų, kad skaitytojai galėtų rasti viską, ko jie ieško, todėl bibliotekai ir skaitytojams naudinga žinoti, kuriose srityse biblioteka yra stipri ir kuriose silpna. Kaip išeitį iš tokios padėties, bibliotekos darbuotojai galėtų nukreipti skaitytoją į kitą biblioteką, kuri turi reikiamą dokumentą, todėl labai svarbu, kad bibliotekos bendradarbiautų, tarpusavyje keistųsi informacija.

Anketos rezultatai rodo (3 lentelė), kad antroje vietoje po atnaujintų bibliotekos fondų vartotojai pasigenda kompiuterių. Jų trūksta net 64 proc. apklaustųjų respondentų. Informacinių technologijų diegimas yra vienas strateginiu bibliotekų uždavinių. Informacinių technologijų įsisavinimas ir panaudojimas bibliotekose tampa svarbiu veiksniu, užtikrinant gyventojams prieinamą ir patikimą viešąją informaciją. Šiuolaikinės informacijos technologijos priemonės leidžia efektyviai naudotis savo šalies ir viso pasaulio kompiuterizuotais informacijos ištekliais, tačiau didžioji gyventojų dalis neturi užtektinai galimybių naudotis informacijos technologijomis. Beveik visas viešųjų bibliotekų tinklas aprūpintas kompiuteriais, tačiau dar yra bibliotekų, kur nėra nei vieno kompiuterio (pvz. Užupio biblioteka). Kitose bibliotekose, esantys vos du ar trys kompiuteriai vargu ar gali patenkinti visų vartotojų poreikių Amerikos nacionalinės medicinos bibliotekos darbuotoja Dalė Lukas žurnale “Tarp knygų” teigė, kad dar tik keli dešimtmečiai praėjo nuo “informacijos amžiaus” pradžios, amžiaus kurį galima pavadinti protingų mašinų amžiumi. Per trumpą laiką kompiuteris sukėlė pakitimus, kurie turėjo įtakos viso pasaulio visuomenei, visiems gyvenimo

aspektams. Greitas priėjimas prie informacijos labai pakeitė mūsų galimybes. Ir jeigu visuomenė trokšta klestėti, ji negali ignoruoti naujos informacijos galimybių”.

42 proc. respondentų į klausimą kokių paslaugų, jų manymu, labiausiai trūksta vartotojams atsakė, kad interneto. Šiandien internetas atveria naujas galimybes - tai vartai į pasaulį. Kompiuteriniai raštingumo principai šiandien jau diegiami net ikimokyklinukams, todėl sunkiai įsivaizduojama biblioteka be kompiuterio bei interneto. Naudojimosi internetu apimtys ženkliai priklauso nuo gyventojų amžiaus- daugiausiai interneto naudotojų yra tarp jaunų žmonių, Ženkliai išaugo kompiuteriu naudojimas 15-19 m amžiaus grupėje. Bibliotekai svarbu išmokti informacijos išteklių valdymo, tapti lanksčia ir derintis prie nuolat besikeičiančios aplinkos ir jos poreikių: pagrįsti savo veiklos kryptis ir prioritetus, siekdamas pakankamo finansavimo ir visuomenės palaikymo; diegti informacijos technologijas. Sparčiai išaugus kompiuterių ir interneto naudojimo apimtims, interneto prieigos bibliotekose klausimas išlieka labai aktualus.

Lietuvos žinių visuomenės plėtros pažangos apžvalgoje teigiama, kad :“siekiant sudaryti dar palankesnes sąlygas gyventojams nemokamai naudotis internetu pateikta paraiška viešųjų interneto prieigos taškų steigimui iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų. Įgyvendinus šį projektą numatoma papildomai įsteigti 400 viešųjų interneto prieigos taškų. Iki šių svarbių investicijų įgyvendinimo viešosios bibliotekos buvo pagrindine viešosios prieigos prie interneto vieta, bibliotekose buvo virš 200 interneto prieigos taškų”. [33,p.6]

22 proc. respondentų teigimu, jų vartotojai pasigenda naujų, išsamių duomenų bazių. Duomenų bazių prenumerata yra brangi, tačiau norėdamos teikti kokybiškas paslaugas bibliotekos privalo ieškoti būdų. Siekdamas geriau naudoti savo resursus, bibliotekos turi diegti naujas duomenų bazes. Tokiu būdu būtų efektyviau prisidėta atskleidžiant bibliotekų veiklą, didinant apyvartos rodiklius, operatyviau ir išsamiau teikiant informaciją. Žinoma, techninės komunikacijos priemonės, naujos duomenų bazės nėra koks išsigelbėjimas, kuris galėtų pašalinti visus bibliotekos trūkumus.

Aptarnavimas yra sunkus, sudėtingas darbas, sukeliantis ne tik fizinį nuovargį, bet ir emocinę įtampą. Čia negali būti išankstinių scenarijų, nes kiekvienas vartotojas yra individas su specifiniais interesais, amžiaus, išsilavinimo savybėmis. Aptarnaujantis skaitytojus bibliotekininkas, tiesiogiai kontaktuoja su lankytojais, kuriems jis tarsi įkūnija visą bibliotekos sistemą. Nuo šio darbuotojo profesionalumo, erudicijos, operatyvaus mąstymo, elgesio kultūros ir kitų svarbių požymių priklauso ne tik jo paties, bet ir visos bibliotekos prestižas [56,p.108]. Spartus informacijos gausėjimas ir nuolatiniai technologijos pokyčiai, darantys įtaką informacijos gavimo būdams, jau ženkliai paveikė bibliotekas, bei jų paslaugas. Tačiau, kartais bibliotekos paslaugos kai kuriems vartotojams yra neprieinamos dėl jų išsilavinimo, žinių, įgūdžių stygiaus, tokiems vartotojams reikia individualaus aptarnavimo. 14 proc. respondentų atsakė, kad vartotojams jų bibliotekoje trūksta individualaus aptarnavimo. Paslaugų prieinamumas turi užtikrinti maksimaliai patogias sąlygas vartotojams ir

potencialiems vartotojams naudotis visais informacijos ištekliais, visomis informacinėmis paslaugomis ir produktais.

Bibliotekų renginiai suteikia galimybes vartotojams gauti naujos informacijos, praplėsti savo akiratį, sukuria palankias sąlygas bendrauti, keistis nuomonėmis, diskutuoti, išreikšti savo kūrybines galias. Iš anketos rezultatų matyti (3 lentelė), kad mažiausią (trūkstančių paslaugų) procentą sudaro renginiai. 11 proc. Pastaraisiais metais pastebimas didelis bibliotekų kultūrinės veiklos aktyvumas. Atnaujinamos ir modifikuojamos tradicinės renginių formos bei ieškoma naujų, naudojamasi kitų kultūros įstaigų patirtimi, plėtojami ryšiai su įvairiomis įstaigomis ir organizacijomis. Daug dėmesio skiriama vartotojų kūrybinių galių skatinimui, tautinės kultūros tradicijų puoselėjimui, dvasinių poreikių tenkinimui. Svarbiausias bibliotekos kultūrinės veiklos uždavinys, kurio negali realizuoti kitos asmenybės formavimąsi veikiančios institucijos, yra skatinti žmones plėsti savo akiratį, lavinti skaitymo įgūdžius [32,p.83].

Kas, dėka projektų, pasikeitė Jūsų bibliotekoje?

Respondentai, buvo paprašyti įvertinti, kas, dėka projektų pasikeitė jų bibliotekoje. Į šį klausimą atsakinėjo tik tie respondentai, kurių bibliotekos dalyvavo projektuose. Klausime buvo pateikta galimų pokyčių sąrašas, kuriuos respondentai turėjo įvertinti. Pokyčių vertinimui taikyta penkių kategorijų vertinimo skalė: pasikeitė iš esmės (5), labai pasikeitė (4), pasikeitė (3), šiek tiek pasikeitė (2), nepasikeitė (1). Buvo atvejų, kai respondentai pažymėjo ne visus, o tik kelis atsakymo variantus, manydami, kad jie labiausiai atspindi pokyčius jų bibliotekoje. Todėl bendras respondentų skaičius ties kiekvienu klausimu yra skirtingas. 4 Lentelėje pateiktas bendras atsakiusių respondentų skaičius, šalia skaičius, kurį procentaliai sudaro atsakiusieji respondentai nuo bendro visų anketų skaičiaus (23 anketos).

Projektų įtakoti pokyčiai

8 lentelė

<i>Eil. Nr.</i>	<i>Pokyčiai</i>	<i>Bendras atsakiusių respondentų skaičius</i>	<i>Skaičius</i>	<i>Pasikeitė iš esmės (5)</i>	<i>Labai pasikeitė (4)</i>	<i>Pasi-keitė (3)</i>	<i>Šiek tiek pasikeitė (2)</i>	<i>Nepasi-keitė (1)</i>
<i>1</i>	Pakito bibliotekos prestižas	20	87%	15%	30%	25%	15%	15%
<i>2</i>	Pradėta bendradarbiauti su kitomis institucijomis	21	91%	33%	24%	14%	14%	14%
<i>3</i>	Sukurtos geresnės sąlygos vartotojų poreikiams tenkinti	16	69%	19%	25%	25%	25%	6%
<i>4</i>	Pakito paslaugų kokybė, jų įvairovė	20	87%	30%	30%	25%	10%	5%
<i>5</i>	Sukurtos naujos paslaugos	17	74%	35%	35%	12%	12%	6%

6	Atnaujinti bibliotekos fondai	18	78%	5%	11%	27%	30%	29%
7	Pradėta kurti (sukurta) technologinė bazė	16	69%	6%	19%	25%	31%	19%
8	Pasikeitė bibliotekos organizacinė struktūra	17	74%	6%	6%	12%	29%	47%

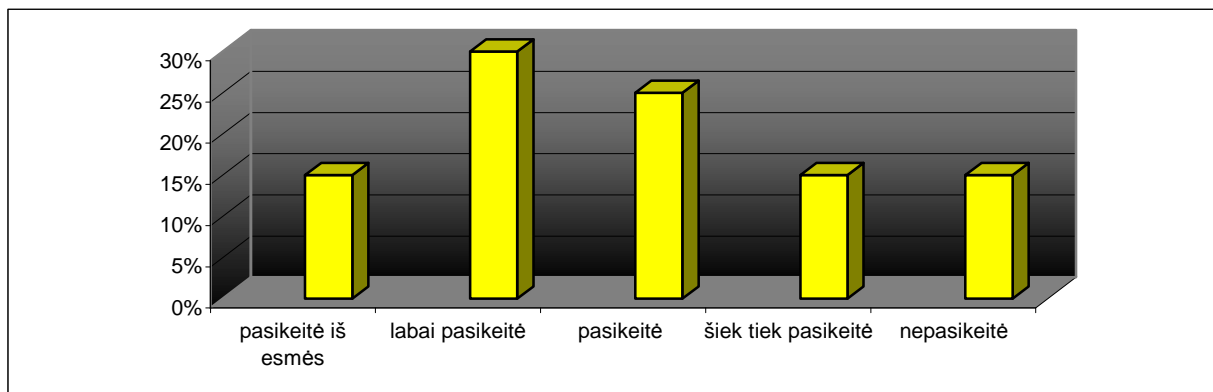
Pagal vertinimo vidurkį pasikeitimų įvykusių bibliotekoje projektų dėka sąrašas atrodo taip:

1. Sukurtos naujos paslaugos;
2. Pradėta bendradarbiauti su kitomis institucijomis;
3. Pakito paslaugų kokybė, jų įvairovė;
4. Sukurtos geresnės sąlygos vartotojų poreikiams tenkinti;
5. Pakito bibliotekų prestižas;
6. Pradėta kurti (sukurta) technologinė bazė;
7. Pasikeitė bibliotekos organizacinė struktūra;
8. Atnaujinti bibliotekos fondai.

Sėkmingai plėtodamos, dalyvavimą projektinėje veikloje, kai kurios bibliotekos išsiskyrė iš kitų. Kai kurios bibliotekos užėmė lyderių pozicijas, taip tapdamos pavyzdžiu kitoms. Dar nuo seno susiformavusi nuostata ir požiūris, kad biblioteka, tai vieta, kur saugomi ir tvarkomi dokumentai pamažu ėmė keistis. Bibliotekos pradėjo modernėti, tapo kultūros, švietimo, laisvalaikio, informaciniais centrais. Tam didelę įtaką davė dalyvavimas projektinėje veikloje. Projektai sudarė sąlygas įvairiapusei bibliotekų kaitai. Projektai paskatino bibliotekas keistis. Dauguma respondentų pažymi, kad projektinė veikla padėjo pagerinti bibliotekų prestižą. Dalyvaudamos projektinėje veikloje, bibliotekos perima verslo sektoriuje plačiai taikomus metodus, panaudoja juos savo veikloje. Bibliotekininkai įgijo projektų rengimo, kompiuterinio raštingumo, užsienio kalbų, komunikacijos įgūdžių. Projektinė veikla bibliotekose teigiamai veikia tiek vidinius, tiek išorinius veiksnius, bibliotekos prestižą visuomenėje. 30 proc. respondentų, kurių bibliotekos dalyvauja projektinėje veikloje pažymėjo, kad bibliotekos prestižas labai pasikeitė, 15 proc. respondentams jis pasikeitė iš esmės, 25 proc. bibliotekų prestižas pasikeitė, 15 proc. jis pasikeitė, ir tik 15 proc. apklaustųjų jis nepasikeitė. Iš pateiktų rezultatų matyti, kad pokytis vyksta ir jį pastebi beveik visi. Projektais grindžiama veikla ženkliai pakeitė bibliotekų prestižą. Įtakoti šio pokyčio bibliotekininkai priversti peržiūrėti savo veiklos prioritetus, darbo veiklą keisti motyvacija, bei kelti kvalifikacija.

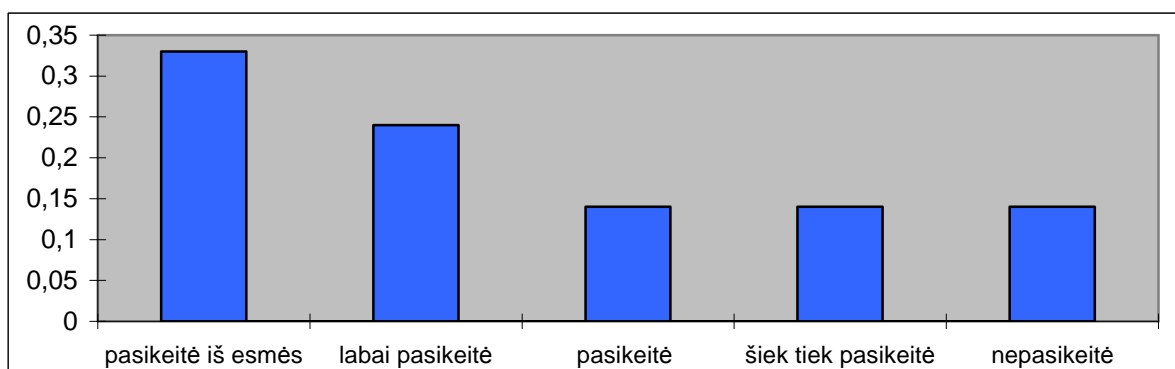
Bibliotekos prestižo pokytis

9 lentelė

33 proc. respondentų tvirtina, kad dėka projektų, padėtis bendradarbiaujant su kitomis institucijomis, pasikeitė iš esmės. Dauguma respondentų pažymi, kad projektinė veikla padėjo pagerinti ar užmegzti partnerystės ryšius, pradėta bendradarbiauti su kitomis organizacijomis. Šie rezultatai rodo projektų veiksmingumą ir naudą. Bibliotekininkų įgyta patirtis, žinios, kompetencija, ryšiai, paskatino bibliotekas ir toliau dalyvauti kituose projektuose. 24 proc. respondentų tvirtina, kad padėtis labai pasikeitė, pradėta bendradarbiauti su švietimo institucijomis, nevyriausybinėmis organizacijomis, savivaldybe, kitomis bibliotekomis, užsienio šalių bibliotekomis. Pokyčių bendradarbiavime su kitomis institucijomis nepastebi tik 14 proc. respondentų. Jiems, dalyvavimas projektinėje veikloje, nedavė jokių žymesnių pasikeitimų. Bibliotekos, kurių projektai apsiriboja tik vietos bendruomene, mokyklomis, darželiais, seniūnijomis pokyčius pastebi tik šiek tiek

Bendradarbiavimas su kitomis institucijomis 10 Lentelė

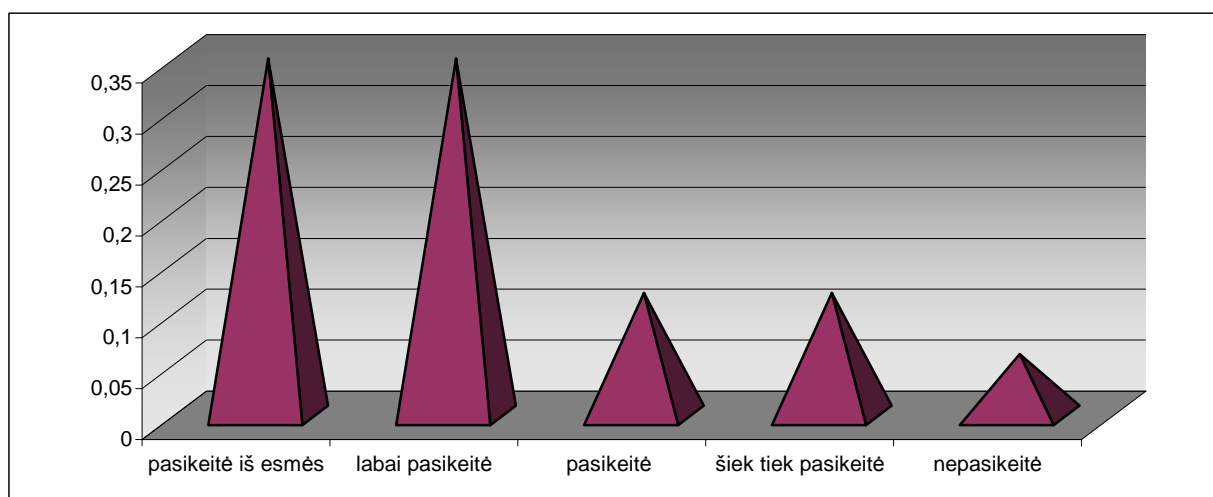
Respondentų nuomone, projektinė veikla žymesnių pokyčių vartotojų poreikių tenkinimui neturėjo. Tačiau, kad sukurti geresnes sąlygas, visų pirma biblioteka turi išsiaiškinti: potencialias skaitytojų grupes, jų dydį, kokie yra skaitytojų grupių poreikiai bei interesai, juos dominančios aptarnavimo formos ir metodai, kokia yra naudojimosi biblioteka motyvacija. Išanalizavus visus šiuos veiksnius, galima siekti sukurti geresnes sąlygas vartotojų poreikių tenkinimui. Ketvirtadalis

respondentų teigė, kad dėka projektinės veiklos sukurtos geresnės sąlygos vartotojų poreikiams tenkinti (25 proc. labai pasikeitė, 25 proc. pasikeitė, 25 proc. šiek tiek pasikeitė). Geresnės sąlygos vartotojų poreikių tenkinimui priklauso nuo daugybės faktorių: bibliotekos fondų, naujų paslaugų, technologinių bazių ir t.t. Neatsiejamas veiksnys, gerinantis vartotojo aptarnavimo sąlygas, bibliotekų patalpų techninė būklė. Lėšos, gautos projektų dėka, kai kurioms bibliotekoms leido pagerinti patalpų techninę būklę. Tačiau šiai dienai, vis dar daugeliui bibliotekų erdvios bibliotekų patalpos, pritaikyti specialiai bibliotekoms baldai, patogios knygų lentynos, yra nepasiekiamos.

Igyvendinus projektus daugelyje bibliotekų pradėtos teikti naujos paslaugos. Šis pakankamai aukštas rezultatų rodiklis parodo projektų veiksmingumą ir naudą.

Sukurtos naujos paslaugos

11 Lentelė

Bibliotekose, projektinės veiklos dėka sukurtos:

informacinės paslaugos:

- paieška internete;
- paieška bibliotekos duomenų bazėse;
- skaitytojų konsultacijos;

techninės paslaugos:

- kopijavimas;
- skenavimas;
- informacijos perkėlimas į skaitmenines laikmenas;

edukacinės paslaugos:

- užsienio kalbų mokymosi galimybės;
- popamokinė veikla;
- meninis ugdymas;
- kompiuterinio ir informacinio raštingumo ugdymas;

paslaugos bendruomenei:

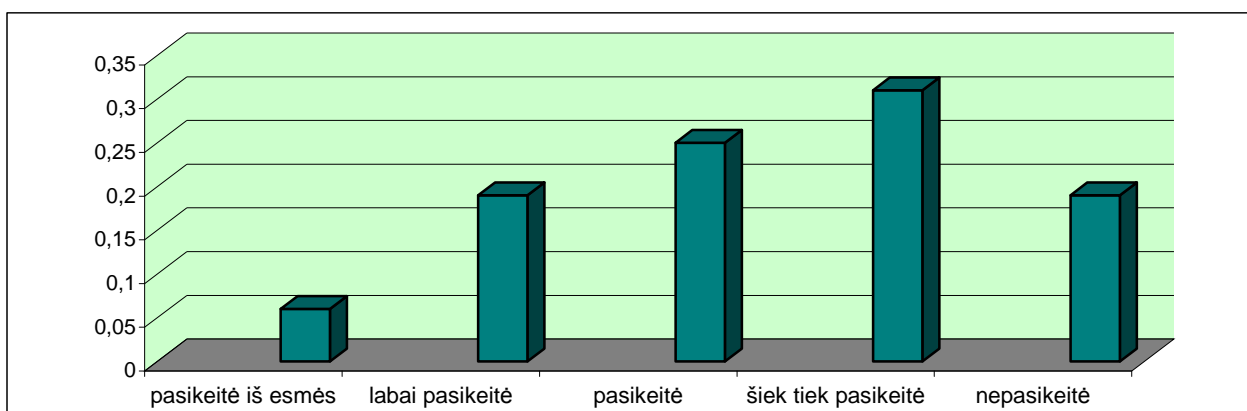
- žaislotekos;
- renginiai;
- parodos;
- kursai;
- paslaugos neįgaliesiems;
- garso ir vaizdo dokumentų abonementas ir pan. [42,p. 90].

Bibliotekos siekia tapti moderniomis, Europos Sąjungos reikalavimus atitinkančiomis bendruomenės, laisvalaikio, informaciniais, kultūros centrais, atvirais visuomenės nariams. Dalyvavimo projektinės veiklos pasakoje, sukurtos naujos paslaugos mažina bendruomenės socialinę atskirtį, organizuoja informacinių technologijų prieigą. Kaip vienas iš pavyzdžių Vilniaus savivaldybės viešosios bibliotekos (Gedimino g.2) įgyvendintas socialinis projektas “Bibliotekos paslaugos ieškantiems darbo”. Projekto pasakoje, bibliotekoje buvo sudarytos sąlygos žmonėms, ieškantiems darbo, nevaržomai naudotis darbo biržos duomenų baze. “Internetas jaunimui” projekto eigoje sukurta nauja paslaugos- prieiga prie interneto, skatina formuoti jaunų bibliotekos bendruomenės narių informacinius poreikius. Daugumos naujovių, naujų paslaugų bibliotekoje atsiradimo priežastis- projektinė veikla. Įgyvendinti projektai padidino naujų paslaugų paklausą.

Maksimaliai išnaudojant projektinės veiklos galimybes bibliotekose pradėtos kurti technologinės bazės. Technologinės bazės kuriamos skaitmeninei atskirčiai mažinti, paslaugų kokybei gerinti. Technologinė bazė- daug investicijų reikalaujantis veiksnys. Todėl jos kūrimas (sukūrimas), vystymas reikalauja nemažai laiko ir finansinių sąnaudų, o rezultatas kartais pasiekiamas ne iš karto. Todėl į klausimą apie technologinę bazę jų bibliotekoje respondentai atsakė:

Technologinė bazė

12 Lentelė

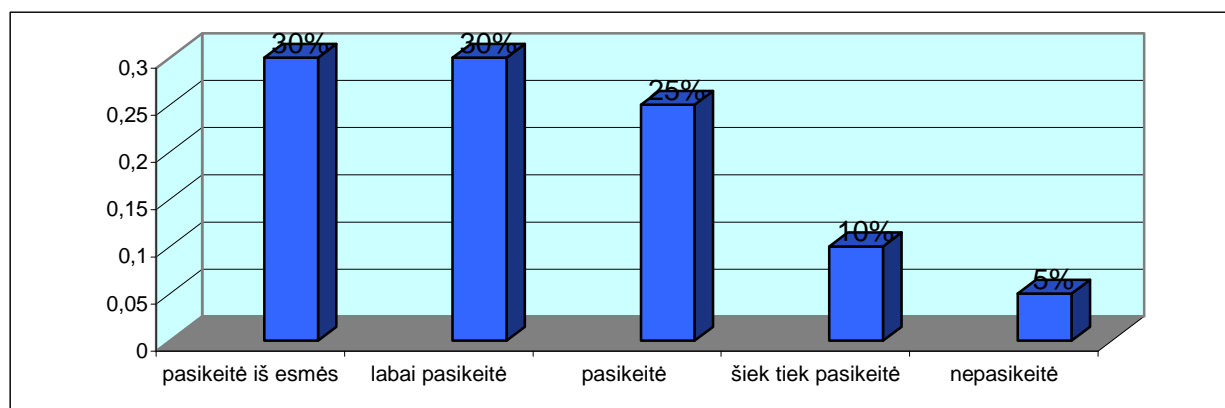

Paslaugų kokybės pokytis sietinas su projektine veikla. 30 proc. respondentų teigia, kad paslaugų kokybė, bei jų įvairovė, dėka projektų, pakito iš esmės, kiti 30 proc. respondentų paslaugų

pokyčius bei jų įvairovę įvertino 4 balams (labai pasikeitė),.25 proc. respondentų mano, kad paslaugos pasikeitė. Anketos rezultatai rodo, kad beveik visose bibliotekose, projektinės veiklos dėka pakito paslaugų kokybė bei jų įvairovė.

Paslaugų kokybė ir įvairovė

13 lentelė

Bibliotekų sėkmingo darbo prestižas- projektinė veikla. Jei dar prieš kelerius metus bibliotekos neturėjo kompiuterių, tai dabar pačios bibliotekos gali rengti kompiuterinio raštingumo, paieškos internete kursus. Bendruomenės paslaugoms - kompiuteriai, interneto prieiga, duomenų bazės, kopijavimo, skenavimo ir kt. paslaugos. Didėja skaitmeninių informacinių duomenų bazių populiarumas. Projektinis finansavimas leido bibliotekoms patobulinti paslaugų kokybę, teikti viešosios interneto prieigos paslaugas. Atsiradusios naujos paslaugos, bei pakitusi jų įvairovė ženkliai paveikė bibliotekas. Biblioteka labiausiai stengiasi plėtoti informacines ir skaitmenines paslaugas, tačiau ji vykdo ir tradicines funkcijas. Kaip viena iš pasikeitimų, bibliotekų veikloje, galima paminėti popamokinę veiklą bibliotekose, vaikų vasaros užimtumo stovyklas socialiai remtiniams, vaikams iš nepilnų šeimų. Bibliotekos praplėtė savo veiklą, o kartų ir požiūrį į tradicines bibliotekos paslaugas. Ypatingas dėmesys skirtas vaikų ir jaunimo skaitymo įgūdžių, kūrybingumo ir vaizduotės lavinimui. Maksimaliai išnaudodama projektinės veiklos galimybes, bibliotekos teikia plataus spektro tradicines ir naujoviškas paslaugas. Šiandien bibliotekos tampa bendruomenės susibūrimo centrais.

“Paslaugas, kurioms pastaruoju dešimtmečiu bibliotekos skyrė daugiausiai dėmesio, galima apibendrinti pasitelkus penkias pagrindines funkcijas:

- *Informacinės visuomenės (bendruomenės) plėtra*, apimanti informacinių technologijų, interneto ir duomenų bazių prieigos, informacijos tikslinėms vartotojų grupėms ir viešosios informacijos paslaugos vietos bendruomenei.
- *Kultūros plėtra*, apimanti kultūros ir skaitymo propagavimo, kraštotyros, knygos ir skaitymo kultūros, muziejų, leidybos ir kt. veiklą.
- *Laisvalaikio veiklos plėtra*- laisvalaikio renginių, švenčių, interesų klubų, žaislotekų paslaugos.

- *Socialinės sanglaudos ir bendruomenės plėtra* apima tikslingas vietos bendruomenių telkimo paslaugas, neįgaliųjų ir kitų socialiai atskirtų bendruomenių grupių integracijos iniciatyvas, pilietinės visuomenės ugdymo ir kt. pastangas.
- *Švietimo ir edukacinės veiklos plėtra* kuriant mokymosi visą gyvenimą sąlygas- nuo tikslinių išteklių namų darbams iki užsienio kalbų ir kitų aktualių įgūdžių mokymo paslaugų”[42,p. 69].

Nagrinėjant paslaugų kokybės pokyčius bibliotekose, reikia paminėti, kad pakito ne tik paslaugos vartotojams, tačiau ir paslaugos bibliotekų darbuotojams. Projektinės veiklos dėka pakoreguoti pačių bibliotekos darbuotojų darbo būdai. Bibliotekinių darbo procesų automatizavimas leido sutaupyti laiko, ir daugiau dėmesio skirti vartotojų aptarnavimui. Projektai paskatino bibliotekos valdymo kultūros kaitą, darbuotojų kvalifikacijos ugdymą, dalyvavimą konferencijose, seminaruose, kvalifikacijos kėlimo kursuose ir t.t.

Į klausimą ar dėka projektų buvo atnaujinti bibliotekų fondai, didžioji dalis respondentų teigė, kad jie nepasikeitė ar pakito tik šiek tiek

Bibliotekos fondai

14 Lentelė

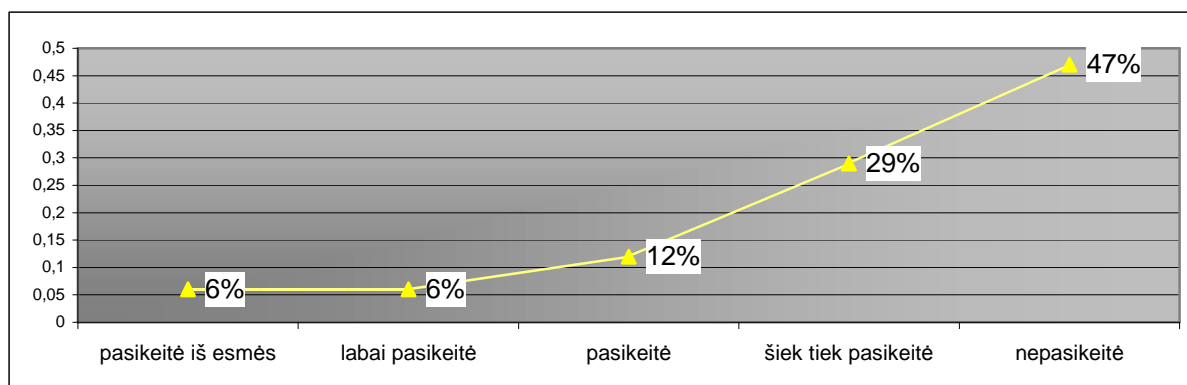
<i>Atnaujinti bibliotekos fondai</i>	<i>Pasikeitė iš esmės</i>	<i>Labai pasikeitė</i>	<i>Pasikeitė</i>	<i>Šiek tiek pasikeitė</i>	<i>Nepasikeitė</i>
<i>Respondentų skaičius (%)</i>	5	11	27 .	30 .	29 .

Bibliotekų rengiami projektai labiau orientuoti į naujų paslaugų diegimą, vaikų ir jaunimo užimtumo skatinimą bibliotekose. Todėl, kol kas, bibliotekų fondai yra atnaujinami kaip vienas iš planingų darbo veiksmų bibliotekos veikloje. Bibliotekos fondas yra dinamiškas objektas, dokumentai cirkuliuoja tarp fondo padalinių ir skaitytojų. Kiekvienos bibliotekos veiklos pagrindas- fondas. Nuo jo sudėties, komplektavimo kryptingumo, finansinių galimybių priklauso skaitytojų aptarnavimas, bei bibliotekos darbo sėkmė. Bibliotekos, siekdamos atnaujinti savo fondus turi bendradarbiauti su kitomis šalies, užsienio bibliotekomis, keistis dokumentais. Taip bibliotekos išvengtų sąstingio, jų fondai nuolat būtų papildomi naujais informaciniais dokumentais, apvalomi nuo pasenusių, nenaudojamų spaudinių, ir todėl visą laiką keistųsi. Šiai dienai daugelį viešųjų bibliotekų gelbsti užsienio šalių labdara, kurios dėka bibliotekos gauna meno albumų, spaudinių užsienio kalbomis, kurių kartais bibliotekos neįstengia nusipirkti. Ramunė Petuchovaitė knygoje “Viešųjų bibliotekų paslaugų bendruomenei plėtra” teigia: “ bibliotekos galimybes tarnauti visuomenei didins dėl bendro ekonomikos augimo gerėjantis bibliotekų finansavimas, ypač fondų komplektavimo. Praėjusį dešimtmetį bibliotekos negalėjo pasigirti pakankama perkamąja galia, kuri užtikrintų tolygų fondų, vieno iš pagrindinių bibliotekų paslaugų kokybę lemiančių veiksnių, papildymą nauja ir įvairia medžiaga” [42,p.31].

Paprašyti įvertinti bibliotekos organizacinės struktūros pokyčius respondentai juos įvertino itin neigiamai. Daugiau nei pusė visų respondentų teigė, kad dėka projektų, jų bibliotekoje organizacinė struktūra nė kiek nepakito. Tik 6 proc. respondentų nuomone, po projektų jų bibliotekoje, organizacinė struktūra pakito iš esmės.

Bibliotekos organizacinė struktūra

15 Lentelė

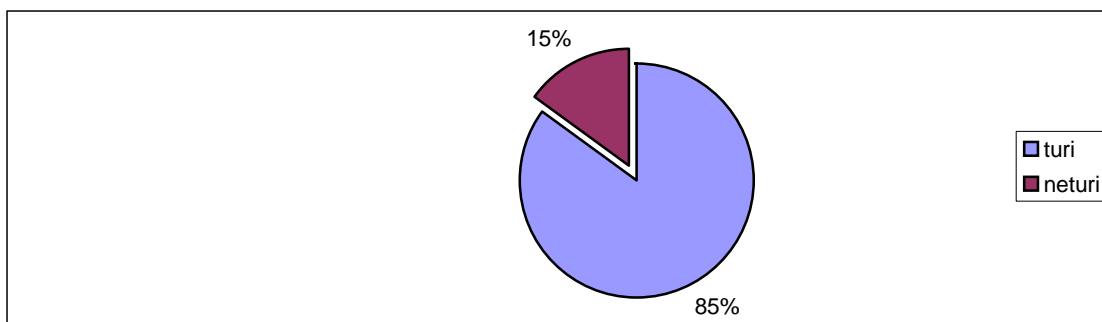

Bibliotekos projektinės veiklos sėkmės veiksniai - darnus darbas komandoje, kūrybiškumas, kompetencija. Dažnai projektinėje veikloje taikomas metodas- darbas grupėje, t.y. įvairių skyrių darbuotojai laikinai suburiami į tam tikrą kolektyvą konkrečiam projektui spręsti, plačiai naudojamas ir bibliotekose. Bibliotekos struktūra atspindi bibliotekos, kaip sistemos daugiau ar mažiau stabilius, pastovius ryšius, tai tam tikras bibliotekos padalinių sutvarkymas, t.y. ryšių tarp jų. Struktūra priklauso nuo bibliotekos darbo turinio, apimties ir sąlygų, geografinės vietos, nuo tikslų, funkcijų, taip pat nuo pačios bibliotekų sistemos. Struktūra tiesiogiai priklauso nuo bibliotekos tikslų ir uždavinių. Racionaliai suformuota bibliotekos struktūra, turi didelę įtaką bibliotekos veiklai.

Lietuvos bibliotekų struktūrinius pokyčius lėmė prieš 15 metų įvykę politinės permainos, atvėrė kelius projektinei veiklai, informacinėms technologijoms į Lietuvos viešąsias bibliotekas. Darbo procesų kompiuterizavimas paskatino peržiūrėti bibliotekų struktūras ir jas racionaliai keisti. Struktūriniai pokyčiai apėmė tuos skyrius, kuriuose pirmiausiai buvo pradėtos diegti informacinės technologijos: komplektavimo, spaudinių tvarkymo, vėliau ir skaitytojų aptarnavimo skyrius.

Anketoje pateiktas klausimas *ar Jūsų nuomone, dalyvavimas projektinėje veikloje turi įtakos?* Toliau buvo išvardinti veiksniai, kuriuos respondentai turėjo įvertinti teigiamai ar neigiamai (turi, neturi). Į šį klausimą atsakinėjo visi respondentai, nepriklausomai ar dalyvauja projektinėje veikloje ar ne. Respondentų buvo prašyta pareikšti savo nuomonę dėl: renginių, tęstinio mokymosi, kvalifikacijos kėlimo kursų, konferencijų, viešųjų ryšių, paslaugų bei finansų.

Į pirmąjį klausimą- projektinės veiklos įtaka renginiai respondentai atsakė:

12 lentelėje pateikti rezultatai rodo, kad didžioji dalis respondentų renginius sieja su projektine veikla. 15 proc. respondentų nemano, kad dalyvavimas projektinėje veikloje turi įtakos bibliotekos renginiams. Pastaraisiais metais pastebimas didelis bibliotekų kultūrinės veiklos aktyvumas. Atnaujinamos ir modifikuojamos tradicinės renginių formos bei ieškoma naujų, naudojamasi kitų kultūros įstaigų patirtimi, plėtojami ryšiai su įvairiomis įstaigomis ir organizacijomis. Daug dėmesio skiriama skaitytojų kūrybinių galių skatinimui, tautinės kultūros tradicijų puoselėjimui, dvasinių poreikių tenkinimui. Svarbiausias bibliotekos kultūrinės veiklos uždavinys, kurio negali realizuoti kitos asmenybės formavimąsi veikiančios institucijos, yra skatinti žmones plėsti savo akiratį, lavinti skaitymo įgūdžius [32,p.83].

Bibliotekų renginiai suteikia galimybes vartotojams gauti naujos informacijos, praplėsti savo akiratį, sukuria palankias sąlygas bendrauti, keistis nuomonėmis, diskutuoti, išreikšti savo kūrybines galias. Svarbi renginių sąlyga- diferenciacija, būtina pritaikyti renginius konkrečiai auditorijai. Tačiau, kad pritaikyti renginį konkrečiai auditorijai, bibliotekoms svarbu gerai pažinti savo skaitytojus, kad galėtų pasirinkti jų interesus atitinkančią renginio forma.

Parodos bibliotekoje koncepcijos pasirinkimas ir jos įgyvendinimo metodas yra mokslinis kiekvienos ekspozicijos pagrindas. Jos sėkmę nulemia tinkamas eksponatų ir informacijos parinkimas bei pateikimas. Mokslinis tyrimas ypač svarbus rengiant dideles ir sudėtingas ekspozicijas. Bibliotekose rengiamos parodos dažniausiai apima tam tikrą temą, laikotarpį ar personaliją arba skirtos tam tikrom sukaktims. Pastaruoju metu vis dažniau, rengiant dideles ir sudėtingas parodas, bibliotekos bendradarbiauja su kitomis atminties institucijomis (muziejais, archyvais).

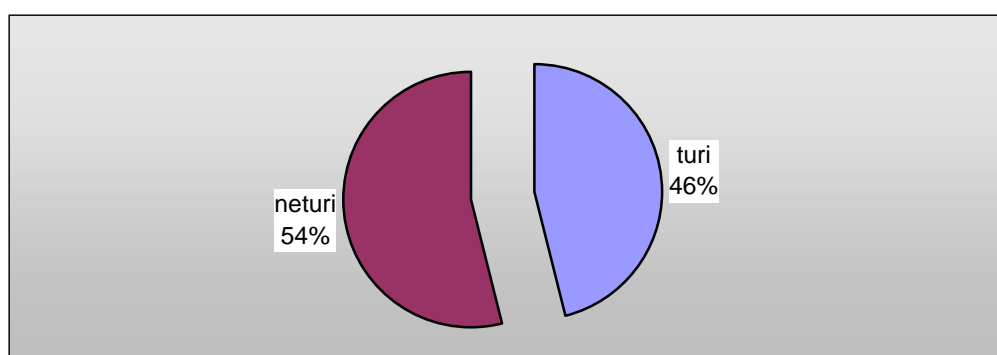
Visuomenės gyvenimo aktyvumas ir demokratizacija, leidybinės produkcijos įvairovė nulėmė platesnį bibliotekos kultūrinės veiklos suvokimą. Daug dėmesio skiriama skaitytojų kūrybinių galių skatinimui, tautinės kultūros tradicijų puoselėjimui, socialiai pažeidžiamų visuomenės sluoksnių dvasinių poreikių tenkinimui [32,p.9].

Tęstinis mokymasis yra nuolatinis procesas, kurio dalyviai turi tikslą nuolat atnaujinti savo profesijos žinias bei įgūdžius. Bibliotekų ir informacijos centrų plėtra šiandien nebeįmanoma be sistemingo tęstinio mokymo. Tęstinis mokymasis, čia labai svarbus nuolatinis mokymasis apie

paslaugų teikimą, kaip vesti pokalbį suteikiant informaciją, ką daryti ir kaip elgtis su sunkiais skaitytojais. Besikeičiančioje aplinkoje keliami reikalavimai paveikė ir bibliotekas. Jau dabar visuomenėje plačiau naudojama tęstinis arba mokymasis visą gyvenimą. Daugelis bibliotekų užsibrėžė tikslą, kaip vieną iš prioritetinių veiklos sričių - tęstinis mokymasis kaip pastovus visų darbuotojų uždavinys. Kaip viena iš personalo vystymosi perspektyvų- ribų tarp darbo ir mokymosi išnykimas. Tęstinis mokymas gali vykti darbo vietoje – tęstinis mokymas organizacijoje, ne darbo vietoje – tęstinis mokymas už darbovietės ribų. Remiantis anketų išvadomis, respondentų nuomonė pasiskirstė beveik vienodai apie 50 proc. respondentų mano, kad projektinė veikla turi įtakos tęsiniui mokymuisi ir apie 50 proc. mano, kad ji visai neįtakoja tęstinio mokymosi.

Tęstinis mokymasis

17 Lentelė

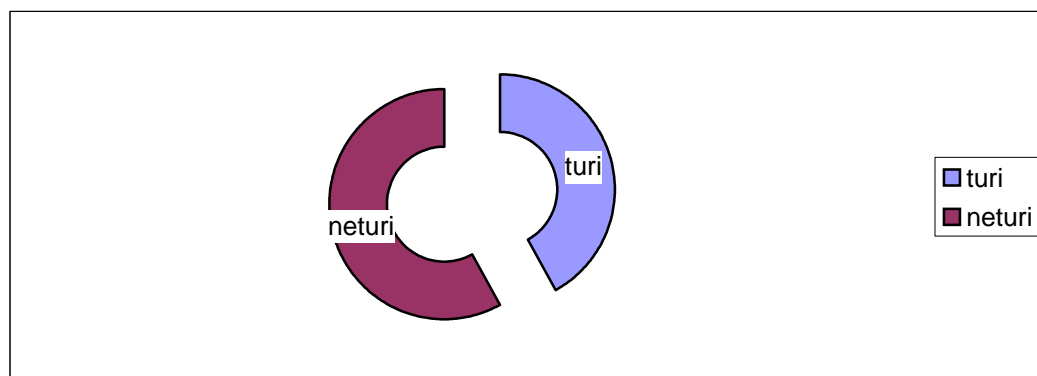
Lietuvos viešųjų bibliotekų specialistų tęstinio mokymo kursai Lietuvos kultūros darbuotojų tobulinimosi centre vyksta jau ne vienerius metus. 2000 m. savo veiklą pradėjusio Bibliotekininkų tęstinio mokymo centro (BTMC) tikslas- organizuoti tęstinį Lietuvos bibliotekininkų ir informacijos specialistų mokymą.

Naujomis žiniomis, aukšta kvalifikacija, moderniomis paslaugomis grindžiama biblioteka, reikalauja naujo požiūrio į darbą. Profesinės aplinkos kaita paslaugų visuomenės link seniai apėmė ir bibliotekas. Pirmoje vietoje jau senokai atsidūrė ne spausdintos informacijos laikmenos, o vis didėjantys vartotojų informaciniai poreikiai. Kaip ir kitose veiklos srityse čia taip pat kuo toliau, tuo labiau centrinę vietą užima darbuotojas, nes jis visų pirma yra tas žmogus, kuris padeda vartotojui susigaudyti didžiuliuose informacijos srautuose. Žinių, gautų kvalifikacijos kėlimo kursų mokymo metu, perdavimas yra strateginis sėkmės faktorius. Naujų technologijų diegimas reikalauja naujų įgūdžių, žinių, tęstinio mokymosi. Pasenusios profesinio mokymo programos, personalas bijantis naujovių, reikalauja naujo požiūrio. Tęstinis mokymas- tai kokybiškai nauja veikla, viena iš profesinės adaptacijos naujomis sąlygomis priemonių. Svarbu, kad bibliotekų vadovybė suprastų jo reikšmę, patikėtų savo darbuotojų sugebėjimais ir skatintų juos tobulinti savo įgūdžius, skirdama šiems tikslams lėšų, investuotų laiką ir pinigus personalui mokytis.

Bibliotekos sėkmingos veiklos pagrindas yra profesionalus, nebijantis mokytis, atviras permainingoms kolektyvas. Respondentai, paklausti apie kvalifikacijos kėlimo kursus, tik pusė iš jų galėjo juos susieti su projektine veikla ir jos įtaka. Beveik analogiškas respondentų požiūris ir į dalyvavimą konferencijose. Apie 50 proc. Respondentų konferencijas nesieja su projektine veikla. Iš 18 ir 19 lentelių matyti, kad panašus respondentų požiūris yra į kvalifikavimo kėlimo kursus bei konferencijas.

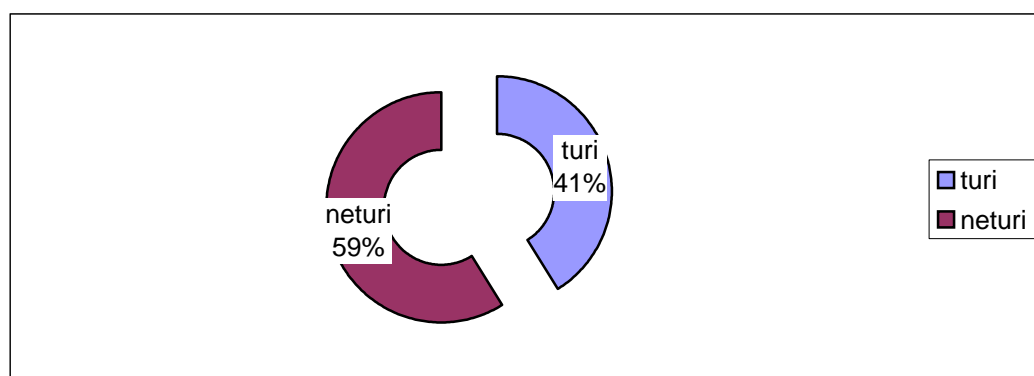
Kvalifikacijos kėlimo kursai

18 Lentelė

Konferencijos

19 Lentelė

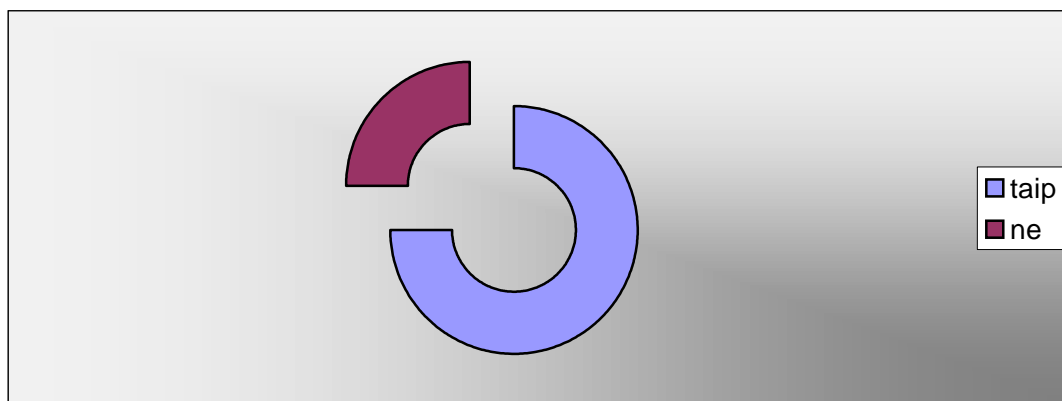
Vokietijoje dar 1982 m. buvo paskelbtos rekomendacijos apie ryšių su visuomene veiklą tiek mokslinėse, tiek viešosiose bibliotekose. Tačiau prirėkė gero dešimtmečio, kad bibliotekos ryšiams su visuomene pradėtų skirti didesnę dėmesį. Lietuvoje nuo kalbų apie PR bibliotekose bei pirmųjų šiai veiklos sričiai skirtų publikacijų pasirodymo taip pat prirėkė nemažai laiko, kol bibliotekose pradėjo rasti pirmieji ryšių su visuomene skyriai. Tai nereiškia, kad veiklos, priskiriamos ryšiams su visuomene, bibliotekose visai nebuvo. Bibliotekos rengė ir rengia įvairius renginius (knygų pristatymus, susitikimus), jau nekalbant apie parodas, kurias turbūt nesuklystant galima vadinti viena iš geriausiai išvystytų Ryšių su visuomene veiklos sričių Lietuvos bibliotekose. Pasirodė ne viena publikacija, buvo bendraujama ir su žiniasklaida, rašomi straipsniai ypač profesinėje ar bendruomenės spaudoje. Dažnai PR veikloje labai mažai arba visai neskiriama bibliotekos vidinei komunikacijai. Tuo

tarpu ji tampa vis svarbesnė, jos dėka pastebimai gerėja orientacija į vartotojus, o bibliotekos darbuotojai jaučia didesnę pasitenkinimą savo darbu. Reguliarūs pokalbiai su visu bibliotekos kolektyvu suteikia darbuotojams galimybę iš pirmų lūpų išgirsti aktualią informaciją, kita vertus, pačiam dalyvauti valdyme teikiant siūlymus aktualiais bibliotekai klausimais.

Jei konferencijų ir kvalifikacijos kėlimo kursų respondentai nesieja su projektine veikla, tai viešiesiems ryšiams jie pritaria. Net 75 proc. respondentų mano, kad projektinė veikla daro tiesioginę įtaką Ryšiams su visuomene.

Ryšiai su visuomene

20 Lentelė

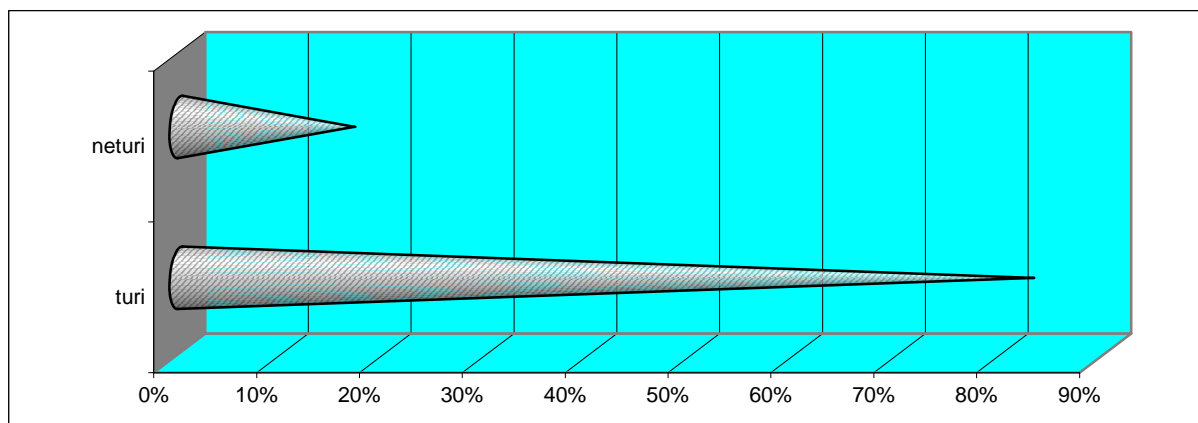

Informacija apie bibliotekų veiklą aktyviai skleidžiama ir vietos ir tarptautiniu lygiu. Bibliotekų darbuotojai rašo straipsnius į žurnalus, laikraščius, dalyvauja televizijoje, radijuje, bibliotekos darbuotojai dalyvauja miesto kultūros gyvenime, dalyvauja Tarptautinėse bibliotekininkų asociacijose, IFLA konferencijose, ES projekto PULMAN gairėse ir t.t. Todėl viešųjų bibliotekų tinklas- sėkmingas viešųjų ryšių pavyzdys.

Didžiausią projektinės veiklos įtaką respondentai pastebi- bibliotekos paslaugoms. Su nuomone, kad dalyvavimas projektinėje veikloje turi įtakos bibliotekos paslaugoms, jų kokybei sutinka 83 proc. respondentų. Bibliotekų paslaugų meniu – platus. Jo pasiūlos įvairovę ir kokybę “pakoregavo” projektinė veikla, įnešdama pakeitimų, praplėsdama jų spektrą. Paslaugų meniu apima informacines, švietimo, edukacines, kultūrinės ir kitas paslaugas, kuriomis naudojasi aptarnaujama bendruomenė. Sėkmingi projektai leido pagerinti ir sukurti naujas paslaugas vartotojams.

Paslaugos

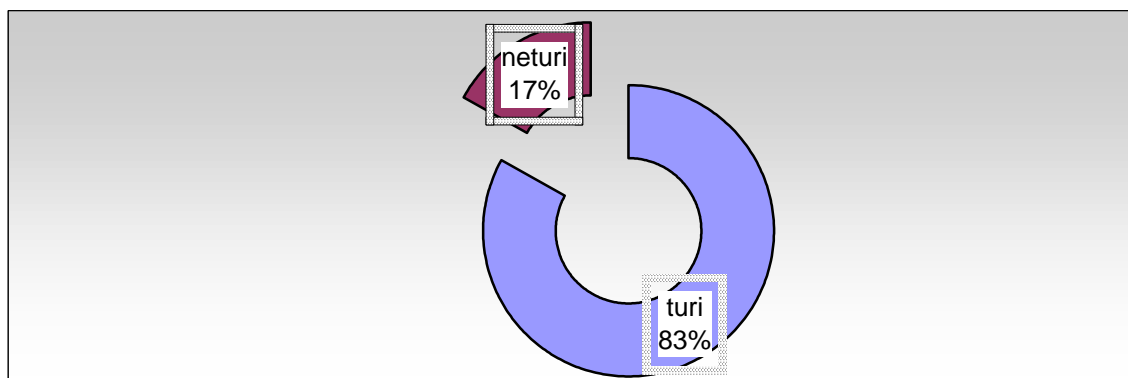
21 Lentelė

Keičiantis informacijos, žinių ir bibliotekų vietai informacinės infrastruktūroje, bibliotekoms keliami vis didesni reikalavimai. Papildomų paslaugų bibliotekoje atsiradimo priežastis- projektinė veikla ir tam skirtas papildomas – vietos ar išorės- šaltinių finansavimas. Projektinis finansavimas leido įgyvendinti daugybę bibliotekų tikslų, dėka projekcinio finansavimo atsirado viešosios interneto prieigos paslaugos, paieška internete, duomenų bazių prenumeravimas ir daugybė kitų paslaugų. Pasaulyje vyksta didžiulės politinės ir ekonominės permainos, todėl, norint išsilaikyti konkurencinėje kovoje būtina taikyti naujas strategijas bei taktikas. Viena iš jų – projektinis finansavimas.

Finansai

22 Lentelė

Vilniaus savivaldybės viešųjų bibliotekų tinklas per 6 metus iš kitų juridinių ir fizinių asmenų gavo:

Gautos lėšos

23Lentelė

Metai	1999 m.	2000 m.	2001 m.	2002 m.	2003 m.	2004 m.
Gautos lėšos (Lt)	5045	123606	53 400	16 000	7 300	7 500

Iš 23 lentelės matyti, kad per šešerius metus bibliotekos, projektinės veiklos dėka, gavo 212 851 Lt.

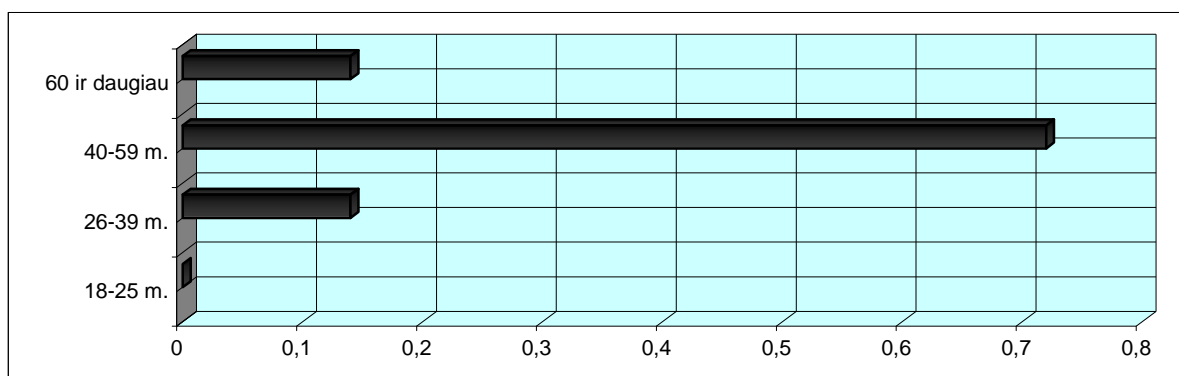
Sėkminga projektinė veikla, projektinis finansavimas leidžia bibliotekoms gauti papildomai lėšų fondų atnaujinimui, kompiuterizavimui, pastatų renovacijai.

R.Petuchovaitė knygoje “Viešųjų bibliotekų paslaugų bendruomenei plėtra” teigia: “šiandien verslo investicijos į viešąjį sektorių, nesvarbu ar tai studijos, mokslas, viešoji bibliotekininkystė ar kt., vertinamos nevienareikšmiškai, nes verslo indėlis dažnai yra grindžiamas tam tikru interesu”[42,p.86]. Tačiau bendradarbiavimas su verslo sektoriumi dažnai duoda puikių rezultatų (projektas “Langas į ateitį”).

Anketoje pateikti keli klausimai apie respondentą. Pirmasis iš jų- respondento pareigos. 99 proc. respondentų- vyr. bibliotekininkai. Į anketas atsakinėjo bibliotekos darbuotojai, kurie susiję su projektų rengimu, atsakingi už filialo veiklą.

Respondentai- tai daugiausia 40-59 metų bibliotekos darbuotojai, kurie sudarė 72 proc. visų apklaustųjų. Bibliotekos darbuotojų, kuriems daugiau nei 60 metų – 14 proc.

Jūsų amžius..... .24 Lentelė

Iš 24 lentelės matyti, kad didžioji dalis respondentų vidutinio amžiaus darbuotojai. Jaunų, 18-25 metų žmonių nebuvo. Tačiau gal tai ir yra viena iš priežasčių, kodėl projektinė veikla dar nėra kiekvienos bibliotekos veiklos sritis. Prieš keliasdešimt metų bibliotekininkams buvo keliami kitokie reikalavimai, kurie, per pastaruosius metus ženkliai pasikeitė. Dabar bibliotekininkams keliami nauji reikalavimai: entuziazmas, lankstumas, prisitaikymas, sugebėjimas augti, keistis, sugebėjimas kokybiškai dirbti individualiai ir komandoje, motyvacija, inovacija, interpersonaliniai įgūdžiai ir rūpinimasis vartotojais, sugebėjimas dirbti ribojančioje situacijoje.

Respondentai – tai aukštesnį (aukštesnysis- 39 proc.) ar aukštąjį išsilavinimą (aukštasis išsilavinimas- 61 proc.), turintys bibliotekos darbuotojai.

Bet kokios bibliotekos raida priklauso nuo jos sugebėjimo prisitaikyti prie pokyčių ir tapti būtina visuomenei. Veiklos programos derinamos prie Europos Sąjungos standartų, pasaulinio konteksto, paklausą turės tik aukščiausios klasės bibliotekos. Spartūs informaciniai pokyčiai įgalina platų informacijos vartojimo spektrą: mokslui, studijoms, darbui, pramogoms, laisvalaikiui. Pokyčiai visuomenėje: atsirado privačios bibliotekos, pokyčiai darbo rinkoje- didėjanti bedarbystė, darbuotojų trūkumas su naujų technologijų žiniomis. Techninė pažanga apėmusi visas gyvenimo ir ekonomikos sritis stipriai pasireiškė bibliotekų veikloje.

Tikslas- išsiaiškinti bibliotekos darbuotojų požiūrį į projektus, jų svarbą, būtinumą bibliotekai buvo pasiektas.

Įgyvendinant užsibrėžtus uždavinius paaiškėjo, kad:

- Vienos pagrindinių priežasčių, dėl kurių daugelis bibliotekų nedalyvauja projektinėje veikloje yra finansinės galimybės, patirties stoka, bei bloga materialinė bazė.
- Visi apklausti respondentai pabrėžė projektų būtinumą bei svarbą.
- Vertinant projektų įtakotus pokyčius bibliotekoje pirmąją vietą užėmė naujos paslaugos. Ne mažiau svarbus pradėtas bendradarbiavimas su kitomis institucijomis. Tačiau mažiausią įtaką projektinė veikla, pasak respondentų, turėjo bibliotekos fondams bei jų atnaujinimui,

Atliekant tyrimą įdomu pasirodė tai, kad didelė dalis respondentų (apie 50 proc.) kvalifikacijos kėlimo kursas, tęstinį mokymąsi galėjo susieti su projektine veikla ar jos įtaka, žinant. Tačiau dabar vis didesnė dalis projektų lėšų investuojama į personalo apmokymus, kvalifikacijos kėlimo kursas. Personalo mokymas apima keletą veiklos sričių: poreikio tolesniam mokymui ir kvalifikacijos kėlimui nustatymas, motyvavimas, švietimo svarbos supratimas ir aukštesnių reikalavimų kėlimas.

Pastaruoju metu kompiuterių ir interneto naudojimo apimtys auga palyginus sparčiai, nors interneto prieigos klausimas kol kas išlieka labai aktualus. Jo trūksta dideliai daliai vartotojų.

Šiandien drąsiai galima teigti, kad bibliotekos keičiasi, ir tas pokytis akivaizdus. Bibliotekų įgyvendinti projektai tampa geros patirties pavyzdžiais. Projektinės veiklos dėka daugelis bibliotekų visiškai ar dalinai išsprendė finansines problemas. Bibliotekos suvokė projektinės veiklos poreikį ir naudą. Todėl šiandien turime akivaizdžius rezultatus: naujų, informacinių paslaugų atsiradimas, požiūrio į savo darbą pokytis, bendradarbiavimą su kitomis institucijomis, modernizuojama materialinė bibliotekų bazė ir t.t.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Darbe išanalizuota ir atskleista projektinė veikla, jos samprata, susisteminti Vilniaus centrinės bibliotekos rengiami ir vykdomi projektai, išsiaiškintas darbuotojų požiūris į projektinę veiklą bibliotekoje. Mokslo tiriamajame darbe atliktas tyrimas, siekiant išsiaiškinti bibliotekų darbuotojų požiūrį į projektinę veiklą.

Išsiaiškinus taikomuosius teorinius projektų valdymo ir fondoieškos pagrindus praktikoje nustatyta, kad greitai politiniai, ekonominiai ir socialiniai pokyčiai skatino bibliotekų pokyčius, tačiau ne visų viešųjų bibliotekų jie buvo tolygūs. Sėkmingai taikydamos projektinę veiklą, kai kurios bibliotekos išsiskyrė iš kitų, taip tapdamos sėkmingos veiklos pavyzdžiu. Projektas tapo viena iš pagrindinių priemonių skatinančių ką nors keisti bibliotekoje. Projektinė veikla sudarė sąlygas įvairiapusei bibliotekų paslaugų kaitai, kvalifikacijos kėlimo ir įgūdžių ugdymo procesams, informacinių paslaugų diegimui, kompiuterizacijai, modernizacijai. Vilniaus centrinė biblioteka ieško naujų galimybių mažindama bibliotekos bendruomenės narių socialinę atskirtį ir nepasitikėjimą tarp atskirų visuomenės grupių. Biblioteka siekia tapti bendruomenės informacijos centru, kur atskirų jos grupių nariai galėtų formuoti ir tenkinti informacinius poreikius. Daugumos naujovių bibliotekoje atsiradimo priežastis- projektinė veikla.

Akivaizdžiai pastebimi pokyčiai bibliotekose, kurie vyksta projektų dėka: bibliotekos prestižo pokytis, paslaugų kokybė ir jų įvairovė, technologinė bazė, bendradarbiavimas su kitomis institucijomis.

Didesnius pokyčius pastebėjo tos bibliotekos, kurios sėkmingai pritaikė vieną iš esminių projektinės veiklos aspektų – fondoiešką, pasinaudojo papildomo finansavimo galimybėmis, sugebėjo perprasti ir pritaikyti projektų vadybą.

Susisteminti Vilniaus centrinės bibliotekos rengiami ir vykdomi projektai (socialiniai, projektai skirti socialiai remtiniams vaikams, meninės saviraiškos ir kūrybiškumo skatinimo, vaikų užimtumo ir vaikų vasaros poilsio užimtumo projektai) padeda vietos bendruomenės plėtrai, skatina bendruomenės narius aktyviai dalyvauti demokratijos ir informacinės visuomenės kūrimo procesuose.

Remiantis anketavimo metu padarytomis išvadomis, galima teigti, kad suvokdami projektinės veiklos būtinumą bei svarbą, darbuotojai beveik vienareikšmiškai pritarė projektinės veiklos svarbą bibliotekų veiklai.

Bibliotekose, projektinės veiklos dėka, sukurtos: informacinės, techninės, edukacinės paslaugos, paslaugos bendruomenei.

Nors bibliotekos aktyviai užsiima projektine veikla, tačiau daugybė problemų dar lieka neišspręstos: bloga materialinė bazė, organizacinės struktūros pokyčiai, prasta patalpų būklė.

Projektus, kaip specifinę darbo formą, išpopuliarino nūdienos vadybinės organizacijų aplinkybės. Informacijos srautų apimtys didėja, kaita vis spartėja, todėl kaskart aktualiau darosi ne tik informacijos kaupimas ar žinių plėtra, kiek jos valdymo įgūdžiai. Nuolat augantys vartotojų reikalavimai, konkurencija- projektinę veiklą pavertė esminiu šiuolaikinės organizacijos struktūriniu vienetu, padedančiu pasiekti tikslus.

Projektinės lėšos negali išspręsti visų įsisenėjusių problemų: blogos materialinės bazės, prastos patalpų būklės ir kaip parodė bibliotekų apklausos rezultatų analizė, kai kurių darbuotojų skeptiško požiūrio į bibliotekų dalyvavimą bet kokioje veikloje, tame tarpe ir projektinėje. Tačiau projektų dėka pasistūmėjo duomenų bazių prenumeratos klausimai, kompiuterizavimas, naujų paslaugų teikimas ir jų modernizavimas.

Projektinė veikla yra viena iš pagrindinių priemonių pokyčiams bibliotekoje įgyvendinti. Šiuolaikinėms bibliotekoms projektinė veikla leidžia efektyviai veikti įtemptos konkurencijos bei nuolatinės ir intensyvios plėtros sąlygomis, jos priverstos ieškoti būdų kaip kuo efektyviau patenkinti vartotojų poreikius. Augant konkurencijai, sparčiai tobulėjant technologijoms iškyla poreikis geriau kontroliuoti išteklius. Todėl bibliotekos privalo būti dinamiškos, kad galėtų lanksčiai prisitaikyti, persitvarkyti prie aplinkos keliamų reikalavimų.

Šiandien viešosioms bibliotekoms tenka didelis vaidmuo užtikrinant demokratiją, ugdant pilietiškumą. Bibliotekos- svarbiausios institucijos, remiančios viso gyvenimo mokymąsi ir tobulėjimą, ugdant informacinę kultūrą. Projektinės veiklos dėka bibliotekos tampa bendruomenės plėtros pagalbininkės.

Sėkmingi projektai leido pagerinti ir sukurti naujas paslaugas vartotojams- socialiai remtiniams vaikams, jaunimui, bibliotekos bendruomenei. Todėl maksimaliai išnaudodama projektinės veiklos galimybes, biblioteka pradėjo gerinti ar užmegzti partnerystės ryšius su įvairiomis organizacijomis. Bendradarbiaujant su savivaldybėmis, kartu rengiant projektus, vietos bendruomenei ir valdžiai tampa prioritetu ne tik tarp kultūros įstaigų, o ir visame savivaldybės infrastruktūros kontekste. Projektų įgyvendinimas akivaizdžiai parodo, kad nuosekliais ilgalaikiais projektais galima pasiekti teigiamų poslinkių bibliotekos veikloje. Projektų įgyvendinimas reikalauja darnaus įvairių institucijų ir įstaigų bendradarbiavimo.

Darbe susisteminti Vilniaus centrinės bibliotekos rengiami ir vykdomi projektai patvirtina bibliotekos siekį- ypatingą dėmesį kreipti į socialiai silpnesnių bendruomenės grupių poreikius, vietos bendruomenės telkimą ir plėtrą bei vilniečių laisvalaikio organizavimą.

Darbas galėtų būti naudingas bibliotekų ir informacijos centrų vadybos studijų studentams, siekiant išsiaiškinti taikomuosius teorinius projektų valdymo ir fondoieškos pagrindus, bibliotekų darbuotojai gali tiksliau susipažinti su "kolegų" vykdytais projektais, pasisemti patirties. Bibliotekų

apklausos rezultatų analizė gali būti įdomi tiek bibliotekų darbuotojams, tiek valdžios atstovams, atsakingiems už viešųjų bibliotekų tinklą.

Norint siekti sėkmingos darbo veiklos bibliotekose, būtina taikyti projektinę veiklą bibliotekose, keisti darbuotojų ir visuomenės požiūrį į bibliotekas, rengti aukštos kvalifikacijos bibliotekininkus.

Darbo rezultatai leidžia pateikti tokias rekomendacijas sėkmingam projektinės veiklos įgyvendinimui:

Rekomendacijos sėkmingam projektinės veiklos įgyvendinimui ir užtikrinimui:

- Užtikrinti nenutrūkstamą projektinę veiklą bibliotekose.
- Užtikrinti tinkamą finansavimą, atnaujinimo ir modernizavimo programą.
- Užmegzti ir plėtoti bendradarbiavimą bei partnerystę su kitomis organizacijomis, atminties institucijomis (muziejais, archyvais).
- Profesinis bibliotekų darbuotojų rengimas turi būti atnaujintas visais lygiais.(nenutrūkstamas mokymas, kvalifikacijos kėlimo kursai, kompetencijos kaita).

BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS

1. GLOSIENĖ, Audronė, PETUCHOVAITĖ, Ramunė. *Projektų valdymo ABC bibliotekininkams*. Vilnius, 2003, P.69.
2. Atviros Lietuvos fondas [interaktyvus]. Vilnius: Atviros Lietuvos fondas, 2003 [Žiūrėta 2005m. rugsėjo 29d.]. Prieiga per internetą: <http://osf.lt>
3. 150 years of the public libraries: media pack [interaktyvus]. Library association news. London, 2000. [žiūrėta 2005m. spalio 26d.] Prieiga per internetą: http://www.la-hq.org.uk/hot_news/presspk.html
4. *A guide to the project management body of knowledge (PMBOK)*. Project Management Institute (PMI), 1996.
5. ALF parama Lietuvos bibliotekoms ir jų lankytojams [interaktyvus]. Seminaras ALF bibliotekų parama baigėsi. Kas toliau? Vilnius: Atviros Lietuvos Fondas, 2005. [Žiūrėta 2005m. spalio 19d.]. Prieiga per internetą: <http://www.osf.lt>
6. ALLAN, Barbara. *Project management: tools and techniques for today's ILS professional*. London, 2004, p.148-164.
7. BALKEVIČIUS, Vytautas. *Komercijos vadyba*. Vilnius, 2000, p.104.
8. BANIENĖ, Lina. Tęstinis mokymas- poreikis ar būtinybė? *Kultūros aktualijos*. 2001. Nr.2, p.2.
9. *Biblioteka ir skaitytojas*. Vilnius, 2001, p.9-18, 70-83, 130-146.
10. Bibliotekų renovacijos ir modernizavimo 2003-2013 metų programa [interaktyvus]. Vilnius. [Žiūrėta 2005 rugsėjo 20d.] Prieiga per internetą: <http://www.lrkmlt.lt/EasyAdmin/sys/files/Biblioteku%20modernizavimo%20programa.doc>
11. BUTKUS, S. *Vadyba: organizacijos veiklos operatyvumas valdymo pagrindai*. Vilnius. 2003.
12. DESSLER, Gary. *Human resource management*. New Jersey, 1997, p.246-279, 382-418.
13. DRAGICEVIČ-ŠEŠIČ, Milena Kultūros įstaigos įvaizdžio kūrimas. *Kultūros aktualijos*. 2000. Nr.6, p.3-7.
14. *2002 metų Vilniaus miesto savivaldybės viešosios bibliotekos ataskaita*. Vilnius, 2002. Vilniaus miesto savivaldybės viešosios bibliotekos archyvas, nenum. b., lap.4-13.
15. *2004 metų Vilniaus miesto savivaldybės viešosios bibliotekos ataskaita*. Vilnius, 2004. Vilniaus miesto savivaldybės viešosios bibliotekos archyvas, nenum. b., lap.3-5, 7-14, 16-20.
16. *2005 metų Vilniaus miesto savivaldybės viešosios bibliotekos ataskaita*. Vilnius, 2005. Vilniaus miesto savivaldybės viešosios bibliotekos archyvas, nenum. b., lap.7-18.

- 17 2001 metų Vilniaus miesto savivaldybės viešosios bibliotekos ataskaita. Vilnius, 2001. Vilniaus miesto savivaldybės viešosios bibliotekos archyvas, nenumėr. b., lap. 6-21.
- 18 2003 metų Vilniaus miesto savivaldybės viešosios bibliotekos ataskaita. Vilnius, 2003. Vilniaus miesto savivaldybės viešosios bibliotekos archyvas, nenumėr. b., lap. 2-6, 8-16.
- 19 2000 metų Vilniaus miesto savivaldybės viešosios bibliotekos ataskaita. Vilnius, 2000. Vilniaus miesto savivaldybės viešosios bibliotekos archyvas, nenumėr. b., lap. 5-10, 12-16.
- 20 ENMARK, Romulo. *Defining the library activities*. Sweden, 1990, p. 94.
- 21 GARUNKŠTYTĖ, Vida. Ar taps viešoji biblioteka-bendruomenės centru?. *Tarp knygų* 2004. Nr. 5, p. 12-14.
- 22 GLOSIENĖ, Audronė. *Biblioteka informacijos politikos kontekste* [interaktyvus]. [žiūrėta 2005 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.leidykla.vu.lt/inetleid/informok/15/str2.html>
- 23 GLOSIENĖ, Audronė. *Viešoji biblioteka: tradicija ir modernumas*. Vilnius, 1998, p. 9-11, 25.
- 24 GORDINER, Poul. *Project management: a strategic planning approach*. New York, 2005, p. 4.
- 25 GRAY, Clifford F., LARSON, E.W. *Project management*. Hill International Edition, 2002, p. 31.
- 26 HART, Keith. *Putting marketing ideas to action*, London, 1999, p. 99.
- 27 JAKUBĖNAITĖ, Renė. Lėšos, investuotos į kultūrą, praturtina ir ekonomiką. *Kultūros aktualijos*. 2000. Nr. 15, p. 13-15.
- 28 JEWELL, Bruce R. *Integruotos verslo studijos*. Vilnius, 2002, p. 31.
- 29 JOHANNSEN, Carl Gustav, PORS, Niels Ole. *Pokyčių ir kokybės valdymas bibliotekose*. Klaipėda, 2004, p. 203.
- 30 KALVAITIENĖ, Daiva. Komandinės veiklos idėja bibliotekoje. *Tarp knygų*, 2004, Nr. 10, p. 14-15.
- 31 KARDELIS, Kęstutis. *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Kaunas, 2002, p. 179-189.
- 32 *Libraries in knowledge-based society*. Šiaurės šalių 3-oji bibliotekininkų konferencija spalio 25-26, 2001. Talin, 2001, p. 116-118.
- 33 Lietuvos visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. *Lietuvos žinių visuomenės plėtros pažangos apžvalga*. Vilnius, p. 23.
- 34 MACEVIČIŪTĖ, E. Apie viešosios bibliotekos esmę. *Tarp knygų*, 1996, Nr. 8, p. 9-10.
- 35 Marilyn L. Shontz, Jon C. Parker, and Richard Parker. *What do librarians think about marketing? A survey of public librarians' attitudes toward the marketing of library services* [interaktyvus]. [žiūrėta 2005 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.journals.uchicago.edu/LQ/journal/issues/v74n1/740104/740104.html>
- 36 MOCKLER, R. *The management control process*. Englewood, 1984, p. 2.

- 37 Modernizavimas[interaktyvus].Klaipėda: Klaipėdos miesto savivaldybės viešoji biblioteka, 2000. [žiūrėta 2005m. spalio 15d.] Prieiga per internetą: <http://www.biblioteka.lt/modern.html>
- 38 NEVARAUSKAS,Bronius.,STANKEVIČIUS,Vytautas.*Projektų valdymas*.Kaunas.2003.p.142.
- 39 NUGARAITĖ, Audronė. *Ryšiai su visuomene: prabanga ar būtinybė?* Vilnius, 1999, p. 40.
- 40 PAKALNIENĖ, Rasa. Ruošti pamokų- į biblioteką. *Lietuvos žinios*. 2000, Nr.240, p. 25.
- 41 PAULAUSKAITĖ, Vaida. Projektų rengimas ir valdymas. *Kultūros aktualijos*. 2000.Nr.4,p.22.
- 42 PETUCHOVAITĖ, Ramunė. *Viešųjų bibliotekų paslaugų bendruomenei plėtra: sėkmingos praktikos Lietuvoje ir tarptautinių veiksmų studija*.Vilnius.2004.p.132.
- 43 PRANULIS, Vytautas. *Gerais norais grindžiama terminų ir sampratų painiava*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2005 m. kovo 1 d.]. Prieiga per: <http://www.marketing.lt/index.php?-959747299>
- 44 Public library section [interaktyvus] IFLA net.[žiūrėta 2005m. spalio 23d.].Prieiga per internetą: <http://www.ifla.org/VII/s8/spl.htm>
- 45 Public Libraries and Information Society-a study [interaktyvus]. Luxembourg Cordis Information services, 1997.[Žiūrėta 2005 lapkričio 6 d.]. Prieiga per internetą:<http://www.cordis.lu/libraries/en/plis/study.html>.
- 46 *Public libraries, museums and archives the eEurope Agenda for local services*. Final report of the PULMAN Network of excellence.European commision.2003,p.63.
- 47 PUSKUNIGIENĖ, S. Projekto pristatymas. *Tarp knygų*. 2001.nr.4.p.35.
- 48 *Ryšiai su visuomene* [interaktyvus]. [žiūrėta 2005 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą <http://www.infovi.vu.lt/ivs/biblioteka/temos/rsvmet.htm>
- 49 RODŽERSAS, Henris. *Vienos skrybėlės principas*. Vilnius, 1991,p.180.
- 50 *Savivaldybių viešosios bibliotekos 1990-2000 metais: veiklos apžvalga* .Vilnius, 2002,p. 5-55.
- 51 *Savivaldybių viešosios bibliotekos 2001 metais: veiklos apžvalga* .Vilnius, 2003,p. 5-43.
- 52 SENKUS,A. Lietuvos bibliotekos 2002 metais. *Tarp knygų*. 2003.Nr.6.p.1-7.
- 53 SIES, Judith A. *The visible librarian: asserting your value with marketing and advocacy*. Chicago, 2003, 155 p.
- 54 STARAŽINSKIENĖ, Jadvyga. Bibliotekininkai nori, gali ir sugeba keistis. *Kultūros aktualijos*.2000. Nr.4,p.17.
- 55 STONER, James, A.F.*Vadyba*. Kaunas. 2001. p.10-15 ,550-571.
- 56 *Teoriniai bibliotekininkystės pagrindai*. Vilnius, 1995,p. 101-108.
- 57 TIDIKIS, Rimantas. *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius, 2003,p. 435-440.

- 58 1998 metų Vilniaus miesto savivaldybės viešosios bibliotekos ataskaita. Vilnius, 1998. Vilniaus miesto savivaldybės viešosios bibliotekos archyvas, nenumer.b., lap.2-14.
- 59 1997 metų Vilniaus miesto savivaldybės viešosios bibliotekos ataskaita. Vilnius, 1997. Vilniaus miesto savivaldybės viešosios bibliotekos archyvas, nenumer.b., lap.4-7,9-13.
- 60 1996 metų Vilniaus miesto savivaldybės viešosios bibliotekos ataskaita. Vilnius, 1996. Vilniaus miesto savivaldybės viešosios bibliotekos archyvas, nenumer.b., lap.2-6,11-14.
- 61 1999 metų Vilniaus miesto savivaldybės viešosios bibliotekos ataskaita. Vilnius, 1999. Vilniaus miesto savivaldybės viešosios bibliotekos archyvas, nenumer.b., lap.4-9.
- 62 1995 metų Vilniaus miesto savivaldybės viešosios bibliotekos ataskaita. Vilnius, 1995. Vilniaus miesto savivaldybės viešosios bibliotekos archyvas, nenumer.b., lap.3-9.
- 63 VENSKŪNIENĖ, R. "Ištieskime pagalbos ranką". *Tarp knygų*, 2000, Nr.10, p.6.
- 64 Viešosios bibliotekos skaitmeninės eros sankryžose: Europos sąjungos projekto PULMAN gairės. Vilnius.2002.p.59-85.
- 65 WEINGAND, Darlene E. *Marketing - planning library and information services*, Littleton,1987, 152 p.
- 66 ZAKAREVIČIUS, Povilas. *Vadyba: genezė, dabartis, tendencijos*. Kaunas, 1998, p. 216.
- 67 РЕШКЕ,Х.,ШЕЛЛЕ,Х. *Мир управления проектами: основй методй, организация, применение*, Москва,1994 с,11.

Bibliotekos projektinė veikla*Anketa*

Gerbiamas respondente,

VU Komunikacijos fakulteto 2 kurso bibliotekų ir informacijos centrų vadybos magistrantūros studentė tiria bibliotekos projektinę veiklą. Maloniai prašome atsakyti į klausimus.

Anketa anoniminė. Visi duomenys bus naudojami tik mokslinei analizei.

1. Ar Jūsų biblioteka dalyvauja projektuose?
 - a) dalyvauja
 - b) nedalyvauja
 - c) nežinau

2. Jei nedalyvaujate, dėl kokių priežasčių?
 - a) nėra patirties
 - b) dėl finansinių galimybių
 - c) nežinome apie rengiamus projektus
 - d) kita.....

3. Kaip vertinate kolegų dalyvavimą projektinėje veikloje?
 - a) teigiamai
 - b) neigiamai
 - c) neturiu nuomonės
 - d) kita

4. Jei dalyvaujate, koks projektas buvo pats įdomiausias?

.....

5. Ar Jūsų nuomone, projektinė veikla yra būtina bibliotekai?
 - a) taip
 - b) ne
 - c) neturiu nuomonės

6. Kokių paslaugų, Jūsų manymu, labiausiai trūksta vartotojams?(galite pažymėti kelis variantus)
 - a) naujų duomenų bazių
 - b) atnaujintų fondų
 - c) interneto
 - d) individualaus aptarnavimo
 - e) kompiuterių
 - f) renginių
 - g) kita

7. Nuo vieno iki penkių balų įvertinkite, kas dėka projektų pasikeitė Jūsų bibliotekoje. (**5 – pasikeitė iš esmės, 4 - labai pasikeitė, 3 – pasikeitė, 2 – šiek tiek pasikeitė, 1 – nepasikeitė**)

	5	4	3	2	1
1. pakito bibliotekos prestižas					
2. pradėta bendradarbiauti su kitomis institucijomis					
3. sukurtos geresnės sąlygos vartotojų poreikiams tenkinti					
4. pakito paslaugų kokybė, jų įvairovė					
5. sukurtos naujos paslaugos					
6. atnaujinti bibliotekos fondai					
7. pradėta kurti (sukurta) technologinė bazė					
8. pasikeitė bibliotekos organizacinė struktūra					

8. Ar, Jūsų nuomone, dalyvavimas projektinėje veikloje turi įtakos:

	Turi	Neturi
a) renginiams		
b) tęsimui mokymuisi		
c) kvalifikacijos kėlimo kursams		
d) konferencijoms		
e) viešiesiems ryšiams		
c) paslaugoms		
g) finansams		

Informacija apie Jus.

9. Jūsų pareigos

.....

10. Jūsų amžius:

- a) 18 – 25
- b) 26 – 39
- c) 40 – 59
- d) 60 ir daugiau

11. Jūsų išsilavinimas:

- a) jokio
- b) pagrindinis
- c) vidurinis
- d) aukštesnysis
- e) aukštasis

Dėkoju už atsakymus

Rasa Kėkštienė

VILNIAUS M. CENTRINĖS BIBLIOTEKOS STRUKTŪRA

Viešųjų bibliotekų tinklą sudaro 27 miesto bibliotekos. Miesto bibliotekos:

1. Antakalnio biblioteka (Antakalnio g.49)
2. Dvarčionių biblioteka (Keramikų g.4)
3. Dzūkų biblioteka (Dzūkų g.35)
4. Gedimino biblioteka (Gedimino pr.2)
5. Gerosios Vilties biblioteka (Savanorių pr.59)
6. Grigiškių biblioteka (Kovo 11-osios g.28)
7. Jeruzalės biblioteka (Jeruzalės g.27)
8. Justiniškių biblioteka (Justiniškių g.62a)
9. Kalvarijų biblioteka (Kalvarijų g.29)
10. Karoliniškių biblioteka (A.J.Povilaičio g.20)
11. Alberto Kojelavičiaus biblioteka (A.Kojelavičiaus g.172)
12. Lazdynų biblioteka (Erfurto g.4-46/48)
13. Muzikos ir meno biblioteka (Arklių g.20)
14. Naujamiesčio biblioteka (A.Vivulskio g.27)
15. Naujosios Vilnios biblioteka (Pergalės g.8)
16. Pavilnio biblioteka (Garsioji g.3)
17. Rygos biblioteka (Rygos g.31-1)
18. Salininkų biblioteka (Pupynės g.7)
19. Šeškinės biblioteka (Musninkų g.12-37)
20. Trakų Vokės biblioteka (Miško g.5)
21. Užupio biblioteka (Polocko g.12)
22. Tomo Zano biblioteka (Šv.Stepono g.23)
23. Žvėryno biblioteka (S.Moniuškos g.10)

Vaikų bibliotekos:

1. Gelvonų biblioteka (Gelvonų g.5-41)
2. Biblioteka „Papartis“ (Architektų g.220)
3. Biblioteka „Saulutė“ (Žirmūnų g.87-84)

THE CENTRAL MUNICIPALITY LIBRARY OF VILNIUS CITY PROJECT ACTIVITY

SUMMARY

Autorius: Rasa Kėkėstienė

The aim of master study is to analyze and reveal project activities in the central municipality library of Vilnius city. The subject which has been chosen is project activities in. This topic is relevant nowadays. Libraries are influenced of many changes: political (market philosophy and its mechanisms, privatization, decentralization), technological (electronic, digital information, use of new equipment), organizational (new management, schedule, and marketing demands).

The work is composed of three main sections. They are divided into narrow parts. There are conclusions, recommendations, bibliography and schedules.

The analysis of project activities in the central municipality library of Vilnius city helps to make findings which shows obvious changes in libraries. Those changes are determined by projects: change of library prestige, co-operation with other organizations, the quality of service and its diversity, technologic base, the structural organization of libraries, use of computers and etc.

Used theoretical management of project and search of funds in practice. There was found that fast political, economics and social changes involved changes in libraries. However those changes were not equal in all libraries. There was a bigger change in those libraries which were first in project making and those which were able to get further foundation, to use co – operation and management of projects. Successful management of projects helped libraries to become an example for others. Projects of the central Vilnius library were evaluated and classified. They were classified according conditional requests:

- social projects,
- projects which were dedicated for children who need social support,
- artistic self – expression and creativity stimulation projects,
- children occupation,
- children summer holiday and occupation projects.

There were also evaluated economic, social, finance benefits of projects for libraries. Preparation of projects helps for the community development. It also involves community members to participate in democracy and communication creation process. The central library of Vilnius is looking for new opportunities to reduce disjuncture and distrust of community members.

The study analyzes the importance and use of project management. It also prospects the attitude of library personnel to project activities. The research shows that personnel assesses those

activities positively. People understand that projects are very important and necessary. Most of them agree that projects are meaningful. Project activities involve diverse changes in libraries. There were many changes in central library of Vilnius which were caused by various projects.

Project activities opened new opportunities to solve a lot of problems. The library becomes a priority for local community and government. Realization of projects shows that consistent, permanent work lets get positive changes in library activities. The realization of projects demands harmonious co – operation of various institutions. The investment in project making means the investment which will be profitable in the future.

More frequent use of technology involves changes in libraries. It lets intercept principles of management. Requests became stricter for budget organizations, but the foundation became smaller. Business organizations pay special attention for the quality of their services. There is also pay special attention for every single client, command creation in the organization, the rise of qualification, and for the other factors which are very important for successful work of organization.

It is necessary to recognize that libraries change every day. This change is obvious. Realized projects become a good example. Project activities helped to solve many financial problems in many libraries. A lot of libraries understood requirements and advantages of projects. We can see obvious results: information supply services, change of the attitude to work, co – operation with other institutions, modernisation of material facilities and etc. .

The research showed that project activities gave very big economic benefits. Realization of projects gave resources from city municipality, natural persons and other bodies. Various foundation forms let libraries organize and modern services.

The analysis of projects, new support and foundation shows that economic advantages of projects realization is evident. The biggest part of project resources is funded from Vilnius city municipality. In addition there are more private persons from business sector who are able to fund libraries.

Moreover, the main trends of project activities are: modernization of libraries, implementation of new technologies. Those aspects allows to get and use new information. It is also important to mention such dimensions as: rise of librarians qualification, implementation of new, nonstandart services, use of new work forms, promotions of co – operation with municipalities, schools, nongovernmental organizations and other institutions.